

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
AGENCIJA ZA BANKARSTVO
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

INFORMACIJA

**O SUBJEKTIMA BANKOVNOG SUSTAVA FEDERACIJE BOSNE I
HERCEGOVINE SA STANJEM NA DAN 30. 9. 2020.**

Sarajevo, prosinac 2020. godine

Skraćenice i termini:

AOD	Agencija za osiguranje depozita Bosne i Hercegovine
BD	Brčko Distrikt
BiH	Bosna i Hercegovina
CBBiH	Centralna banka Bosne i Hercegovine
CRK	Centralni registar kredita poslovnih subjekata i fizičkih osoba u BiH
EBA	European Banking Authority (Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo)
ECB	European Central Bank (Europska centralna banka)
ECL	Expected credit loss (Očekivani kreditni gubitak)
EFSE	European Fund for Southeast Europe (Europski fond za Jugoistočnu Europu)
EKS	Efektivna kamatna stopa
EU	Europska unija
FBA	Agencija za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FMF	Federalno ministarstvo financija/finansija
FSAP	Financial Sector Assessment Program (Program procjene financijskog sektora)
FX rizik	Foreign Exchange Risk (Devizni rizik)
ICAAP	Internal Capital Adequacy Assessment Process (Interni proces procjene adekvatnosti kapitala)
ILAAP	Internal Liquidity Adequacy Assessment Process (Interni proces procjene adekvatnosti likvidnosti)
LCR	Liquidity Coverage Ratio (Koeficijent pokriva likvidnosti)
MKD	Mikrokreditno društvo
MKF	Mikrokreditna fondacija
MKO	Mikrokreditna organizacija
MMF	Međunarodni monetarni fond
MRS	Međunarodni računovodstveni standardi
MSFI	Međunarodni standardi financijskog izvještavanja
NKS	Nominalna kamatna stopa
NPL	Non performing loans (Nekvalitetni krediti)
RKG	Rezerve za kreditne gubitke
RS	Republika Srpska
SB	Svjetska banka
SBS	Subjekti bankovnog sistema FBiH: banke, bankarske grupe, razvojne banke, MKO, leasing društva, faktoring društva, mjenjači i druge financijske organizacije čije poslovanje nadzire FBA
SREP	Supervisory Review and Evaluation Process (Supervizorski pregled i proces procjene)
UBBiH	Udruga banaka Bosne i Hercegovine
UDLBiH	Udrugae društava za leasing BiH
USAID FINRA Projekat	United States Agency for International Development - Financial Reform Agenda Activity Project (Agencija Sjedinjenih Američkih Država za međunarodni razvoj - Projekt reformi financijskog sektora)
UO FBA	Upravni odbor Agencije za bankarstvo Federacije BiH
ZoA	Zakon o Agenciji za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine
ZoB	Zakon o bankama
ZoF	Zakon o faktoringu
ZoL	Zakon o leasingu
ZoMKO	Zakon o mikrokreditnim organizacijama

SADRŽAJ:

Skraćenice i termini:.....	2
Popis tablica:	5
Popis grafikona:.....	7
SAŽETAK.....	8
UVOD	14
1. BANKARSKI SEKTOR	15
1.1. STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA U FBiH	15
1.1.1. Status, broj i poslovna mreža	15
1.1.2. Struktura vlasništva i tržišni udjel.....	16
1.1.3. Kadrovska struktura	18
1.2. FINANCIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA	18
1.2.1. Bilanca stanja	18
1.2.2. Obveze	23
1.2.3. Kapital i adekvatnost kapitala	27
1.2.4. Kreditni rizik	30
1.2.5. Profitabilnost.....	37
1.2.6. Ponderirane NKS i EKS.....	41
1.2.7. Likvidnost	41
1.2.8. Devizni (FX) rizik.....	46
1.3. PREPORUKE ZA BANKARSKI SEKTOR.....	47
2. SEKTOR NEDEPOZITNIH FINANCIJSKIH INSTITUCIJA	49
2.1. MIKROKREDITNI SEKTOR.....	49
2.1.1. STRUKTURA MIKROKREDITNOG SEKTORA U FBiH	49
2.1.1.1. Status, broj i poslovna mreža	49
2.1.1.2. Struktura vlasništva.....	49
2.1.1.3. Kadrovska struktura.....	49
2.1.2. FINANCIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA	50
2.1.2.1. Bilanca stanja.....	50
2.1.2.2. Kapital i obveze	51
2.1.2.3. Aktiva i kvaliteta aktive	52
2.1.2.4. Financijski rezultat mikrokreditnog sektora FBiH.....	55
2.1.3. PREPORUKE ZA MIKROKREDITNI SEKTOR	58
2.2. LEASING SEKTOR	59
2.2.1. STRUKTURA LEASING SEKTORA U FBiH	59
2.2.1.1. Broj leasing društava	59
2.2.1.2. Struktura vlasništva.....	59
2.2.1.3. Kadrovska struktura	59
2.2.2. FINANCIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA	59
2.2.2.1. Bilanca stanja.....	59
2.2.2.2. Kapital i obveze	61
2.2.2.3. Aktiva i kvaliteta aktive	62
2.2.2.4. Profitabilnost.....	63
2.2.2.5. Struktura plasmana prema predmetu i vrsti leasinga	64
2.2.3. PREPORUKE ZA LEASING SEKTOR	66
2.3. FAKTORING POSLOVI.....	67
2.3.1. Sudionici na tržištu faktoringa u FBiH	67
2.3.2. Opseg, struktura i trend faktoring poslovanja u FBiH	67
2.3.3. PREPORUKE ZA FAKTORING POSLOVANJE.....	68
ZAKLJUČAK	71
PRILOZI ZA BANKARSKI SEKTOR - podaci sa 30. 9. 2020.	72
Prilog 1 - Osnovni podaci o bankama u FBiH	72
Prilog 2 - Bilanca stanja banaka u FBiH po shemi FBA (aktivna podbilanca)	73
Prilog 3 - Pregled aktive, kredita i depozita banaka u FBiH	74

Prilog 4 - Sektorska struktura kredita u FBiH i ECL	75
Prilog 5 – Račun dobiti i gubitka banaka u FBiH po shemi FBA	76
Prilog 6 - Prosječne ponderirane NKS i EKS na kredite i depozite po razdobljima	77
PRILOZI ZA MIKROKREDITNI SEKTOR - podaci sa 30. 9. 2020.	78
Prilog 7 - Osnovni podaci o MKO u FBiH.....	78
Prilog 8 - Zbirna bilanca stanja MKF.....	79
Prilog 9 - Zbirna bilanca stanja MKD	80
Prilog 10 - Pregled osnovnih pokazatelja MKO u FBiH.....	81
Prilog 11 - Pregled prosječnih ponderiranih NKS i EKS za MKO	82
Prilog 11a - Usporedni pregled prosječnih ponderiranih NKS i EKS za MKO	82
Prilog 12 - Zbirni račun dobiti i gubitka MKF.....	83
Prilog 13 - Zbirni račun dobiti i gubitka MKD	84
PRILOZI ZA LEASING SEKTOR - podaci sa 30. 9. 2020.....	85
Prilog 14 - Osnovni podaci o leasing društvima u FBiH.....	85
Prilog 15 - Zbirna bilanca stanja leasing društava.....	86
Prilog 16 - Pregled osnovnih pokazatelja leasing društava u FBiH	87
Prilog 17 - Zbirni račun dobiti i gubitka leasing društava.....	88
Prilog 18 - Pregled prosječnih ponderiranih NKS i EKS za ugovore o finansijskom leasingu	89
Prilog 18a - Usporedni pregled prosječnih ponderiranih NKS i EKS za ugovore o finansijskom leasingu ..	89

Tablica 1:	Banke FBiH, organizacijski dijelovi banaka iz RS u FBiH i mreža bankomata i POS uređaja.....	13
Tablica 2:	Struktura vlasništva prema ukupnom kapitalu.....	15
Tablica 3:	Struktura vlasništva prema udjelu državnog, privatnog i stranog kapitala.....	15
Tablica 4:	Kvalifikacijska struktura zaposlenih u bankama FBiH.....	16
Tablica 5:	Ukupna aktiva zaposlenom.....	pc 16
Tablica 6:	Bilanca stanja.....	17
Tablica 7:	Aktiva banaka prema vlasničkoj strukturi.....	17
Tablica 8:	Udjel grupa banaka u ukupnoj aktivi kroz razdoblja.....	19
Tablica 9:	Novčana sredstva banaka.....	19
Tablica 10:	Ulaganja u vrijednosne papire prema vrsti instrumenta.....	20
Tablica 11:	Vrijednosni papiri entitetskih vlada BiH.....	20
Tablica 12:	Sektorska depozita.....	struktura 22
Tablica 13:	Štednja stanovništva.....	23
Tablica 14:	Ročna struktura štednih depozita stanovništva po razdobljima.....	pc 24
Tablica 15:	Kredit, štednja i depoziti stanovništva.....	24
Tablica 16:	Izješće o stanju regulatornog kapitala.....	25
Tablica 17:	Struktura riziku.....	izloženosti 26
Tablica 18:	Pokazatelji adekvatnosti kapitala.....	27
Tablica 19:	Stopa poluge.....	financijske 27
Tablica 20:	Financijska imovina, izvanbilančne stavke i ECL.....	28
Tablica 21:	Izloženost prema razinama kreditnog rizika.....	29
Tablica 22:	Sektorska struktura kredita.....	31
Tablica 23:	Ročna kredita.....	struktura 31
Tablica 24:	Kredit prema razinama kreditnog rizika.....	32
Tablica 25:	Ostvareni financijski rezultat: dobit/gubitak.....	35
Tablica 26:	Struktura prihoda.....	ukupnih 35
Tablica 27:	Struktura rashoda.....	ukupnih 36
Tablica 28:	Pokazatelji profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti.....	37
Tablica 29:	LCR.....	39
Tablica 30:	Ročna struktura depozita po preostalor dospijeću.....	39
Tablica 31:	Koeficijenti likvidnosti.....	40
Tablica 32:	Ročna usklađenost financijske aktivne stanje na dan 30. 2020 do	180 41

	dana.....	
Tablica 33:	Devizna usklađenost finansijske aktive i obveza (EUR i ukupno).....	42
Tablica 34:	Kvalifikacijska struktura zaposlenih u MKO u FBiH.....	46
Tablica 35:	Bilanca stanja mikrokreditnog sektora.....	46
Tablica 36:	Ročna struktura uzetih kredita.....	47
Tablica 37:	Struktura kapitala mikrokreditnog sektora.....	48
Tablica 38:	Neto mikrokrediti	49
Tablica 39:	Sektorska i ročna struktura mikrokredita.....	49
Tablica 40:	RKG.....	50
Tablica 41:	Zbirni račun dobiti i gubitka mikrokreditnog sektora.....	52
Tablica 42:	Kvalifikacijska struktura zaposlenih u leasing društvima FBiH.....	54
Tablica 43:	Struktura potraživanja po finansijskom leasingu.....	55
Tablica 44:	Struktura potraživanja po finansijskom leasingu - usporedni pregled.....	55
Tablica 45:	Struktura neto bilančnih pozicija aktive.....	56
Tablica 46:	Pregled rezervi za finansijski leasing.....	57
Tablica 47:	Struktura ukupnih prihoda.....	58
Tablica 48:	Struktura ukupnih rashoda.....	59
Tablica 49:	Struktura broja zaključenih ugovora i iznosa financiranja leasing sustava.....	60
Tablica 50:	Nominalni iznos otkupljenih novč. potraživanja i isplaćenih kupčevih obveza prema dobavljačima u FBiH, prema vrsti faktoringa i domicilnosti.....	62

Grafikon 1: Struktura stranog kapitala po zemljama, udjel u %	14
Grafikon 2: Struktura stranog kapitala po zemljama - sjedištu grupe, udjel u %	15
Grafikon 3: Herfindahlov indeks koncentracije u aktivima, kreditima i depozitima.....	18
Grafikon 4: Koncentracijske stope za pet najvećih banaka - CR5: aktiva, krediti i depoziti.....	19
Grafikon 5: Struktura ulaganja u vrijednosne papire prema kriteriju države emitenta.....	21
Grafikon 6: Ukupni depoziti (000 KM).....	21
Grafikon 7: Omjer kredita i depozita.....	22
Grafikon 8: Štednja stanovništva po razdobljima	23
Grafikon 9: Krediti (000 KM)	30
Grafikon 10: Udjel NPL-a u kreditima.....	33
Grafikon 11: Ročna usklađenost financijske aktive i obveza do 180 dana.....	41

Popis tablica:

Popis grafikona:

SAŽETAK

Osnovni pokazatelji poslovanja bankarskog sektora u FBiH

U FBiH na dan 30. 9. 2020. poslovalo je 15 komercijalnih banaka, sa 538 organizacijskih dijelova, u kojima je bilo zaposleno ukupno 6.534 osoba, što je za 125 zaposlenika manje u odnosu na kraj 2019. godine.

Ukupna neto aktiva na razini bankarskog sektora u FBiH sa 30. 9. 2020. iznosi 23,8 milijardi KM i za 403,8 milijuna KM ili 1,7% je manja u odnosu na 31. 12. 2019.

Ukupni kapital banaka u FBiH iznosi tri milijarde KM, što je za 98,9 milijuna KM ili 3,2% manje u odnosu na kraj 2019. godine, od čega dionički kapital iznosi 1,3 milijarde KM. Udjel ukupnog kapitala u izvorima na razini bankarskog sektora FBiH iznosi 12,7%.

Regulatorni kapital iznosi 2,7 milijardi KM i veći je za 5,4 milijuna KM ili 0,2% u odnosu na kraj 2019. godine. Temeljni kapital smanjen je za 81,4 milijuna KM ili 3,1%, dok je dopunski kapital povećan za 86,8 milijuna KM ili 257,2%. Značajno povećanje dopunskog kapitala posljedica je primjene Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka¹ i ukidanja nedostajućih RKG kao odbitne stavke od dopunskog kapitala.

Stopa regulatornog kapitala bankarskog sektora FBiH na dan 30. 9. 2020. iznosi 18,2% i za 0,3 postotna boda veća je u odnosu na kraj 2019. godine, a za 6,2 postotna boda veća je od zakonom propisanog minimuma od 12%. Ostale stope kapitala (stopa redovnog temeljnog kapitala i temeljnog kapitala) na razini bankarskog sektora FBiH veće su u odnosu na propisane minimume.

Stopa financijske poluge (odnos temeljnog kapitala i ukupne izloženosti banke) na razini bankarskog sektora FBiH iznosi 10,3%, i za 0,2 postotna boda manja je u odnosu na kraj 2019. godine. U odnosu na regulatorno propisani minimum od 6%, ista je veća za 4,3 postotna boda.

Ukupna izloženost banaka iznosi 28,2 milijarde KM, od čega se 24,4 milijarde KM odnosi na bilančne izloženosti, a 3,8 milijardi KM na izvanbilančne stavke.

U prvih devet mjeseci 2020. godine zabilježen je pad bilančne izloženosti u odnosu na kraj 2019. godine za iznos od 317 milijuna KM ili 1,3%, a nastao je kao neto efekt smanjenja novčanih sredstava i izvršenog računovodstvenog otpisa u skladu s novim regulatornim okvirom, te povećanja financijske imovine koja se vrednuje po fer vrijednosti. U istom razdoblju zabilježen je rast izvanbilančnih stavki za 241 milijun KM ili 6,9%, a isti je najvećim dijelom posljedica rasta na poziciji neopozivo odobrenih, a neiskorištenih kredita kod jedne banke.

FBA je u 2019. godini, s ciljem standardizacije upravljanja kreditnim rizikom i mjerenja ECL i usklađivanja sa MSFI 9, donijela Odluku o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka, s obvezom primjene od 1. siječnja 2020. Istom je uveden koncept raspoređivanja izloženosti u tri razine kreditnog rizika i utvrđivanja ECL, odnosno u razinu kreditnog rizika 1 (izloženosti s niskom razinom kreditnog rizika), razinu kreditnog rizika 2 (povećana razina kreditnog rizika) i razinu kreditnog rizika 3 (izloženosti u statusu neizmirenja obveza). Bilančne izloženosti u razini kreditnog rizika 1 na dan 30. 9. 2020. iznose 21,6 milijardi KM i čine 88,2% ukupnih bilančnih izloženosti. Bilančne izloženosti u razini kreditnog rizika 2 na dan 30. 9. 2020. iznose 1,8 milijardi KM i čine 7,3% ukupnih bilančnih izloženosti, dok bilančne

¹ „Službene novine Federacije BiH“, br. 44/19 i 37/20

izloženosti u razini kreditnog rizika 3 iznose 1,1 milijardu KM i čine 4,5% ukupnih bilančnih izloženosti.

Izvanbilančne izloženosti raspoređene u razinu kreditnog rizika 1 na dan 30. 9. 2020. iznose 3,4 milijarde KM i čine 89,6% ukupnih izvanbilančnih izloženosti. Izloženosti u razini kreditnog rizika 2 iznose 384,9 milijuna KM ili 10,2% ukupnih izvanbilančnih izloženosti, dok je u razinu kreditnog rizika 3 raspoređeno 6,4 milijuna KM ili 0,2% ukupnih izvanbilančnih izloženosti.

Kao rezultat primjene Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka, stope pokrivenosti ECL su povećane u odnosu na kraj 2019. godine. Pokrivenost za bilančne izloženosti u razini kreditnog rizika 1 povećana je sa 0,6% na 0,8%, u razini kreditnog rizika 2 sa 6,9% na 9,6% i u razini kreditnog rizika 3 sa 72,7% na 80,4%.

Ukupna pokrivenost ECL izvanbilančnih izloženosti povećana je sa 1,2% na 1,4%. Povećanje pokrivenosti zabilježeno je kod razine kreditnog rizika 1 i 2, dok je kod razine kreditnog rizika 3 došlo do smanjenja stope pokrivenosti, najvećim dijelom uslijed izvršenog računovodstvenog otpisa kod dvije banke.

Na dan 30. 9. 2020. krediti iznose 15,1 milijardu KM i isti su ostvarili smanjenje od 107,6 milijuna KM ili 0,7% u odnosu na kraj 2019. godine. Krediti odobreni stanovništvu, s udjelom u ukupnim kreditima od 48,6%, ostvarili su smanjenje od 0,8% i iznose 7,3 milijarde KM. Krediti odobreni pravnim osobama, s udjelom u ukupnim kreditima od 51,4%, ostvarili su pad od 0,6% i iznose 7,8 milijardi KM.

Kreditni portfelj u razini kreditnog rizika 3 (NPL) na dan 30. 9. 2020. iznosi 1,1 milijardu KM i čini 7% ukupnog kreditnog portfelja, i smanjen je za 184,9 milijuna KM ili 14,8% u odnosu na kraj prethodne godine, najvećim dijelom zbog izvršenog računovodstvenog otpisa, što je imalo utjecaja i na smanjenje ukupnih kredita. Stopa pokrivenosti ECL za razinu kreditnog rizika 3 iznosi 80% (pravne osobe 78%, a stanovništvo 82,7%) i u odnosu na 31. 12. 2019. veća je za 8,1 postotni bod. U narednom razdoblju može se očekivati povećanje kreditnog portfelja u razini kreditnog rizika 3, nakon isteka mjera koje je propisala FBA za oporavak od negativnih ekonomskih posljedica uzrokovanih virusnim oboljenjem "COVID-19" (u daljnjem tekstu: pandemija), radi posljedica utjecaja pandemije na poslovanje klijenata banaka.

Od ukupnih kredita plasiranih pravnim osobama, na NPL se odnosi 609,7 milijuna KM ili 7,8%, što je za dva postotna boda manje nego na kraju 2019. godine. Za sektor stanovništva NPL iznosi 452,9 milijuna KM ili 6,2%, što je za 0,3 postotna boda manje nego na kraju 2019. godine.

Zaključno sa 30. 9. 2020. 1,2 milijarde KM ili 8,2% od iznosa ukupnih kredita je obuhvaćeno nekom od aktivnih posebnih mjera. Ukupan iznos kreditnog portfelja pravnih osoba po kojem su aktivne posebne mjere je 998,3 milijuna KM ili 12,8% kreditnog portfelja pravnih osoba, dok su kod stanovništva aktivne posebne mjere na portfelju u iznosu od 237,7 milijuna KM ili 3,2% kreditnog portfelja stanovništva.

Novčana sredstva iznose 7,2 milijarde KM ili 30,2% ukupne aktive i manja su za 446,7 milijuna KM ili 5,8% u odnosu na kraj 2019. godine.

Ulaganja u vrijednosne papire sa 30. 9. 2020. iznose 1,8 milijardi KM, s udjelom u aktivni od 7,5% i povećana su u odnosu na kraj 2019. godine za 325,4 milijuna KM ili 22,3%.

Depoziti, kao najznačajniji izvor financiranja banaka iznose 19,2 milijarde KM, s udjelom od 80,6% u ukupnoj pasivi. U odnosu na kraj 2019. godine, smanjeni su za iznos od 236,8 milijuna KM ili 1,2%. Štedni depoziti, kao najznačajniji i najveći segment depozitnog i financijskog potencijala banaka, povećani su za 30,6 milijuna KM ili 0,3% i iznose 9,6 milijardi KM, što predstavlja značajan pokazatelj povjerenje građana u bankovni sustav.

Uzeti krediti iznose 802,7 milijuna KM, s udjelom od 3,4% u ukupnoj pasivi i smanjeni su za 53,9 milijuna KM ili 6,3% u odnosu na kraj 2019. godine.

Promatrajući osnovne pokazatelje likvidnosti, kvalitativne i kvantitativne zahtjeve, kao i druge faktore koji utječu na poziciju likvidnosti banaka, može se zaključiti da je likvidnost bankarskog sektora u FBiH sa 30. 9. 2020. zadovoljavajuća, i pored negativnih efekata na gospodarstvo uzrokovanih pandemijom.

Na razini bankarskog sektora u FBiH, prema izvještajnim podacima banaka sa 30. 9. 2020., iskazan je pozitivan financijski rezultat, koji je za 39,7% manji od iskazanog u istom razdoblju prethodne godine. Dvije banke su iskazale gubitak u poslovanju u prvih devet mjeseci 2020. godine.

Osnovni pokazatelji poslovanja mikrokreditnog sektora u FBiH

U FBiH sa 30. 9. 2020., dozvolu za rad FBA ima 14 MKO koje čine mikrokreditni sektor u FBiH, od toga 11 MKF (neprofitne organizacije) i tri MKD (profitne organizacije). Sa 30. 9. 2020., broj organizacijskih dijelova MKO sa sjedištem u FBiH je 392, u kojima je zaposleno 1.376 osoba, što je za 2,4% više u odnosu na 31. 12. 2019.

Ukupna aktiva mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30. 9. 2020. iznosi 647,3 milijuna KM i za 17,7 milijuna KM ili 2,8% veća je u odnosu na 31. 12. 2019. U promatranom razdoblju stopa rasta ukupne aktive MKD je 1,8%, a MKF 3,1%.

Ukupni neto mikrokrediti iznose 529,2 milijuna KM, što čini 81,8% ukupne aktive mikrokreditnog sektora u FBiH i zabilježili su porast za 22,4 milijuna KM ili 4,4% u odnosu na 31.12.2019. Stopa rasta neto mikrokredita u odnosu na 31.12.2019. u MKD je 5,4%, a MKF 4%.

Zaključno sa 30. 9. 2020. 47 milijuna KM ili 8,8% od iznosa ukupnih kredita je obuhvaćeno nekom od aktivnih posebnih mjera. Ukupan iznos kreditnog portfelja fizičkih osoba po kojem su aktivne posebne mjere je 42,2 milijuna KM ili 8,2% kreditnog portfelja fizičkih osoba, dok su kod pravnih osoba aktivne posebne mjere na portfelju u iznosu od 4,8 milijuna KM ili 33% kreditnog portfelja pravnih osoba.

Ukupne obveze po uzetim kreditima mikrokreditnog sektora u FBiH iznose 309,6 milijuna KM, s udjelom od 47,8% u ukupnoj pasivi i veće su za 6,1 milijun KM ili 2% u odnosu na 31. 12. 2019. U promatranom razdoblju pad kreditnih obveza MKD je 0,5%, dok su kreditne obveze MKF zabilježile rast od 3,4%.

Ukupni kapital na razini mikrokreditnog sektora u FBiH iznosi 307,7 milijuna KM ili 47,6% ukupne pasive i veći je za 13,4 milijuna KM ili 4,5% u odnosu na kraj 2019. godine, pri čemu je stopa rasta ukupnog kapitala MKD 7,9%, a MKF 3,9%.

Na razini mikrokreditnog sektora u FBiH za razdoblje 1.1.-30. 9.2020. iskazan je pozitivan financijski rezultat (prije oporezivanja) koji je manji za 42,1% u odnosu na isto razdoblje 2019.

godine, uslijed značajnog povećanja troškova rezerviranja za kreditne i ostale gubitke i ostalih poslovnih rashoda. MKD su iskazala gubitak u iznosu od jedan milijun KM, dok su MKF iskazale višak prihoda nad rashodima u ukupnom iznosu od 10,6 milijuna KM.

Operativna efikasnost poslovanja mikrokreditnog sektora FBiH sa 30. 9. 2020. je 18,39%, što je u okviru propisanog pokazatelja (do 45%), a iskazani povrat na aktivu, prilagođen za inflaciju, tržišnu cijenu kapitala i donacije je pozitivan i iznosi 2,09%, što je u skladu s propisanim ograničenjem poslovanja.

Osnovni pokazatelji poslovanja mikrokreditnog sektora FBiH ukazuju na rast ukupne aktive, mikrokreditnog portfelja, obveza po uzetim kreditima, ukupnog kapitala i broja zaposlenih, te je nastavljeno poslovanje s pozitivnim finansijskim rezultatom, koji je niži od iskazanog u istom razdoblju prethodne godine. Pokazatelji kvalitete mikrokreditnog portfelja na razini sektora (portfelj u riziku preko 30 dana – 1,38% i otpisi - 1,25%) su u okviru propisanih ograničenja, te iskazuju povećanje u odnosu na kraj 2019. godine.

Osnovni pokazatelji poslovanja leasing sektora u FBiH

Leasing sustav u FBiH sa 30. 9. 2020. čini pet leasing društva (leasing sektor) i jedna komercijalna banka koja obavlja poslove finansijskog leasinga. U leasing sektoru FBiH je sa 30. 9. 2020. zaposleno ukupno 111 osoba što je za 1% manje u odnosu na kraj prethodne godine.

Ukupna aktiva leasing sektora u FBiH na dan 30. 9. 2020. iznosi 340,6 milijuna KM i veća je za 17,4 milijuna KM ili 5,4% u odnosu na 31. 12. 2019.

Neto potraživanja po osnovi finansijskog leasinga, kao najznačajnija stavka u strukturi ukupne aktive, iznose 255,7 milijuna KM ili 75% ukupne aktive i u odnosu na 31. 12. 2019. veća su za iznos od 14,6 milijuna KM ili 6%. U pogledu kvalitete aktive leasing sektora u FBiH u prvih devet mjeseci 2020. godine uočen je porast dospjelih neizmirenih potraživanja za 70,8% u odnosu na 31. 12. 2019., na što je najvećim dijelom utjecalo povećanje ove stavke kod jednog leasing društva. Rezerve za gubitke po finansijskom leasingu smanjene su za 6,6% u odnosu na kraj prethodne godine. Ukupan broj i vrijednost novozaključenih leasing ugovora za finansijski i operativni leasing na razini leasing sustava, u promatranom razdoblju bilježe smanjenje za 35,4%, odnosno 17,5%.

Zaključno sa 30. 9. 2020. 42,5 milijuna KM ili 16,5% od iznosa ukupnog financiranja je obuhvaćeno nekom od aktivnih posebnih mjera. Ukupan iznos financiranja pravnih osoba po kojem su aktivne posebne mjere je 41,9 milijuna KM ili 18,4% od iznosa financiranja pravnih osoba, dok su kod fizičkih osoba aktivne posebne mjere u iznosu od 0,6 milijuna KM ili 3,2% od iznosa financiranja fizičkih osoba.

U strukturi ukupne pasive leasing sektora u FBiH sa 30. 9. 2020. najveću stavku predstavljaju obveze po uzetim kreditima u iznosu od 302,7 milijuna KM, koje čine 88,9% ukupne pasive. U odnosu na 31. 12. 2019. ove obveze su povećane za iznos od 16,5 milijuna KM ili 5,7%. Promatrano prema ugovorenoj ročnosti, dominantan je udjel dugoročnih kredita u obvezama po uzetim kreditima.

Ukupni kapital leasing sektora u FBiH na dan 30. 9. 2020. iznosi 29,1 milijun KM, što čini 8,6% ukupne pasive leasing sektora FBiH i u usporedbi sa 31. 12. 2019. neznatno je povećan za iznos od 0,1 milijun KM ili 0,3%.

Na razini leasing sektora u FBiH u razdoblju 1.1.-30.9.2020. iskazan je pozitivan finansijski rezultat koji je veći za 20,2% u odnosu na isto razdoblje prethodne poslovne godine. Povećanje poslovnog rezultata leasing sektora najvećim dijelom posljedica je poboljšanja poslovnog rezultata kod dva leasing društva za iznos od 2,4 milijuna KM, koja su u istom razdoblju prethodne godine iskazala značajan gubitak u poslovanju. Promatrano pojedinačno, tri leasing društva iskazala su pozitivan finansijski rezultat u iznosu od 2,6 milijuna KM, iako su sva tri leasing društva zabilježila pad dobiti u odnosu na isto razdoblje prethodne godine za 2,1 milijun KM, dok su dva leasing društva iskazala negativan finansijski rezultat u iznosu od 0,9 milijuna KM.

Osnovni pokazatelji faktoring poslovanja u FBiH

Sa 30. 9. 2020., poslove faktoringa u FBiH obavljale su četiri komercijalne banke, od kojih su tri članice međunarodnih bankarskih grupa sa sjedištem u zemljama članicama EU i jedna u pretežno domaćem vlasništvu.

U FBiH je sa 30. 9. 2020. zaključeno 311 ugovora o faktoringu ukupne nominalne vrijednosti otkupljenih novčanih potraživanja u iznosu od 83,8 milijuna KM. U odnosu na broj zaključenih ugovora o faktoringu u istom razdoblju prethodne godine, u razdoblju 1.1. - 30.9.2020. zabilježeno je povećanje broja zaključenih ugovora za 27,4%, dok nominalna vrijednost otkupljenih novčanih potraživanja i plaćenih kupčevih obveza prema dobavljaču bilježi smanjenje od 39,8% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine.

Ukupni prihodi pružatelja usluga faktoringa u FBiH za razdoblje 1.1.-30.9.2020. iznose 0,8 milijuna KM, koji su u usporedbi s istim razdoblje 2019. godine manji za 0,9 milijuna KM ili 54,4%.

UVOD

FBA je osnovana 1996. godine kao neovisna i samostalna institucija koja izvršava nadležnosti sukladno odredbama ZoA, međunarodnim standardima, načelima supervizije i pravilima struke. UO FBA obavlja opći nadzor poslovanja FBA, te u skladu sa zakonom propisanim nadležnostima poduzima mjere za efikasno obavljanje poslova iz svog djelokruga. FBA za svoj rad odgovara Parlamentu FBiH. U okviru redovnog izvršavanja zakonom propisanih nadležnosti, FBA sačinjava i na internetskoj stranici javno objavljuje kvartalne informacije o SBS, koje odobrava UO FBA.

Informacija o SBS sa stanjem na dan 30. 9. 2020. sačinjena je korištenjem obrađenih izvještajnih podataka, koje SBS dostavljaju FBA u propisanim formatima i rokovima, te drugih podataka i informacija koje su SBS dostavili FBA i koji se koriste u redovnom nadzoru SBS.

Sadržajno, Informacija je podijeljena u dva dijela. Prvi dio se odnosi na detaljnu analizu bankarskog sektora FBiH, u pogledu bankarske supervizije, njegove strukture, finansijskih pokazatelja poslovanja i preporuka FBA za bankarski sektor u FBiH. U drugom dijelu prezentirana je detaljna analiza poslovanja nedepozitnih finansijskih institucija, kao i usklađenost njihovog poslovanja sa zakonskom i podzakonskom regulativom u okviru koje su kao zasebni segmenti obrađeni mikrokreditni i leasing sektor, kao i faktoring poslovanje u FBiH, s pripadajućim preporukama FBA.

Pregled prosječnih ponderiranih NKS i EKS na odobrene kredite i primljene depozite za banke, kao i prosječne ponderirane NKS i EKS za MKO i ugovore o finansijskom leasingu po segmentima prezentira se s ciljem veće transparentnosti i lakše usporedivosti za korisnike finansijskih usluga kroz priloge, koji su sastavni dio ove Informacije.

Podaci izraženi u postotcima u Informaciji iskazani su u pravilu s jednim decimalnim mjestom, izuzev podataka o visinama NKS i EKS kod SBS i drugim podacima u kojima je to relevantno.

FBA je u nastaloj situaciji produženja krize uzrokovane pandemijom kontinuirano djelovala u cilju izbjegavanja dodatnih negativnih posljedica i omogućavanja oporavka gospodarstva. S tim u vezi, prepoznata je potreba za produženjem mjera koje se, između ostalog, odnose na odobravanje olakšica fizičkim i pravnim osobama čiji su prihodi, odnosno izvori za otplatu i dalje smanjeni kao posljedica utjecaja pandemije, čime je otežano, onemogućeno ili će biti onemogućeno izmirivanje obveza prema SBS. Navedeno podrazumijeva nastavak aktivnosti na izradi podzakonskih akata - privremenih mjera, u cilju ublažavanja ekonomskih posljedica uzrokovanih virusnim oboljenjem i održavanja stabilnosti poslovanja SBS.

1. BANKARSKI SEKTOR

1.1. STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA U FBiH

1.1.1. Status, broj i poslovna mreža

Na dan 30. 9. 2020. u FBiH bankarsku dozvolu ima 15 komercijalnih banaka. Broj banaka je isti kao i 31. 12. 2019. i sve banke su članice AOD.

Posebnim zakonskim propisom regulirano je osnivanje i rad Razvojne banke FBiH, a njen nadzor se vrši sukladno Uredbi o kriterijima i načinu vođenja nadzora nad poslovanjem Razvojne banke FBiH, te podaci o njenom poslovanju nisu uvršteni u ovu Informaciju.

U Prilogu 1. daju se osnovni podaci o bankama u FBiH na dan 30. 9. 2020.

Banke iz FBiH su sa 30. 9. 2020. imale ukupno 538 organizacijskih dijelova, što je za pet organizacijskih dijelova ili 0,9% više u odnosu na 31. 12. 2019. Na području FBiH nalazi se 475 organizacijskih dijelova banaka. Sedam banaka iz FBiH imale su 52 organizacijska dijela u RS-u, a deset banaka je imalo 11 organizacijskih dijelova u BD-u.

Tri banke iz RS-a imaju 28 organizacijskih dijelova u FBiH, što je za jedan organizacijski dio više u odnosu na 31. 12. 2019.

U sljedećem pregledu prikazani su organizacijski dijelovi banaka u FBiH na dan 30. 9. 2020.:

Tablica 1: Banke FBiH, organizacijski dijelovi banaka iz RS u FBiH i mreža bankomata i POS uređaja

R. br.	Naziv banke	Poslovna jedinica/viši organizacijski dijelovi	Ostali organizacijski dijelovi	POS uređaji	Bankomati
I. Banke sa sjedištem u FBiH (na području BiH)					
1.	Addiko Bank d.d. Sarajevo	35	-	35	81
2.	ASA Banka d.d. Sarajevo	12	8	-	27
3.	Bosna Bank International d.d. Sarajevo	35	1	-	58
4.	Intesa Sanpaolo Banka d.d. BiH Sarajevo	48	-	2.900	118
5.	Komercijalno-investiciona banka d.d. V. Kladuša	5	7	-	4
6.	NLB Banka d.d. Sarajevo	42	-	1.779	82
7.	Privredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo	7	10	-	25
8.	ProCredit Bank d.d. Sarajevo	3	3	-	15
9.	Raiffeisen Bank d.d. BiH Sarajevo	38	68	8.914	283
10.	Sberbank BH d.d. Sarajevo	32	-	33	66
11.	Sparkasse Bank d.d. BiH Sarajevo	47	-	-	107
12.	UniCredit Bank d.d. Mostar	74	-	9.142	274
13.	Union banka d.d. Sarajevo	4	9	-	15
14.	Vakufska banka d.d. Sarajevo	17	1	-	22
15.	ZiraatBank BH d.d. Sarajevo	18	14	779	65
Ukupno I.		417	121	23.582	1.242
II. Organizacijski dijelovi banaka iz RS u FBiH					
1.	Komercijalna banka a.d. Banja Luka	2	0	1	2
2.	Nova banka a.d. Banja Luka	3	11	495	26
3.	MF banka a.d. Banja Luka	7	5	71	11
Ukupno II.		12	16	567	39

1.1.2. Struktura vlasništva i tržišni udjel

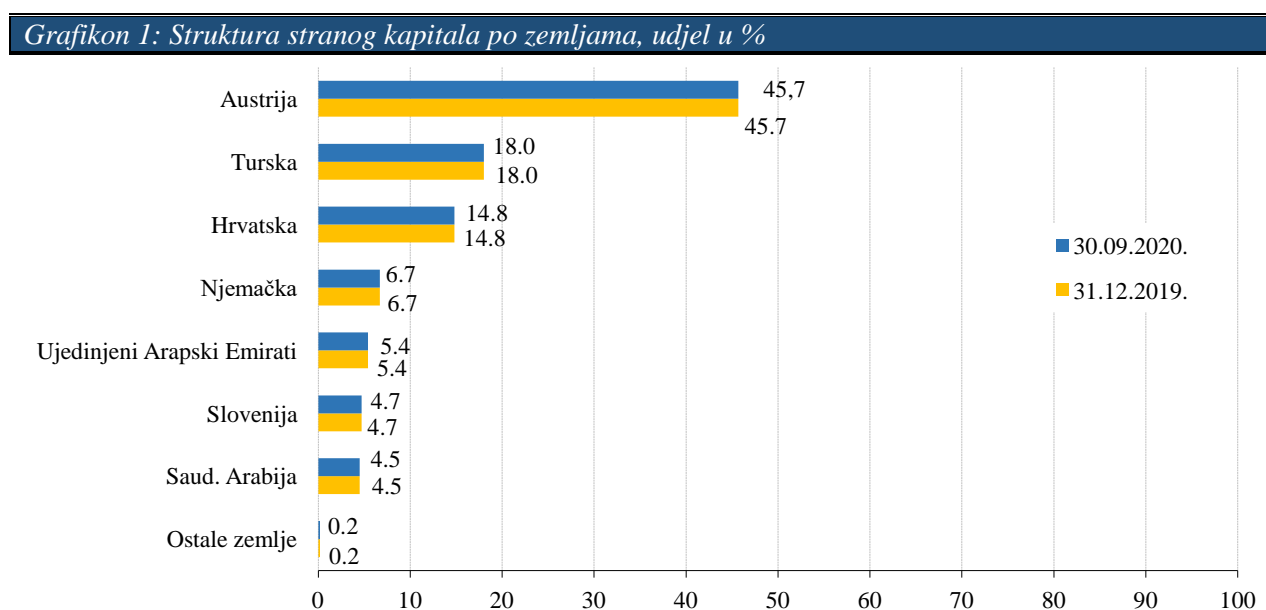
Vlasnička struktura banaka² u FBiH na dan 30. 9. 2020. je sljedeća:

- u privatnom i pretežno privatnom vlasništvu - 14 banaka,
- u državnom i pretežno državnom vlasništvu³ - jedna banka.

Od 14 banaka u pretežno privatnom vlasništvu, četiri banke su u većinskom vlasništvu domaćih pravnih i fizičkih osoba (rezidenata), dok je deset banaka u većinskom stranom vlasništvu.

Ako se analizira samo strani kapital, prema kriteriju zemlje porijekla dioničara, na dan 30. 9. 2020. stanje je nepromijenjeno u odnosu na kraj 2019. godine, s obzirom da najveći udjel i dalje imaju dioničari iz Austrije (45,7% stranog kapitala), zatim Turske (18%) i Hrvatske (14,8%), dok ostale zemlje nemaju značajniji pojedinačni udjel.

Struktura stranog kapitala po zemljama daje se u sljedećem grafikonu:

Ako se uzmu u obzir kapitalne veze, struktura stranog kapitala može se promatrati i po kriteriju zemlje sjedišta majke-matice, odnosno bankarske grupe u čijem su većinskom vlasništvu (direktno ili indirektno preko članica iz bankarske grupe) banke u FBiH.

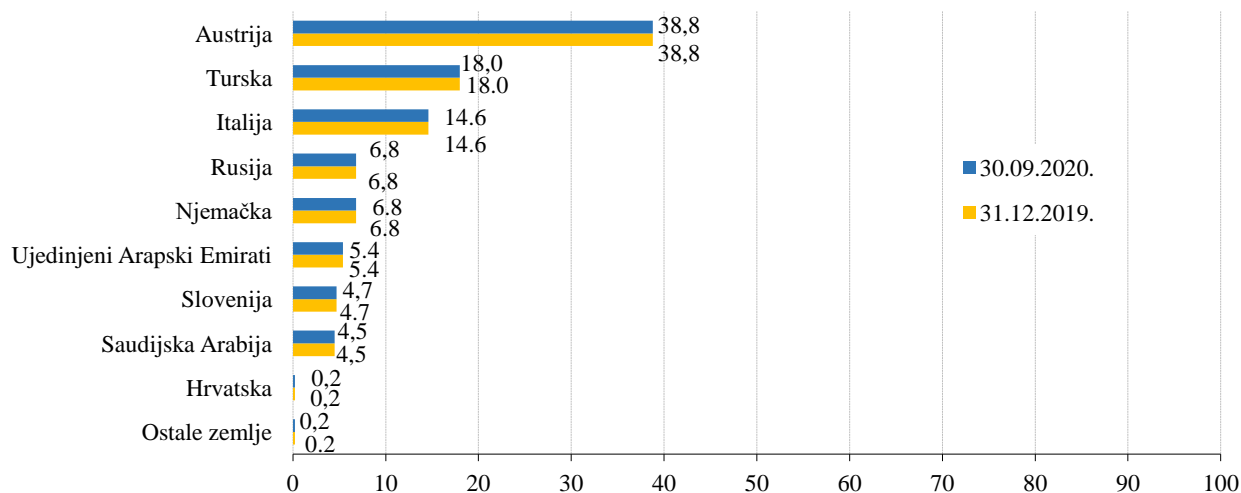
Prema ovom kriteriju stanje je također nepromijenjeno u odnosu na kraj 2019. godine, s obzirom da najveći udjel imaju bankarske grupe i banke iz Austrije, zatim iz Turske i Italije, dok bankarske grupe i banke iz ostalih zemalja nemaju značajniji pojedinačni udjel (ispod 7%).

Struktura stranog kapitala po zemljama - sjedištu grupe daje se u sljedećem grafikonu:

Grafikon 2: Struktura stranog kapitala po zemljama - sjedištu grupe⁴, udjel u %

² Kriterij podjele banaka je vlasništvo na dioničkom kapitalu banaka

³ Državno vlasništvo se odnosi na kapital Vlade FBiH

Struktura vlasništva prema vrijednosti ukupnog kapitala daje se u sljedećoj tablici:

- 000 KM -

Tablica 2: Struktura vlasništva prema ukupnom kapitalu

R. br.	Banke	31. 12. 2018.		31. 12. 2019.		30. 9. 2020.		Indeks	
		Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	(5/3)	(7/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Državne banke	61.488	2,1	68.881	2,2	65.738	2,2	112	95
2.	Privatne banke	2.909.598	97,9	3.062.473	97,8	2.966.717	97,8	105	97
	Ukupno	2.971.086	100	3.131.354	100	3.032.455	100	105	97

Ukupan kapital bankarskog sektora u FBiH na dan 30. 9. 2020., smanjen je za 98,9 milijuna KM ili 3,2% u odnosu na kraj 2019. godine i iznosi tri milijarde KM.

Smanjenje ukupnog kapitala za 98,9 milijuna KM ostvareno je kao neto efekt: povećanja po osnovi tekućeg financijskog rezultata za tri kvartala 2020. godine od 151,2 milijuna KM, te smanjenja akumulirane ostale sveobuhvatne dobiti u iznosu od dva milijuna KM, smanjenja po osnovi prve primjene Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka u iznosu od 244 milijuna KM i po osnovi prijenosa na obveze za obračunati porez na prenesene rezerve za kreditne gubitke formirane iz dobiti u temeljni kapital u iznosu od 4,1 milijun KM.

Promatrano kroz udjel državnog, privatnog i stranog kapitala u dioničkom kapitalu banaka dobije se detaljniji pregled o strukturi vlasništva kapitala banaka u FBiH, što je prikazano u sljedećoj tablici:

- 000 KM -

Tablica 3: Struktura vlasništva prema udjelu državnog, privatnog i stranog kapitala

R. br.	Dionički kapital	31. 12. 2018.		31. 12. 2019.		30. 9. 2020.		Indeks	
		Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	(5/3)	(7/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Državni kapital	41.619	3,2	41.619	3,2	41.619	3,2	100	100
2.	Privatni kapital (rezidenti)	139.637	10,7	139.355	10,7	139.460	10,7	100	100
3.	Strani kapital (nerezidenti)	1.118.444	86,1	1.118.725	86,1	1.118.621	86,1	100	100
	Ukupno	1.299.700	100	1.299.699	100	1.299.700	100	100	100

⁴ Pored zemalja sjedišta matice-bankarske grupe čije su članice banke iz FBiH, uključene su i zemlje iz kojih su svi ostali strani dioničari banaka iz FBiH

Udjel državnog kapitala, privatnog kapitala (rezidenti) i stranog kapitala (nerezidenti) sa 30. 9. 2020. ostao je na istoj razini u odnosu na kraj 2019. godine. Navedeno može biti rezultat teškoće u radu Komisije za vrijednosne papire FBiH u promatranom razdoblju.

1.1.3. Kadrovska struktura

Na razini bankarskog sektora na dan 30. 9. 2020. broj zaposlenih je 6.534 i manji je za 125 zaposlenih ili 1,9% u odnosu na kraj 2019. godine. Smanjenje broja zaposlenih prisutno je kod 11 banaka, a kod četiri banke došlo je do povećanja broja zaposlenih u odnosu na kraj 2019. godine.

Pregled kvalifikacijske strukture zaposlenih na razini bankarskog sektora u FBiH, daje se u sljedećoj tablici:

Tablica 4: Kvalifikacijska struktura zaposlenih u bankama FBiH

R. br.	Stupanj stručne spreme	31. 12. 2018.		31. 12. 2019.		30. 9. 2020.		Indeks	
		Broj zaposlenih	Udjel %	Broj zaposlenih	Udjel %	Broj zaposlenih	Udjel %	(5/3)	(7/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Visoka stručna sprema - VSS	4.102	60,9	4.125	61,9	4.077	62,4	101	99
2.	Viša stručna sprema - VŠS	520	7,7	485	7,3	499	7,6	93	103
3.	Srednja stručna sprema - SSS	2.108	31,3	2.041	30,7	1.952	29,9	97	96
4.	Ostali	9	0,1	8	0,1	6	0,1	89	75
Ukupno		6.739	100	6.659	100	6.534	100	99	98

Smanjenje broja zaposlenih u bankarskom sektoru FBiH sa 30. 9. 2020. u odnosu na kraj 2019. godine, prisutno je kod zaposlenih u svim kategorijama kvalifikacijske strukture, osim u kategoriji više stručne spreme gdje je ostvareno povećanje od 2,9%.

Jedan od pokazatelja koji utječe na ocjenu performansi poslovanja pojedinačne banke i bankarskog sektora je omjer aktive i broja zaposlenih, odnosno iznos aktive po zaposlenom, pri čemu je veći omjer pokazatelj bolje efikasnosti poslovanja banke i ukupnog sektora.

U sljedećoj tablici daje se pregled ukupne aktive po zaposlenom u bankarskom sektoru FBiH po razdobljima:

- 000 KM -

Tablica 5: Ukupna aktiva po zaposlenom

31. 12. 2018.		31. 12. 2019.			30. 9. 2020.			
Broj zaposl.	Aktiva	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva	Aktiva po zaposl.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
6.739	22.094.135	3.279	6.659	24.210.567	3.636	6.534	23.806.759	3.644

1.2. FINANCIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA

1.2.1. Bilanca stanja

U prezentirane pokazatelje poslovanja banaka u FBiH i analize bankarskog sektora uključeni su pokazatelji iz aktivne podbilance jedne banke s većinskim državnim kapitalom⁵, a sukladno odredbama Zakona o početnoj bilanci stanja poduzeća i banaka FBiH, prema kojim su banke s većinskim državnim kapitalom obvezne izvješćivati FBA na bazi „ukupne“ bilance stanja, raščlanjenog na: pasivnu, neutralnu i aktivnu podbilancu.

⁵ Banke u većinskom državnom vlasništvu u „ukupnoj“ bilanci iskazuju pasivne i neutralne stavke

S tim u vezi, podaci su iskazani u Prilogu 2. ove Informacije - Bilanca stanja banaka u FBiH po shemi FBA (aktivna podbilanca). U Prilogu 3. daje se pregled aktive, kredita i depozita banaka u FBiH na dan 30. 9. 2020.

U sljedećoj tablici daje se sažeti pregled bilance stanja bankarskog sektora:

- 000 KM -

Tablica 6: Bilanca stanja									
R. br.	O p i s	31. 12. 2018.		31. 12. 2019.		30. 9. 2020.		Indeks	
		Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	(5/3)	(7/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
AKTIVA (IMOVINA)									
1.	Novčana sredstva	6.591.117	29,8	7.641.570	31,6	7.194.881	30,2	116	94
2.	Vrijednosni papiri	1.304.626	5,9	1.456.321	6,0	1.781.709	7,5	112	122
3.	Plasmani drugim bankama	270.604	1,2	149.197	0,6	101.482	0,5	55	68
4.	Kredit	14.325.634	64,8	15.220.759	62,8	15.113.127	63,5	106	99
5.	Ispravka vrijed.	1.190.760	5,4	1.120.940	4,6	1.182.082	5,0	94	105
6.	Kredit-neto (kred. - isp. vrij.)	13.134.874	59,5	14.099.819	58,2	13.931.045	58,5	107	99
7.	Posl. prostor i ostala fiksna aktiva	531.767	2,4	600.684	2,5	552.921	2,3	113	92
8.	Ostala aktiva	261.147	1,2	262.976	1,1	244.721	1,0	101	93
UKUPNA AKTIVA		22.094.135	100	24.210.567	100	23.806.759	100	110	98
OBVEZE									
9.	Depoziti	17.604.487	79,7	19.414.294	80,2	19.177.471	80,6	110	99
10.	Uzete pozajmice od drugih banaka	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0
11.	Obveze po uzetim kreditima	862.931	3,9	856.626	3,5	802.677	3,4	99	94
12.	Ostale obveze	655.631	3,0	808.293	3,3	794.156	3,3	123	98
KAPITAL									
13.	Kapital	2.971.086	13,4	3.131.354	13,0	3.032.455	12,7	105	97
UKUPNO PASIVA (OBVEZE I KAPITAL)		22.094.135	100	24.210.567	100	23.806.759	100	110	98

Ukupna neto aktiva na razini bankarskog sektora u FBiH sa 30. 9. 2020. iznosi 23,8 milijardi KM i za 403,8 milijuna KM ili 1,7% je manja u odnosu na kraj 2019. godine. U strukturi aktive banaka najveći udjel imaju neto krediti (58,5%), zatim slijede novčana sredstva (30,2%), vrijednosni papiri (7,5%), fiksna aktiva (2,3%), ostala aktiva (1%) i plasmani drugim bankama (0,5%). U okviru pasive bilance banaka najveći udjel imaju depoziti (80,6%), zatim slijedi kapital (12,7%), te obveze po uzetim kreditima (3,4%) i ostale obveze (3,3%).

Sa 30. 9. 2020. u odnosu na kraj 2019. godine zabilježen je rast vrijednosnih papira, dok su smanjene ostale pozicije u aktivi bilance banaka (novčana sredstva, plasmani drugim bankama, krediti, poslovni prostor i ostala fiksna aktiva i ostala aktiva). U promatranom razdoblju prisutan je trend smanjenja svih pozicija u pasivi bilance banaka.

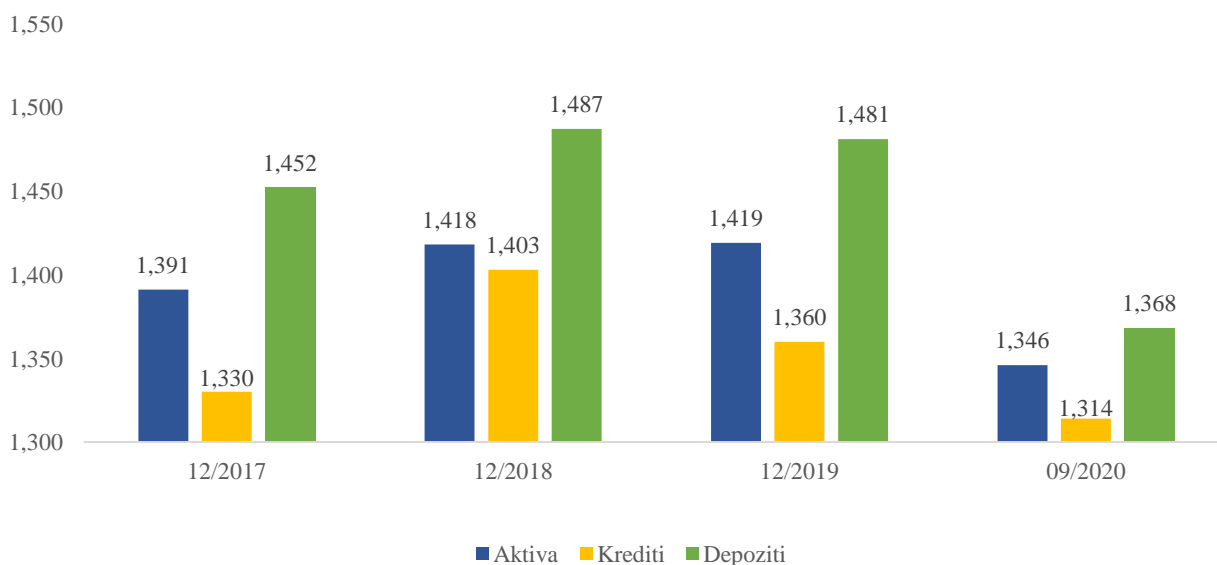
U sljedećoj tablici daje se pregled aktive banaka prema vlasničkoj strukturi:

- 000 KM -

Tablica 7: Aktiva banaka prema vlasničkoj strukturi												
R. br.	Banke	31. 12. 2018.			31. 12. 2019.			30. 9. 2020.			Indeks	
		Broj banaka	Aktiva (000 KM)	Udjel %	Broj banaka	Aktiva (000 KM)	Udjel %	Broj banaka	Aktiva (000 KM)	Udjel %	(7/4)	(10/7)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	Državne	1	775.490	3,5	1	801.261	3,3	1	884.476	3,7	103	110
2.	Privatne	14	21.318.645	96,5	14	23.409.306	96,7	14	22.922.283	96,3	110	98
Ukupno		15	22.094.135	100	15	24.210.567	100	15	23.806.759	100	100	98

Pokazatelj koncentracije u tri najznačajnija segmenta bankarskog poslovanja: u aktivi, kreditima i depozitima je vrijednost Herfindahlova indeksa⁶. Pregled istog po razdobljima, daje se u sljedećem grafikonu:

Grafikon 3: Herfindahlov indeks koncentracije u aktivi, kreditima i depozitima

Sa 30. 9. 2020. Herfindahlov indeks koncentracije u odnosu na kraj 2019. godine je smanjen za aktivu za 73 jedinice, kredite za 46 jedinica i depozite za 113 jedinica. Herfindahlov indeks koncentracije za promatrano razdoblje pokazuje umjerenu koncentraciju⁷ u sve tri relevantne kategorije (aktivi, kreditima i depozitima).

Drugi pokazatelj koncentracije u bankarskom sektoru je omjer tržišne koncentracije, odnosno koncentracijska stopa⁸ (u daljnjem tekstu: CR), koja pokazuje ukupan udjel najvećih banaka u sektoru u odabranim relevantnim kategorijama: u aktivi, kreditima i depozitima.

Ako se promatra ukupan udjel pet najvećih banaka u sektoru - CR5 sa 30. 9. 2020. u odnosu na kraj 2019. godine, prisutno je smanjenje u svim odabranim relevantnim kategorijama: kod tržišnog udjela za jedan postotni bod, kredita za 0,9 postotnih bodova i depozita za 1,7 postotnih bodova. Dvije najveće banke u sektoru čine 44,7% tržišta (aktiva 45,3%, krediti 43,1% i depoziti 45,8%).

Pregled koncentracijskih stopa za pet najvećih banaka u sektoru daje se u sljedećem grafikonu:

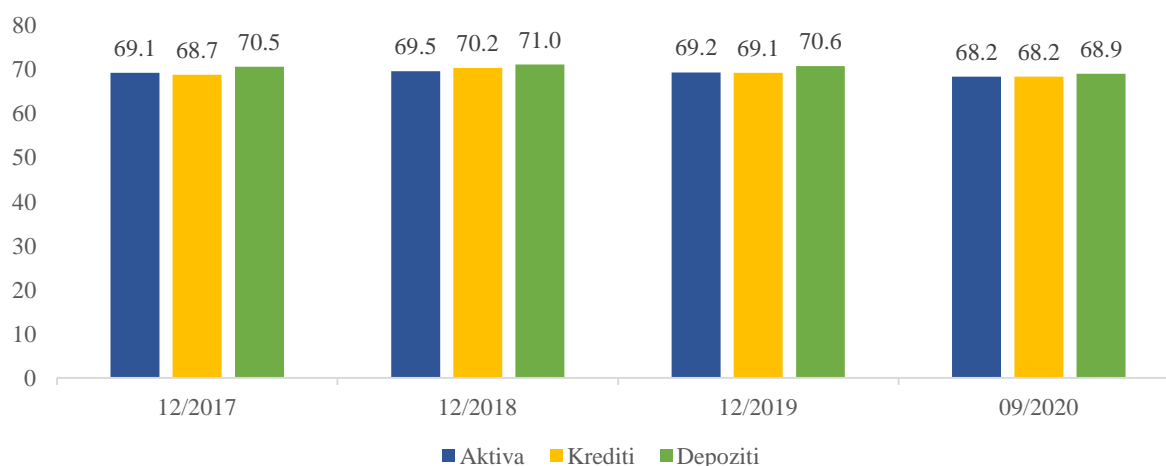
⁶ Naziva se još i Hirschmann-Herfindahlov indeks ili HHI, a izračunava se po formuli $HI = \sum_{j=1}^n (S)_j^2$, a predstavlja zbroj

kvadrata

postotnih udjela konkretne veličine (npr. aktive, depozita, kredita) svih tržišnih sudionika u sustavu. Treba napomenuti da indeks ne raste linearno, te da vrijednost od npr. 3000 ne znači da je koncentracija u sustavu 30%. U hipotetičnom slučaju postojanja samo jedne banke u sustavu, HHI bi bio maksimalnih 10000

⁷ Ako je vrijednost HHI manja od 1000, smatra se da na tržištu nije prisutna koncentracija, za vrijednost indeksa između 1000 i 1800 jedinica na tržištu je prisutna umjerena koncentracija, ako je vrijednost HHI iznad 1800, to je pokazatelj postojanja visoke koncentracije

⁸ Engl.: concentration ratio (CR), označava se prema broju banaka koje se uključuju u izračun

Grafikon 4: Koncentracijske stope za pet najvećih banaka - CR5: aktiva, krediti i depoziti

Bankarski sektor može se analizirati i po kriteriju pripadnosti grupama, formiranih prema veličini aktive⁹. Sa 30. 9. 2020. u bankarskom sektoru FBiH, prema veličini aktive, izdvajaju se tri banke s udjelom od 54,7%, koje čine I. grupu banaka s aktivom preko dvije milijarde KM.

U sljedećoj tablici daje se pregled iznosa i udjela grupa banaka u ukupnoj aktivni kroz razdoblja:

- 000 KM -

R. br.	Iznos aktive	31. 12. 2018.			31. 12. 2019.			30. 9. 2020.		
		Iznos	Udjel %	Broj banaka	Iznos	Udjel %	Broj banaka	Iznos	Udjel %	Broj banaka
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	I. (preko 2 milijarde KM)	12.456.111	56,4	3	13.686.527	56,5	3	13.027.678	54,7	3
2.	II. (1-2 milijarde KM)	6.075.531	27,5	5	6.645.925	27,5	5	6.740.224	28,3	5
3.	III. (0,5-1 milijarda KM)	2.168.293	9,8	3	3.451.044	14,2	5	3.653.551	15,4	5
4.	IV. (0,1-0,5 milijarde KM)	1.394.200	6,3	4	427.071	1,8	2	385.306	1,6	2
5.	V. (ispod 0,1 milijarde KM)	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0	0
Ukupno		22.094.135	100	15	24.210.567	100	15	23.806.759	100	15

Sa 30. 9. 2020. u odnosu na kraj 2019. godine nije bilo promjena u strukturi grupa banaka u ukupnoj aktivni bankarskog sektora FBiH. U promatranom razdoblju nijedna banka nema aktivni manju od 100 milijuna KM.

Novčana sredstva na razini bankarskog sektora FBiH sa 30. 9. 2020. iznose 7,2 milijarde KM i smanjena su u odnosu na kraj 2019. godine za 446,7 milijuna KM ili 5,8%. Promatrajući po bankama na razini bankarskog sektora u FBiH, povećanje novčanih sredstava prisutno je kod sedam banaka, dok je kod osam banaka iskazano smanjenje novčanih sredstava.

Pregled novčanih sredstava kroz razdoblja daje se u sljedećoj tablici:

- 000 KM -

R. br.	Novčana sredstva	31. 12. 2018.		31. 12. 2019.		30. 9. 2020.		Indeks	
		Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	(5/3)	(7/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Gotov novac	910.481	13,8	1.004.445	13,1	1.253.726	17,4	110	125
2.	Račun rezervi kod CBBiH	4.002.281	60,7	4.329.659	56,7	4.097.605	57,0	108	95
3.	Računi kod depoz. inst. u BiH	38.746	0,6	48.611	0,6	36.080	0,5	125	74
4.	Računi kod depoz. inst. u inoz.	1.639.544	24,9	2.258.758	29,6	1.807.465	25,1	138	80
5.	Novč. sred. u procesu naplate	65	0,0	97	0,0	5	0,0	149	5
Ukupno		6.591.117	100	7.641.570	100	7.194.881	100	116	94

⁹ Banke su podijeljene u pet grupa u zavisnosti od veličine aktive

Sa 30. 9. 2020. u odnosu na kraj 2019. godine prisutno je smanjenje novčanih sredstava u okviru svih računa, izuzev gotovog novca, gdje je iskazano povećanje za 249,3 milijuna KM ili 24,8%.

U valutnoj strukturi novčanih sredstava sa 30. 9. 2020. u odnosu na kraj 2019. godine, udjel domaće valute povećan je sa 66,7% na 70,7%, uz istodobno smanjenje udjela sredstava u stranoj valuti sa 33,3% na 29,3%.

Portfelj vrijednosnih papira na dan 30. 9. 2020. iznosio je 1,8 milijardi KM, što je za 325,4 milijuna KM ili 22,3% više u odnosu na kraj 2019. godine. U sljedećim tablicama daje se pregled portfelja prema vrsti instrumenata i emitentu:

- 000 KM -

Tablica 10: Ulaganja u vrijednosne papire prema vrsti instrumenata

R. br.	Ulaganja u VP	31. 12. 2018.		31. 12. 2019.		30. 9. 2020.		Indeks	
		Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	(5/3)	(7/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Vlasnički vrijednosni papiri	5.281	0,4	5.313	0,4	5.323	0,3	101	100
2.	Dužnički vrijednosni papiri:	1.299.345	99,6	1.451.008	99,6	1.776.386	99,7	112	122
2.1.	- VP svih razina vlasti u BiH	619.536	47,5	747.632	51,3	1.062.938	59,7	121	142
2.2.	- Državni VP (druge zemlje)	533.666	40,9	549.649	37,7	545.096	30,6	103	99
2.3.	- Korporativne obveznice ¹⁰	146.143	11,2	153.727	10,6	168.352	9,4	105	110
	Ukupno	1.304.626	100	1.456.321	100	1.781.709	100	112	122

U okviru ulaganja u dužničke vrijednosne papire najznačajnija stavka su vrijednosni papiri entitetskih vlada i to vrijednosni papiri koje je emitirala FBiH¹¹ ukupne vrijednosti 745,3 milijuna KM, te vrijednosni papiri emitenta RS u iznosu od 254 milijuna KM.

- 000 KM -

Tablica 11: Vrijednosni papiri entitetskih vlada BiH

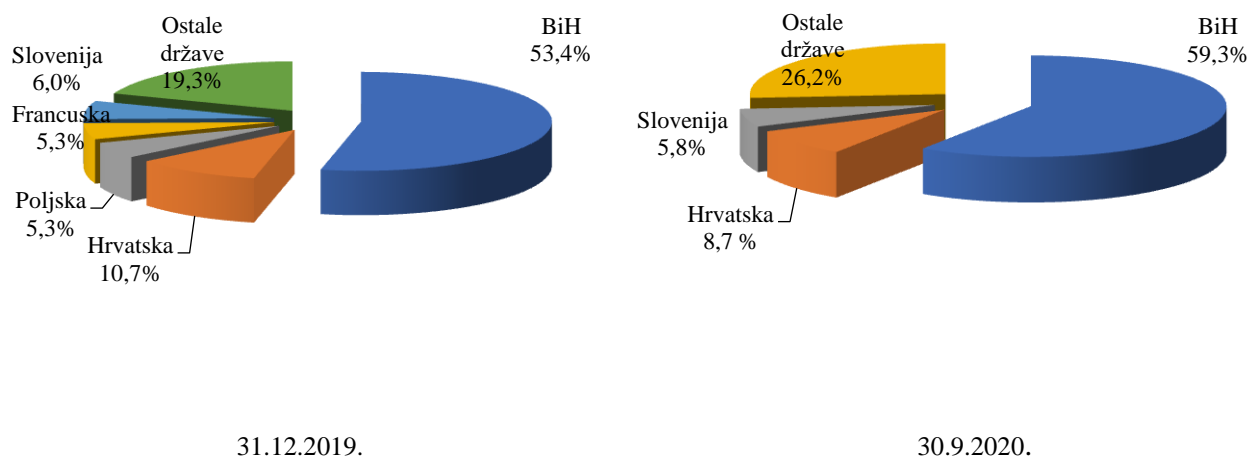
R. br.	Ulaganja u VP	31. 12. 2018.		31. 12. 2019.		30. 9. 2020.		Indeks	
		Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	(5/3)	(7/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Dužnički vrijednosni papiri emitenta FBiH:	436.164	71,3	532.147	72,6	745.277	74,6	122	140
1.1.	- Trezorski zapisi	35.179	5,7	18.921	2,6	60.991	6,1	54	322
1.2.	- Obveznice	400.985	65,6	513.226	70,0	684.286	68,5	128	133
2.	Dužnički vrijednosni papiri emitenta RS:	175.395	28,7	201.089	27,4	254.047	25,4	115	126
2.1.	- Trezorski zapisi	0	0,0	0	0,0	43.316	4,3	-	-
2.2.	- Obveznice	175.395	28,7	201.089	27,4	210.731	21,1	115	105
	Ukupno	611.559	100	733.236	100	999.324	100	120	136

Ako se ukupna ulaganja u vrijednosne papire analiziraju prema izloženosti po zemljama, najveći udjel od 59,3% je prema emitentima iz BiH, a zatim slijede Hrvatska s udjelom od 8,7%, Slovenija 5,8% i ostale države s pojedinačnim udjelom ispod 5%.

¹⁰ Najveći dio, od cca. 77%, odnosi se na obveznice banaka iz EU i SAD, a preostali dio na obveznice kompanija iz EU i BiH

¹¹ Sve vrste vrijednosnih papira emitenta FBiH

Grafikon 5: Struktura ulaganja u vrijednosne papire prema kriteriju države emitenta

1.2.2. Obveze

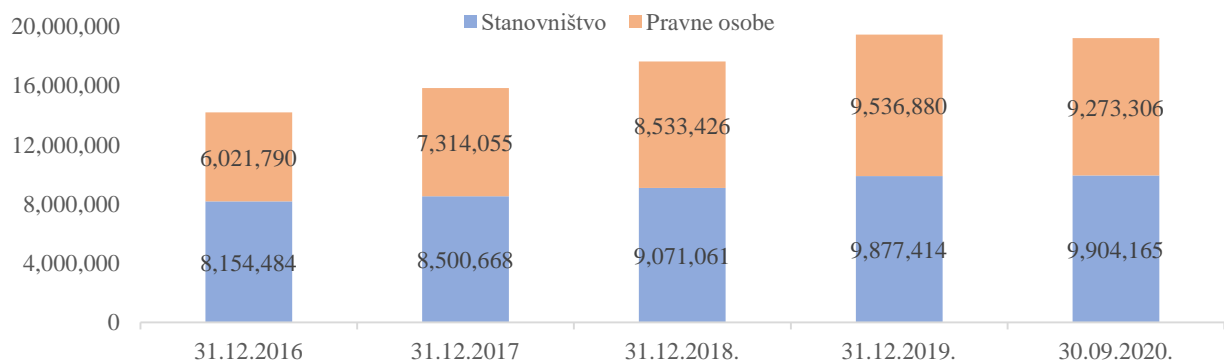
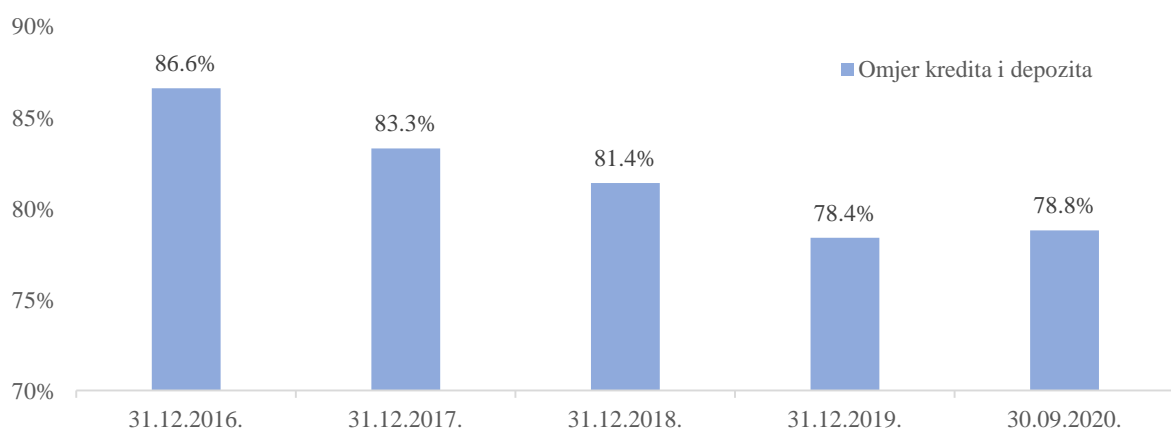
Sa 30. 9. 2020. udjel depozita, kao najznačajnijeg izvora financiranja banaka, povećan je za 0,4 postotna boda (80,6%), dok je udjel kreditnih obveza neznatno smanjen za 0,1 postotni bod u odnosu na kraj 2019. godine (3,4%).

Kreditne obveze banaka s iznosom od 802,7 milijuna KM smanjene su za 53,9 milijuna KM ili 6,3% u odnosu na kraj 2019. godine. Ako se kreditnim obvezama dodaju i subordinirani krediti u iznosu od 191,3 milijuna KM, ukupna kreditna sredstva u izvorima imaju udjel od 4,2%.

Depoziti na dan 30. 9. 2020. iznose 19,2 milijarde KM i smanjeni su u odnosu na kraj 2019. godine za 236,8 milijuna KM ili 1,2%. Od ukupnog iznosa depozita na kraju promatranog razdoblja, 1,3 milijarde KM ili 6,6% odnosi se na depozite prikupljene u organizacijskim dijelovima banaka iz FBiH u RS-u i BD-u.

U sljedećim grafikonima daju se pregledi ukupnih depozita i omjera kredita i depozita po razdobljima:

Grafikon 6: Ukupni depoziti (000 KM)

Grafikon 7: Omjer kredita i depozita

U sljedećoj tablici dan je prikaz sektorske strukture depozita:

- 000 KM -

R. br.	Sektori	31. 12. 2018.		31. 12. 2019.		30. 9. 2020.		Indeks	
		Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	(5/3)	(7/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Vladine institucije	1.778.835	10,1	2.157.147	11,1	2.384.074	12,4	121	111
2.	Javna poduzeća	1.538.501	8,7	1.651.976	8,5	1.490.436	7,8	107	90
3.	Privatna poduzeća i društva	2.834.717	16,1	3.236.224	16,7	3.558.319	18,5	114	110
4.	Bankarske institucije	1.215.334	6,9	1.208.613	6,2	569.122	3,0	99	47
5.	Nebankarske finansijske institucije	746.690	4,3	803.516	4,1	759.487	4,0	108	95
6.	Stanovništvo	9.071.061	51,5	9.877.414	50,9	9.904.165	51,6	109	100
7.	Ostalo	419.349	2,4	479.404	2,5	511.868	2,7	114	107
Ukupno		17.604.487	100	19.414.294	100	19.177.471	100	110	99

Najveći udjel u sektorskoj strukturi depozita imaju depoziti stanovništva sa 51,6% i njihov udjel je povećan za 0,7 postotnih bodova u odnosu na kraj 2019. godine. Depoziti stanovništva na dan 30. 9. 2020. iznose 9,9 milijardi KM.

Rast depozita sa 30. 9. 2020. u odnosu na kraj 2019. godine ostvaren je kod depozita vladinih institucija za 226,9 milijuna KM ili 10,5%, depozita privatnih poduzeća za 322,1 milijun KM ili

10%, depozita stanovništva za 26,8 milijuna KM ili 0,3% i ostalih depozita za 32,5 milijuna KM ili 6,8%.

Smanjenje depozita sa 30. 9. 2020. u odnosu na kraj 2019. godine zabilježeno je kod depozita javnih poduzeća za 161,5 milijuna KM ili 9,8%, depozita bankarskih institucija za 639,5 milijun KM ili 52,9% i depozita nebankarskih finansijskih institucija za 44 milijuna KM ili 5,5%. Najveće izmjene u sektorskoj strukturi depozita odnose se na izmjene u strukturi financiranja vezano za depozite bankarskih grupacija, dok ostale izmjene nisu značajne. Financiranje u vidu depozita bankarskih grupa prisutno je u osam banaka u FBiH, tako da se 80,6% ukupnih depozita bankarskih institucija odnosi na depozite bankarskih grupa.

Valutna struktura depozita na dan 30. 9. 2020. promijenjena je u odnosu na kraj 2019. godine u pogledu povećanja udjela depozita u domaćoj valuti sa 61,2% na 64,3% i smanjenja udjela depozita u stranoj valuti sa 38,8% na 35,7%. Depoziti u KM povećani su za iznos od 436,6 milijuna KM ili 3,7%, dok su depoziti u stranim valutama smanjeni za iznos od 673,5 milijuna KM ili 9%.

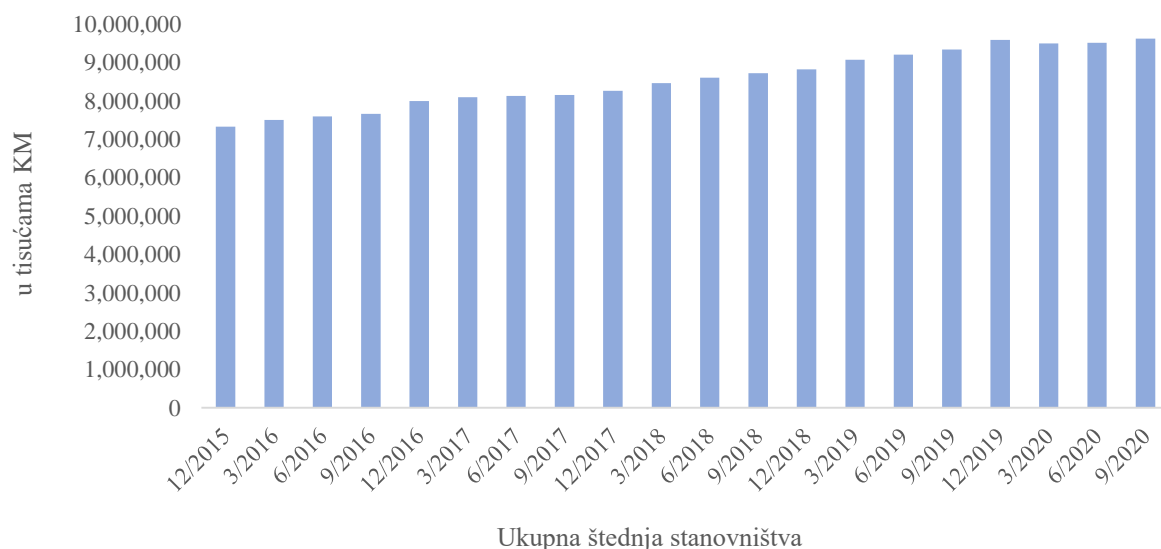
Struktura depozita, prema porijeklu deponenata, sa 30. 9. 2020. u odnosu na kraj 2019. godine, je sljedeća: sredstva rezidenata iznose 18,3 milijarde KM i imaju udjel od 95,3% (+3,4 postotnih bodova), a depoziti nerezidenata iznose 0,9 milijardi KM, što je 4,7% ukupnih depozita (-3,4 postotna boda).

Dugogodišnji trend rasta štednih depozita, kao najznačajnijeg segmenta depozitnog i finansijskog potencijala banaka, nakon neznatnog smanjenja u prethodna dva kvartala u 2020. godini, nastavljen je i sa 30. 9. 2020. Štedni depoziti na dan 30. 9. 2020. iznose 9,6 milijardi KM i veći su za 30,6 milijuna KM ili 0,3% u odnosu na kraj 2019. godine. Trend štednje stanovništva prikazan je u sljedećoj tablici i grafikonu:

- 000 KM -

R. br.	Banke	Iznos			Indeks	
		31. 12. 2018.	31. 12. 2019.	30. 9. 2020.	(4/3)	(5/4)
1	2	3	4	5	6	7
1.	Državne	91.645	96.979	99.926	106	103
2.	Privatne	8.712.454	9.476.470	9.504.102	109	100
	Ukupno	8.804.099	9.573.449	9.604.028	109	100

Grafikon 8: Štednja stanovništva po razdobljima

U dvije najveće banke koncentrirano je 54,2% štednje, dok pet banaka ima pojedinačni udjel manji od 2%, što iznosi 5,2% ukupne štednje u sektoru. Od ukupnog iznosa štednje, 49,9% se odnosi na štedne depozite u domaćoj, a 50,1% u stranoj valuti.

Sa 30. 9. 2020. u odnosu na kraj 2019. godine ostvaren je rast kratkoročnih štednih depozita stanovništva za 218,5 milijuna KM ili 3,9%, (povećanje udjela za dva postotna boda), odnosno smanjenje dugoročnih štednih depozita stanovništva za 187,9 milijuna KM ili 4,8% (smanjenje udjela za dva postotna boda).

Ročna struktura štednih depozita može se vidjeti u sljedećoj tablici:

- 000 KM -

R. br.	Štedni depoziti	31. 12. 2018.		31. 12. 2019.		30. 9. 2020.		Indeks	
		Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	(5/3)	(7/5)
		3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Kratkoročni štedni depoziti	4.977.201	56,5	5.634.426	58,9	5.852.911	60,9	113	104
2.	Dugoročni štedni depoziti	3.826.898	43,5	3.939.023	41,1	3.751.117	39,1	103	95
	Ukupno	8.804.099	100	9.573.449	100	9.604.028	100	109	100

Kreditni odobreni stanovništvu sa 30. 9. 2020. iznose 7,3 milijarde KM i smanjeni su za 0,8% u odnosu na kraj 2019. godine. U isto vrijeme depoziti stanovništva su bilježili rast od 0,3% i sa 30. 9. 2020. iznose 9,9 milijardi KM.

- 000 KM -

R. br.	Opis	31. 12. 2018.		31. 12. 2019.		30. 9. 2020.		Indeks	
		Iznos	Iznos	Iznos	Iznos	(4/3)	(5/4)		
		3	4	5	6	7			
1.	Kreditni stanovništva	6.853.979	7.400.278	7.338.621	108	99			
2.	Štednja stanovništva	8.804.099	9.573.449	9.604.028	109	100			
2.1.	Oročena štednja	4.126.382	4.280.620	4.089.664	104	96			

2.2.	Štednja po viđenju	4.677.717	5.292.829	5.514.364	113	104
3.	Kreditni/Štednja	78%	77%	76%	-	-
4.	Depoziti stanovništva	9.071.061	9.877.414	9.904.165	109	100
5.	Kreditni/Depoziti stanovništva	76%	75%	74%	-	-

1.2.3. Kapital i adekvatnost kapitala

U postupku usklađivanja podzakonskih akata FBA s novim zakonskim propisima, krajem 2017. godine stupila je na snagu nova Odluka o izračunavanju kapitala banke¹².

U skladu s Odlukom o izračunavanju kapitala banke izmijenjen je sadržaj i forma regulatornih izvješća. Najznačajnije izmjene odnose se na način izračuna regulatornog kapitala uz primjenu odgovarajuće metodologije za izračunavanje kapitalnih zahtjeva za kreditni, tržišni i operativni rizik, nove metodologije za održavanje zaštitnih slojeva kapitala i obračuna financijske poluge.

FBA je u 2019. godini donijela Odluku o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka, s obavezom primjene od 1. 1. 2020. U skladu s istom, banke su bile dužne obračunati efekte primjene nove Odluke sa stanjem na dan 31. 12. 2019., odnosno početnim stanjem na dan 1. 1. 2020., evidentirati ih na računima kapitala i iskazati u redovnom temeljnom kapitalu.

Sa 30. 9. 2020. ukupan kapital banaka iznosio je tri milijarde KM i ostvareno je smanjenje istog za 98,9 milijuna KM ili za 3,2% u odnosu na kraj 2019. godine (vidjeti pod 1.1.2. - Struktura vlasništva i tržišni udjel).

U sljedećoj tablici daje se izvješće o stanju, odnosno strukturi regulatornog kapitala banaka u FBiH:

- 000 KM -

R. br.	Opis	31. 12. 2018.	31. 12. 2019.	30. 9. 2020.	Indeks (4/3) (5/4)	
1	2	3	4	5	6	7
1.	Regulatorni kapital	2.478.985	2.690.298	2.695.700	109	100
1.1.	Temeljni kapital	2.351.425	2.656.534	2.575.090	113	97
1.1.1.	Redovni temeljni kapital	2.351.425	2.656.534	2.575.090	113	97
1.1.1.1.	Plaćeni instrumenti kapitala	1.290.878	1.299.335	1.299.335	101	100
1.1.1.2.	Premija na dionice	137.290	137.290	137.290	100	100
1.1.1.3.	(-) Vlastiti instrumenti redovnog temeljnog kapitala	-215	-215	-214	100	100
1.1.1.4.	Zadržana dobit prethodnih godina	238.344	403.027	338.145	169	84
1.1.1.5.	Priznata dobit ili gubitak	-34.743	-36.302	-152.404	104	420
1.1.1.6.	Akumulirana ostala sveobuhvatna dobit	10.296	26.630	24.506	259	92
1.1.1.7.	Ostale rezerve	876.626	970.088	1.000.157	111	103
1.1.1.8.	(-) Ostala nematerijalna imovina	-56.116	-57.589	-53.464	103	93
1.1.1.9.	(-) Odgođena porezna imovina koja ovisi o budućoj profitabilnosti i ne proizlazi iz privremenih razlika umanjenih za povezane porezne obveze	-101	-14	-23	14	164

¹² „Službene novine Federacije BiH“, broj: 81/17, 50/19 i 37/20

1.1.1.10.	(-) Odbitak od stavki dodatnog temeljnog kapitala koji premašuje dodatni temeljni kapital	0	-1.255	0	-	0
1.1.1.11.	(-) Odgođena porezna imovina koja se može odbiti i koja ovisi o budućoj profitabilnosti i proizlazi iz privremenih razlika	-1.625	-1.349	-1.984	83	147
1.1.1.12.	(-) Instrumenti redovnog temeljnog kapitala subjekata finansijskog sektora ako banka ima značajno ulaganje	-12.118	-15.950	-16.254	132	102
1.1.1.13.	Elementi ili odbici od redovnog temeljnog kapitala – ostalo	-97.091	-67.162	0	69	0
1.1.2.	Dodatni temeljni kapital	0	0	0	-	-
1.2.	Dopunski kapital	127.560	33.764	120.610	26	357
1.2.1.	Plaćeni instrumenti kapitala i subordinirani dugovi	105.592	170.158	120.624	161	71
1.2.2.	(-) Vlastiti instrumenti dopunskog kapitala	-14	-14	-14	100	100
1.2.3.	Opći ispravci vrijednosti za kreditni rizik u skladu sa standardiziranim pristupom	153.706	163.569	0	106	0
1.2.4.	Odbitak od stavki dopunskog kapitala koji premašuje dopunski kapital (odbijen u dodatnom temeljnom kapitalu)	0	1.255	0	-	0
1.2.5.	Elementi ili odbici od dopunskog kapitala – ostalo	-131.724	-301.204	0	229	0

Regulatorni kapital banaka u FBiH sa 30. 9. 2020. iznosi 2,7 milijardi KM i u odnosu na kraj 2019. godine povećan je za 5,4 milijuna KM ili 0,2%. Temeljni kapital i redovni temeljni kapital banaka na promatrano razdoblje iznose 2,6 milijardi KM, s ostvarenim smanjenjem od 81,4 milijuna KM ili 3,1%, a dopunski kapital iznosi 120,6 milijuna KM, s ostvarenim povećanjem od 86,8 milijuna KM ili 257,2% u odnosu na kraj 2019. godine.

U strukturi regulatornog kapitala bankarskog sektora FBiH temeljni kapital sudjeluje sa 95,5% (12/2019. godine 98,7%), dok dopunski kapital sudjeluje sa 4,5% (12/2019. godine 1,3%). U promatranom razdoblju došlo je do promjene strukture regulatornog kapitala smanjenjem udjela temeljnog kapitala, što je rezultat primjene Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka i iskazivanja efekata primjene iste u redovnom temeljnom kapitalu. Povećanje udjela dopunskog kapitala rezultat također je primjene navedene Odluke i ukidanja nedostajućih RKG kao odbitne stavke od dopunskog kapitala.

Detaljnija analiza pokazuje da su najveći utjecaj na promjenu temeljnog kapitala imale sljedeće stavke:

- smanjenje po osnovi prve primjene Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka, koja je stupila na snagu 1. 1. 2020., u iznosu od 244 milijuna KM,
- smanjenje akumulirane ostale sveobuhvatne dobiti u iznosu od dva milijuna KM,
- smanjenje po osnovi gubitka za prva tri kvartala 2020. godine kod dvije banke u iznosu od 15,5 milijuna KM,
- povećanje po osnovi prijenosa RKG formirane iz dobiti u temeljni kapital, u skladu s odlukom skupštine banke, u iznosu od 16 milijuna KM,
- povećanje po osnovi smanjenja odbitnih stavki (nedostajuće rezerve) u iznosu od 68 milijuna KM po osnovi prve primjene Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka i smanjenja nematerijalne imovine u iznosu od 5,1 milijun KM
- povećanje po osnovi uključene dobiti za 2019. godinu u iznosu od 91 milijun KM.

Ukupan iznos izloženosti riziku u skladu s Odlukom o izračunavanju kapitala banke, predstavlja zbroj izloženosti ponderirane rizikom za kreditni, tržišni, operativni rizik, rizik namirenja/slobodne isporuke i rizik povezan s velikim izloženostima koje proizlaze iz stavki u knjizi trgovanja.

Ukupna izloženost riziku bankarskog sektora FBiH sa stanjem na dan 30. 9. 2020. iznosi 14,8 milijardi KM, čija struktura se daje u sljedećoj tablici:

- 000 KM -

Tablica 17: Struktura izloženosti riziku

R. br.	Izloženost riziku	31. 12. 2018.		31. 12. 2019.		30. 9. 2020.		Indeks	
		Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	(5/3)	(7/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Izloženosti ponderirane rizikom za kreditni rizik	12.296.292	86,7	13.085.560	87,1	12.896.133	86,9	106	99
2.	Izloženosti riziku namirenja / slobodne isporuke	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0
3.	Izloženosti za tržišni rizik (pozicijski i valutni rizik)	223.778	1,6	228.011	1,5	213.027	1,5	102	93
4.	Izloženosti riziku za operativni rizik	1.657.561	11,7	1.705.834	11,4	1.724.151	11,6	103	101
Ukupan iznos izloženosti riziku		14.177.631	100	15.019.405	100	14.833.311	100	106	99

Ukupan iznos izloženosti riziku na razini bankarskog sektora FBiH u prvih devet mjeseci 2020. godine smanjen je za 186,1 milijun KM ili 1,2%. U promatranom razdoblju povećana je izloženost riziku za operativni rizik za 18,3 milijuna KM ili 1,1%, dok je iznos izloženosti ponderirane rizikom za kreditni rizik smanjen za 189,4 milijuna KM ili 1,4%, a iznos izloženosti za tržišni rizik zabilježio je pad od 15 milijuna KM ili 6,6%. Pet banaka u sektoru nisu iskazale izloženost riziku za valutni rizik jer im neto otvorena valutna pozicija ne prelazi 2% regulatornog kapitala.

Sa 30. 9. 2020., banke su najviše bile izložene kreditnom riziku (udjel 86,9%), koji je dominantan u bankarskom sektoru u FBiH. U odnosu na kraj prethodne godine nije došlo do značajnije promjene u strukturi udjela pojedinih vrsta rizika u ukupnoj izloženosti, odnosno kreditni rizik je smanjio udjel za 0,2 postotna boda, za koliko je povećan udjel izloženosti za operativni rizik, dok je udjel izloženosti za tržišni rizik ostao na istoj razini od 1,5%.

U okviru izloženosti ponderirane rizikom za kreditni rizik najveći udjel ima izloženost prema stanovništvu (4,5 milijardi KM ili 34,9%), zatim izloženost prema gospodarskim društvima (3,4 milijarde KM ili 26%), te izloženost osigurana nekretninama (3,2 milijarde KM ili 24,5%).

Posljednjih nekoliko godina adekvatnost kapitala bankarskog sektora održavana je kontinuirano iznad 15%, što je zadovoljavajuća kapitaliziranost na razini sektora. Odlukom o izračunavanju kapitala banke, propisano je da banke moraju u svakom trenutku ispunjavati kapitalne zahtjeve u pogledu stope redovnog temeljnog kapitala od 6,75%, stope temeljnog kapitala od 9% i stope regulatornog kapitala od 12%. Također, bankama je propisana obaveza da održavaju zaštitni sloj za očuvanje kapitala u obliku redovnog temeljnog kapitala u iznosu od 2,5% ukupnog iznosa izloženosti riziku.

Pokazatelji adekvatnosti kapitala bankarskog sektora u FBiH, daju se u sljedećoj tablici:

- 000 KM -

Tablica 18: Pokazatelji adekvatnosti kapitala

R. br.	Stope kapitala	% i iznos viška ili manjka od propisanog		
		31. 12. 2018.	31. 12. 2019.	30. 9. 2020.
1	2	3	4	5
1.	Stopa redovnog temeljnog kapitala	16,6%	17,7%	17,4%
2.	Višak (+) / manjak (-) redovnog temeljnog kapitala	1.394.434	1.642.724	1.573.841
3.	Stopa temeljnog kapitala	16,6%	17,7%	17,4%
4.	Višak (+) / manjak (-) temeljnog kapitala	1.075.438	1.304.787	1.240.091
5.	Stopa regulatornog kapitala	17,5%	17,9%	18,2%
6.	Višak (+) / manjak (-) regulatornog kapitala	777.668	887.971	915.703

Stopa regulatornog kapitala na dan 30. 9. 2020. iznosi 18,2% i značajno je veća u odnosu na zakonom propisani minimum od 12%, a što se odnosi i na ostale stope kapitala (stopa redovnog temeljnog kapitala i temeljnog kapitala).

U odnosu na kraj 2019. godine stopa regulatornog kapitala povećana je za 0,3 postotna boda, dok je stopa temeljnog kapitala smanjena za 0,3 postotna boda, što je posljedica početka primjene Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka, odnosno iskazivanja efekata prve primjene u redovnom temeljnom kapitalu i ukidanja nedostajućih RKG kao odbitne stavke od dopunskog kapitala.

Odlukom o izračunavanju kapitala banke propisana je i nova metodologija izračuna i regulatorni okvir za praćenje visine financijske poluge. Banke su dužne osigurati i održavati stopu financijske poluge, kao odnos temeljnog kapitala i mjere ukupne izloženosti u iznosu od najmanje regulatorno propisanih 6%. U sljedećoj tablici daje se pregled stopa financijske poluge bankarskog sektora FBiH kroz razdoblja:

- 000 KM -

Tablica 19: Stopa financijske poluge

R. br.	Vrijednosti izloženosti	31. 12. 2018.	31. 12. 2019.	30. 9. 2020.
1	2	3	4	5
1.	Izloženosti stope financijske poluge - u skladu s člankom 37. stavak (4) Odluke o izračunavanju kapitala banke	23.162.644	25.201.918	24.908.761
2.	Temeljni kapital - u skladu s člankom 37. stavak (3) Odluke o izračunavanju kapitala banke	2.351.425	2.656.534	2.575.090
Stopa financijske poluge – u skladu s člankom 37. stavak (2) Odluke o izračunavanju kapitala banke		10,1%	10,5%	10,3%

Stopa financijske poluge na razini bankarskog sektora na dan 30. 9. 2020. iznosi 10,3%, i za 0,2 postotna boda manja je u odnosu na kraj 2019. godine. Sa 30. 9. 2020., osam banaka ima stopu financijske poluge iznad, a sedam banaka ispod prosjeka bankarskog sektora FBiH.

1.2.4. Kreditni rizik

Od 1. siječnja 2018. banke su u obvezi primjenjivati novi standard financijskog izvještavanja MSFI 9 - Financijski instrumenti, koji je zamijenio MRS 39.

FBA je u 2019. godini, s ciljem standardizacije upravljanja kreditnim rizikom i mjerenja ECL i usklađivanja sa MSFI 9, donijela Odluku o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka, s obvezom primjene od 1. 1. 2020. Također, donesena je i Uputa za klasifikaciju i vrednovanje financijske aktive, kojim su detaljnije definirane pojedine odredbe ove Odluke, s ciljem osiguranja jedinstvenog računovodstvenog i regulatornog tretmana financijske aktive.

S početkom primjene navedene Odluke prestala je s važenjem Odluka o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka. Najznačajnija izmjena odnosi se na činjenicu da je dotadašnja klasifikacija aktive u pet kategorija kvalitete i obveza formiranja RKG za iste, zamijenjena konceptom raspoređivanja izloženosti u tri razine kreditnog rizika i utvrđivanja ECL.

U razinu kreditnog rizika 1 raspoređuju se izloženosti s niskom razinom kreditnog rizika po kojima dužnik ne kasni s otplatom u materijalno značajnom iznosu (za fizičke osobe 200 KM i 1% ukupne izloženosti dužnika, a za pravne osobe tisuću KM i 1% ukupne izloženosti dužnika) duže od 30 dana. U razinu kreditnog rizika 2 raspoređuju se stavke s povećanom razinom kreditnog rizika s kašnjenjem materijalno značajnog iznosa duže od 30 dana, a u razinu kreditnog rizika 3

(izloženosti u statusu neizmirenja obveza) raspoređuju se stavke kod kojih dužnik kasni s otplatom dospjelih obveza duže od 90 dana u materijalno značajnom iznosu.

Banke su dužne donijeti interne metodologije kojima će definirati način klasifikacije i vrednovanja izloženosti, njihovog raspoređivanja u razine kreditnog rizika i utvrđivanja ECL, a koje trebaju biti usklađene sa zahtjevima propisanim predmetnom Odlukom i Uputom. Dodatno, banke su prilikom prve primjene navedene Odluke bile dužne izvršiti računovodstveni otpis bilančnih izloženosti (prijenos u izvanbilančnu evidenciju) dvije godine nakon što je banka knjigovodstveno evidentirala ECL u visini od 100% bruto knjigovodstvene vrijednosti izloženosti i istu proglasila u potpunosti dospjelom.

U sljedećoj tablici daje se pregled bilančnih izloženosti na razini bankarskog sektora FBiH, prema ključnim kategorijama financijske imovine, izvanbilančnih izloženosti i pripadajućih ECL:

- 000 KM -

Tablica 20: Financijska imovina, izvanbilančne stavke i ECL

R. br.	Opis	31. 12. 2018.			31. 12. 2019.			30. 9. 2020.		
		Iznos	ECL	% ECL	Iznos	ECL	% ECL	Iznos	ECL	% ECL
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Novac i novčani plasmani	6.749.437	10.960	0,2	7.796.241	7.696	0,1	7.301.346	10.365	0,1
2.	Financijska imovina po amortiziranom trošku	14.598.680	1.238.638	8,5	15.417.105	1.150.848	7,5	15.324.484	1.193.676	7,8
3.	Financijska imovina po fer vrijednosti	1.167.107	0	0,0	1.318.635	0	0,0	1.622.103	0	0,0
4.	Ostala financijska potraživanja	154.014	20.060	13,0	224.665	36.030	16,0	191.723	31.134	16,2
I. Ukupno bilančna izloženost		22.669.238	1.269.658	5,6%	24.756.646	1.194.574	4,8	24.439.656	1.235.175	5,1
5.	Izdane garancije	1.199.603	19.197	1,6	1.350.083	21.488	1,6	1.411.315	25.999	1,8
6.	Nepokriveni akreditivi	55.676	781	1,4	48.255	554	1,1	46.819	1.040	2,2
7.	Neopozivo odobreni a neiskorišteni krediti	2.058.020	20.741	1,0	2.058.199	19.685	1,0	2.285.168	26.308	1,2
8.	Ostale potencijalne obveze banke	16.707	143	0,9	54.122	310	0,6	8.376	19	0,2
II. Ukupno izvanbilanč. stavke		3.330.006	40.862	1,2	3.510.659	42.037	1,2	3.751.678	53.366	1,4
Ukupna izloženost (I+II)		25.999.244	1.310.520	5,0	28.267.305	1.236.611	4,4	28.191.334	1.288.541	4,6

Ukupna izloženost banaka na dan 30. 9. 2020. iznosi 28,2 milijarde KM, od čega se 24,4 milijarde KM odnosi na bilančne izloženosti, a 3,8 milijardi KM na izvanbilančne stavke.

U prvih devet mjeseci 2020. godine zabilježen je pad bilančne izloženosti u odnosu na kraj 2019. godine za iznos od 317 milijuna KM ili 1,3%, a nastao je kao neto efekt smanjenja novčanih sredstava i izvršenog računovodstvenog otpisa sukladno novom regulatornom okviru, te povećanja financijske imovine koja se vrednuje po fer vrijednosti. U istom razdoblju zabilježen je rast izvanbilančnih stavki za 241 milijun KM ili 6,9%, a isti je najvećim dijelom posljedica rasta na poziciji neopozivo odobrenih, a neiskorištenih kredita kod jedne banke (rast od 180,7 milijuna KM).

U sljedećoj tablici daje se pregled bilančnih i izvanbilančnih izloženosti na razini bankarskog sektora FBiH, prema razinama kreditnog rizika i pripadajućih ECL:

- 000 KM -

Tablica 21: Izloženosti prema razinama kreditnog rizika

R. br.	Opis	31. 12. 2018.			31. 12. 2019.			30. 9. 2020.		
		Iznos	ECL	% ECL	Iznos	ECL	% ECL	Iznos	ECL	% ECL
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Razina kreditnog rizika 1	19.393.493	132.218	0,7	21.787.417	123.558	0,6	21.561.959	179.087	0,8

2.	Razina kreditnog rizika 2	1.899.346	115.699	6,1	1.652.439	113.839	6,9	1.777.870	171.535	9,6
3.	Razina kreditnog rizika 3	1.376.399	1.021.741	74,2	1.316.790	957.177	72,7	1.099.827	884.553	80,4
I. Ukupno bilančna izloženost		22.669.238	1.269.658	5,6	24.756.646	1.194.574	4,8	24.439.656	1.235.175	5,1
4.	Razina kreditnog rizika 1	2.908.560	21.387	0,7	3.027.094	20.431	0,7	3.360.390	25.247	0,8
5.	Razina kreditnog rizika 2	410.239	12.629	3,1	474.159	15.610	3,3	384.876	25.008	6,5
6.	Razina kreditnog rizika 3	11.207	6.846	61,1	9.406	5.996	63,7	6.412	3.111	48,5
II. Ukupno izvanbilanč. stavke		3.330.006	40.862	1,2	3.510.659	42.037	1,2	3.751.678	53.366	1,4
Ukupna izloženost (I+II)		25.999.244	1.310.520	5,0	28.267.305	1.236.611	4,4	28.191.334	1.288.541	4,6

Bilančna izloženost u razini kreditnog rizika 1 na dan 30. 9. 2020. iznosi 21,6 milijardi KM i čini 88,2% ukupne bilančne izloženosti. Ista je u odnosu na kraj 2019. godine smanjena za 225,5 milijuna KM ili za 1%. Smanjenje je najvećim dijelom ostvareno kao neto efekt: smanjenja novčanih sredstava i novčanih potraživanja u iznosu od 509,9 milijuna KM, a povećanja financijske imovine koja se vrednuje po fer vrijednosti za 168,6 milijuna KM i kreditnog portfelja u ovoj razini kreditnog rizika za 118 milijuna KM.

Bilančna izloženost u razini kreditnog rizika 2 na dan 30. 9. 2020. iznosi 1,8 milijardi KM i čini 7,3% ukupne bilančne izloženosti. U odnosu na kraj 2019. godine ista je veća za 125,4 milijuna KM ili 7,6%. Povećanje ukupne bilančne izloženosti u ovoj razini kreditnog rizika ostvareno je najvećim dijelom kao neto efekt: rasta vrijednosnih papira raspoređenih u razinu kreditnog rizika 2 za 145,2 milijuna KM, novčanih sredstava i novčanih potraživanja za 16,2 milijuna KM i ostale aktive koja se vrednuje po amortiziranom trošku za 4,8 milijuna KM, te smanjenja kreditnog portfelja u ovoj razini kreditnog rizika za 29,9 milijuna KM i ostalih financijskih potraživanja za 11,8 milijuna KM.

Bilančna izloženost u razini kreditnog rizika 3 na dan 30. 9. 2020. iznosi 1,1 milijardu KM i čini 4,5% ukupne bilančne izloženosti. Ista je u odnosu na kraj 2019. godine smanjena za 217 milijuna KM ili 16,5%, najvećim dijelom kao rezultat računovodstvenog otpisa bilančnih izloženosti.

U prvih devet mjeseci 2020. godine ECL za razinu kreditnog rizika 1 i 2 za bilančnu izloženost ukupno je povećan za 113,2 milijuna KM (ECL za razinu kreditnog rizika 1 povećan je za 55,5 milijuna KM, a za razinu kreditnog rizika 2 za 57,7 milijuna KM). ECL za razinu kreditnog rizika 3 smanjen je za 72,6 milijuna KM, zbog izvršenog računovodstvenog otpisa sukladno novoj regulativi. Visina ECL za bilančne izloženosti na razini bankarskog sektora FBiH na 30. 9. 2020., manja je od ispravke vrijednosti iskazane u Obrascu BS za iznos od 1,7 milijuna KM, a posljedica je činjenice da četiri banke imaju formirane ispravke vrijednosti i za stavke aktive, koje nisu financijska imovina. Najveća razlika odnosi se na jednu banku (1,3 milijuna KM) koja ima formirane ispravke vrijednosti na stečenu materijalnu imovinu.

Kao rezultat primjene Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka, stope pokrivenosti ECL su povećane u odnosu na kraj 2019. godine. Pokrivenost za izloženosti u razini kreditnog rizika 1 povećana je sa 0,6% na 0,8%, u razini kreditnog rizika 2 sa 6,9% na 9,6% i u razini kreditnog rizika 3 sa 72,7% na 80,4%.

Izvanbilančna izloženost raspoređena u razinu kreditnog rizika 1 na dan 30. 9. 2020. iznosi 3,4 milijarde KM i čini 89,6% ukupne izvanbilančne izloženosti. Izloženost u razini kreditnog rizika 2 iznosi 384,9 milijuna KM ili 10,2% ukupne izvanbilančne izloženosti, dok je u razini kreditnog rizika 3 raspoređeno 6,4 milijuna KM ili 0,2% ukupne izvanbilančne izloženosti.

Ukupna pokrivenost ECL izvanbilančnih izloženosti povećana je sa 1,2% na 1,4%. Povećanje pokrivenosti zabilježeno je kod razine kreditnog rizika 1 i 2, dok je kod razine kreditnog rizika 3 došlo do smanjenja stope pokrivenosti, najvećim dijelom uslijed izvršenog računovodstvenog otpisa kod dvije banke.

Na dan 30. 9. 2020. krediti iznose 15,1 milijardu KM i isti su smanjeni za 107,6 milijuna KM ili 0,7% u odnosu na kraj 2019. godine. Međutim, u promatranom razdoblju ostvaren je nominalni rast kreditnog portfelja ima li se u vidu činjenica da je stupanjem na snagu Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka, na razini bankarskog sektora FBiH na dan 1. 1. 2020. izvršen računovodstveni otpis kreditnog portfelja u iznosu od 191,1 milijun KM.

Kreditni odobreni stanovništvu iznose 7,3 milijarde KM, s udjelom u ukupnim kreditima od 48,6% i u prvih devet mjeseci 2020. godine ostvarili su smanjenje od 0,8%, dok su krediti odobreni pravnim osobama, koji iznose 7,8 milijardi KM, s udjelom u ukupnim kreditima od 51,4%, ostvarili smanjenje od 0,6%.

U sljedećem grafikonu daje se pregled kredita odobrenih stanovništvu i kredita odobrenih pravnim osobama u bankarskom sektoru FBiH, za razdoblje 31.12.2016. - 30.9.2020. godine:

Grafikon 9: Krediti (000 KM)

Trend i promjena udjela pojedinih sektora – korisnika kredita u ukupnoj strukturi kredita dani su u sljedećoj tablici:

- 000 KM -

R. br.	Sektori	31. 12. 2018.		31. 12. 2019.		30. 9. 2020.		Indeks	
		Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	(5/3)	(7/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Vladine institucije	216.596	1,5	189.360	1,2	167.551	1,1	87	88
2.	Javna poduzeća	321.493	2,3	359.635	2,4	398.980	2,7	112	111
3.	Privatna poduzeća i društva	6.625.641	46,3	6.922.742	45,5	6.548.602	43,3	104	95
4.	Bankarske institucije	217.706	1,5	247.501	1,6	563.671	3,7	114	228
5.	Nebankarske fin. institucije	75.804	0,5	86.902	0,6	82.725	0,5	115	95
		■ Stanovništvo		■ Pravne osobe					
6.	Gradani	6.853.979	47,8	7.400.278	48,6	7.338.621	48,6	108	99
7.	Ostalo	14.415	0,1	14.341	0,1	12.977	0,1	99	90
Ukupno		14.325.634	100	15.220.759	100	15.113.127	100	106	99

U sljedećoj tablici daje se ročna struktura kredita po sektorima - korisnicima kredita sa stanjem na dan 30. 9. 2020.:

- 000 KM -

Tablica 23: Ročna struktura kredita

R. br.	Sektori	31. 12. 2019.			30. 9. 2020.			Indeks		
		Kratk. krediti	Dug. krediti	Dospjela potraž.	Kratk. krediti	Dug. krediti	Dospjela potraž.	(6/3)	(7/4)	(8/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Vladine institucije	40	189.215	105	1.885	165.330	336	4.713	87	320
2.	Javna poduzeća	39.363	307.603	12.668	44.431	347.671	6.878	113	113	54
3.	Privatna poduzeća i druš.	2.414.723	3.897.580	610.440	2.312.583	3.689.918	546.101	96	95	89
4.	Bankarske institucije	247.491	0	10	563.671	0	0	228	0	0
5.	Nebankarske fin. institucije	26.103	55.779	5.020	17.027	65.686	12	65	118	0
6.	Građani	423.373	6.651.895	325.010	411.783	6.661.593	265.245	97	100	82
7.	Ostalo	7.772	5.686	883	7.346	5.368	263	95	94	30
Ukupno		3.158.865	11.107.758	954.136	3.358.726	10.935.566	818.835	106	98	86

Sa 30. 9. 2020. u odnosu na kraj 2019. godine kratkoročni krediti bankarskog sektora FBiH su povećani za 199,9 milijuna KM ili 6,3%, a dugoročni krediti su smanjeni za 172,2 milijuna KM ili 1,6%.

Dospjela potraživanja iznose 818,8 milijuna KM i smanjena su za 135,3 milijuna KM ili 14,2% u odnosu na kraj 2019. godine. Stopa smanjenja dospjelih potraživanja najvećim dijelom je rezultat izvršenog računovodstvenog otpisa.

U valutnoj strukturi kredita najveći udjel od 49,8% ili 7,5 milijardi KM imaju krediti odobreni u domaćoj valuti, zatim slijede krediti odobreni s valutnom klauzulom s udjelom od 46% ili sedam milijarda KM (EUR: 6,9 milijardi KM ili 99,8%, CHF: 15 milijuna KM ili 0,2%), a najmanji udjel od 4,2% ili 637,4 milijuna KM imaju krediti odobreni u stranoj valuti (od toga se na EUR odnosi 636,9 milijuna KM ili 99,9%).

U sljedećoj tablici daje se pregled kredita pravnim osobama i stanovništvu prema razinama kreditnog rizika i pripadajućih ECL:

Tablica 24: Krediti prema razinama kreditnog rizika										
R. br.	Opis	31. 12. 2018.			31. 12. 2019.			30. 9. 2020.		
		Iznos	ECL	% ECL	Iznos	ECL	% ECL	Iznos	ECL	% ECL
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
I. Krediti pravne osobe										
1.	Razina kreditnog rizika 1	5.624.867	59.945	1,1	6.146.371	51.146	0,8	6.209.837	87.613	1,4
2.	Razina kreditnog rizika 2	1.017.975	57.914	5,7	904.039	55.828	6,2	954.993	109.049	11,4
3.	Razina kreditnog rizika 3	828.813	572.989	69,1	770.071	516.128	67,0	609.676	475.541	78,0
Ukupno I.		7.471.655	690.848	9,2	7.820.481	623.102	8,0	7.774.506	672.203	8,6
II. Krediti stanovništvo										
4.	Razina kreditnog rizika 1	5.814.039	59.449	1,0	6.451.878	59.562	0,9	6.506.257	76.595	1,2
5.	Razina kreditnog rizika 2	572.455	56.327	9,8	471.019	57.081	12,1	379.475	58.562	15,4
6.	Razina kreditnog rizika 3	467.485	384.481	82,2	477.381	381.194	79,9	452.889	374.722	82,7
Ukupno II.		6.853.979	500.257	7,3	7.400.278	497.837	6,7	7.338.621	509.879	6,9
Ukupno krediti										
7.	Razina kreditnog rizika 1	11.438.906	119.394	1,0	12.598.249	110.708	0,9	12.716.094	164.208	1,3
8.	Razina kreditnog rizika 2	1.590.430	114.241	7,2	1.375.058	112.909	8,2	1.334.468	167.611	12,6
9.	Razina kreditnog rizika 3	1.296.298	957.470	73,9	1.247.452	897.322	71,9	1.062.565	850.263	80,0
Ukupno krediti (I.+II.)		14.325.634	1.191.105	8,3	15.220.759	1.120.939	7,4	15.113.127	1.182.082	7,8

Kreditni portfelj raspoređen u razinu kreditnog rizika 1 na dan 30. 9. 2020. iznosi 12,7 milijardi KM i čini 84,2% ukupnog kreditnog portfelja. Isti je u odnosu na kraj 2019. godine povećan za 117,8 milijuna KM ili za 0,9%. Stopa pokrivenosti ECL za razinu kreditnog rizika 1 iznosi 1,3% (za pravne osobe 1,4%, a za stanovništvo 1,2%) i u odnosu na 31. 12. 2019. veća je za 0,4 postotna boda.

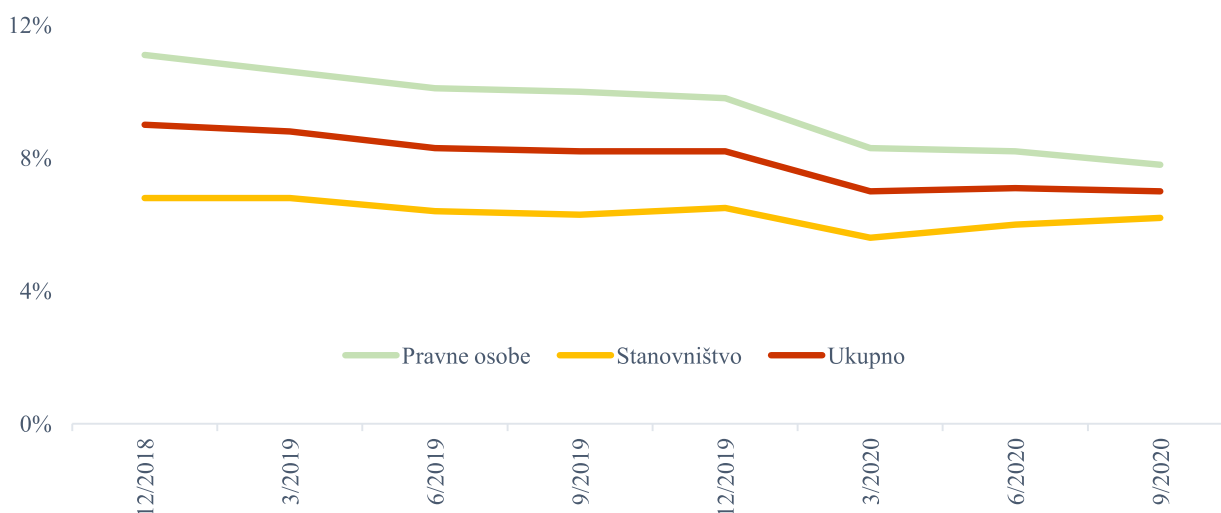
Kreditni portfelj u razini kreditnog rizika 2 na dan 30. 9. 2020. iznosi 1,3 milijarde KM i čini 8,8% ukupnog kreditnog portfelja. U odnosu na kraj 2019. godine isti je manji za 40,6 milijuna KM ili 3%. Stopa pokrivenosti ECL za razinu kreditnog rizika 2 iznosi 12,6% (pravne osobe 11,4%, stanovništvo 15,4%) i u odnosu na 31. 12. 2019. veća je za 4,4 postotna boda.

Kreditni portfelj u razini kreditnog rizika 3 (NPL) na dan 30. 9. 2020. iznosi 1,1 milijardu KM i čini 7% ukupnog kreditnog portfelja. Smanjenje istog za 184,9 milijuna KM ili 14,8% u odnosu na kraj 2019. godine, najvećim dijelom je rezultat izvršenog računovodstvenog otpisa sukladno Odluci o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka. Stopa pokrivenosti ECL za razinu kreditnog rizika 3 iznosi 80% (pravne osobe 78%, a stanovništvo 82,7%) i u odnosu na 31. 12. 2019. veća je za 8,1 postotni bod.

Od ukupnih kredita plasiranih pravnim osobama, na NPL se odnosi 609,7 milijuna KM ili 7,8%, što je za dva postotna boda manje nego na kraju 2019. godine. Za sektor stanovništva NPL iznosi 452,9 milijuna KM ili 6,2% kreditnog portfelja stanovništva, što je za 0,3 postotna boda manje nego na kraju 2019. godine.

Pregled NPL-a (kreditni portfelj raspoređen u razinu kreditnog rizika 3) daje se u sljedećem grafikonu:

Grafikon 10: Udjel NPL-a u kreditima

Detaljnija i potpunija sektorska analiza kreditnog portfelja bankarskog sektora FBiH može se sagledati iz Priloga 4. Informacije, a zasnovana je na podacima o granskoj koncentraciji kredita unutar sektora pravnih lica (prema NACE šifarniku djelatnosti) i stanovništvu (po namjeni).

Kod kredita odobrenim pravnim osobama najveći udjel imaju krediti odobreni trgovini (2,8 milijardi KM ili 35,5% kredita pravnih osoba, odnosno 18,3% ukupnog kreditnog portfelja), prerađivačkoj industriji (1,9 milijardi KM ili 24,2% kredita pravnih osoba, odnosno 12,5% ukupnih kredita), te financijskoj djelatnosti (636,6 milijuna KM ili 8,2% kredita pravnih osoba, odnosno 4,2% ukupnih kredita). Udjel NPL-a kod kredita odobrenih trgovini iznosi 7,8%, kod prerađivačke industrije je 10,3%, dok je kod financijske djelatnosti 0%.

Kod kredita odobrenih pravnim osobama, najveći udjel NPL-a sa 30. 9. 2020. prisutno je kod kredita odobrenih obrazovanju (28,8%), poljoprivredi (21,8%), te poslovanju s nekretninama (14,5%).

Kod kredita odobrenih stanovništvu najveći udjel imaju krediti za opću potrošnju (5,9 milijardi KM ili 80,1% kredita stanovništvu, odnosno 38,9% ukupnog kreditnog portfelja) i krediti odobreni za stambene potrebe (1,4 milijarde KM ili 18,6% kredita stanovništvu, odnosno 9% ukupnog kreditnog portfelja). Udjel NPL-a kod kredita odobrenih za opću potrošnju iznosi 6,7%, dok je kod stambenih kredita 3,9%. Visoki udjel kredita za opću potrošnju u kreditnom portfelju bankarskog sektora FBiH ukazuje na potrebu pojačanog opreza u oblikovanju kreditnih politika banaka.

Kreditni rizik je dominantan rizik u bankarskom sektoru FBiH, zbog čega je fokus supervizora na ocjeni praksi upravljanja kreditnim rizikom, odnosno ocjeni prakse odobravanja, praćenja i analize izloženosti kreditnom riziku, uspostave sustava ranog upozorenja na povećanje kreditnog rizika, raspoređivanja izloženosti u razine kreditnog rizika i utvrđivanja ECL, postupanje s nekvalitetnim izloženostima, te upravljanja rizikom koncentracije.

U prvih devet mjeseci 2020. godine došlo je do poboljšanja ključnih pokazatelja mjerenja kreditnog rizika bankarskog sektora FBiH: udjel NPL-a, stope pokrivenosti ECL-a i udjel dospjelih kredita, uglavnom uslijed primjene novog regulatornog okvira. Izazov za bankarski

sektor FBiH u narednom razdoblju bit će održati pozitivne trendove, s obzirom na negativne efekte na ekonomiju izazvane pandemijom.

Mjere koje je propisala FBA imaju za cilj izbjegavanje negativnih ekonomskih posljedica pandemije i omogućavanje oporavka gospodarstva, a što bi trebalo rezultirati i ublažavanjem rasta NPL-a u ukupnom kreditnom portfelju u narednom razdoblju. Rast NPL-a je očekivan, ali može zavisiti i od efikasnosti drugih mjera koje imaju za cilj zadržavanje i oporavak ekonomskih aktivnosti.

S ciljem ublažavanja negativnih ekonomskih posljedica uzrokovanih pandemijom i očuvanja stabilnosti bankarskog sektora FBiH, FBA je u ožujku 2020. godine donijela Odluku o privremenim mjerama koje banka primjenjuje za ublažavanje negativnih ekonomskih posljedica uzrokovanih virusnim oboljenjem „COVID-19“¹³. FBA je u nastaloj situaciji produženja krize kontinuirano djelovala u cilju izbjegavanja dodatnih negativnih posljedica i omogućavanja oporavka gospodarstva. S tim u vezi, prepoznata je potreba za produženjem mjera koje se, između ostalog, odnose na odobravanje olakšica fizičkim i pravnim osobama čiji su prihodi, odnosno izvori za otplatu i dalje smanjeni kao posljedica utjecaja pandemije, čime je otežano, onemogućeno ili će biti onemogućeno izmirivanje obveza prema banci. U kolovozu 2020. godine FBA je donijela Odluku o privremenim mjerama koje banka primjenjuje za oporavak od negativnih ekonomskih posljedica uzrokovanih virusnim oboljenjem „COVID-19“¹⁴. Navedenom Odlukom utvrđene su privremene mjere, koje se odnose na odobravanje kreditnih olakšica klijentima banke s ciljem prevladavanja poteškoća s kojima se suočavaju. Također, predmetnom Odlukom definirana su posebna pravila za upravljanje kreditnim rizikom koje banka primjenjuje u slučaju odobravanja posebnih mjera klijentu banke, kao i mjere s ciljem očuvanja kapitala banaka.

Zaključno sa 30. 9. 2020. 1,2 milijarde KM ili 8,2% od iznosa ukupnih kredita je obuhvaćeno nekom od aktivnih posebnih mjera. Ukupan iznos kreditnog portfelja pravnih osoba po kojem su aktivne posebne mjere je 998,3 milijuna KM ili 12,8% kreditnog portfelja pravnih osoba dok su kod stanovništva aktivne posebne mjere na portfelju u iznosu od 237,7 milijuna KM ili 3,2% kreditnog portfelja stanovništva.

1.2.5. Profitabilnost

Na profitabilnost banaka, najznačajnije utječu kvaliteta aktive, odnosno rizici, struktura, diverzificiranost i troškovi izvora financiranja, troškovna efikasnost, vanjski faktori koji su specifični za bankarski, odnosno financijski sektor u FBiH (razvijenost financijskog sustava, regulatorna obilježja, industrijska koncentracija i dr.) i vanjski makroekonomski faktori (ekonomski rast, kamatne stope na svjetskom tržištu, stopa zaposlenosti i nezaposlenosti, kretanje plaća, inflacija i dr.).

Iz supervizorske perspektive, profitabilnost bankarskog sektora u FBiH, kao i pojedinačnih banaka u sektoru, promatra se u kontekstu održivosti, odnosno stabilnosti razine i kvaliteta zarade i jačanja kapitalne osnove putem zadržane dobiti.

Razina, kvaliteta i trend zarade bankarskog sektora u FBiH

Na razini bankarskog sektora u FBiH za razdoblje 1.1.-30.9.2020. iskazan je pozitivan financijski rezultat u iznosu od 151,2 milijuna KM, što je za 99,7 milijuna KM ili 39,7% manje u odnosu na

¹³ „Službene novine Federacije BiH“, br. 22/20 i 37/20

¹⁴ „Službene novine Federacije BiH“, broj: 60/20

isto razdoblje 2019. godine. Posljedice pandemije, koje će se moći sagledati tek u narednom razdoblju, imale su značajan utjecaj na financijski rezultat bankarskog sektora FBiH u prvih devet mjeseci 2020. godine. Iskazana ukupna neto dobit iznosila je 166,7 milijuna KM (13 banaka), a gubitak su iskazale dvije banke u iznosu od 15,5 milijuna KM (99,1% iskazanog gubitka odnosi se na jednu banku kod koje je došlo do značajnog povećanja troškova ispravka vrijednosti).

U Prilogu 5. prikazan je zbirni račun dobiti i gubitka banaka u FBiH za razdoblje 1.1.-30.9.2020., po shemi FBA, s usporednim podacima za isto izvještajno razdoblje 2019. godine.

U sljedećoj tablici daje se pregled iskazanog financijskog rezultata na razini bankarskog sektora u FBiH, kroz sljedeća izvještajna razdoblja:

- 000 KM -

R. br.	O p i s	30. 9. 2018.		30. 9. 2019.		30. 9. 2020.	
		Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Dobit	259.927	14	251.571	14	166.670	13
2.	Gubitak	13.256	1	647	1	15.478	2
	Ukupno	246.671	15	250.924	15	151.192	15

Ukupni prihodi bankarskog sektora u FBiH

Prema izvještajnim podacima banaka sa 30. 9. 2020., ukupni prihodi na razini bankarskog sektora u FBiH iznose 870,8 milijuna KM i u odnosu na isto razdoblje prethodne godine smanjeni su za iznos od 28,1 milijun KM ili za 3,1%.

- 000 KM -

R. br.	Struktura ukupnih prihoda	30. 9. 2019.		30. 9. 2020.		Indeks (5/3)
		Iznos	%	Iznos	%	
1	2	3	4	5	6	7
I. Prihodi od kamata i slični prihodi						
1.	Kamatonosni računi depozita kod depozitnih institucija	4.075	0,5	2.169	0,2	53
2.	Kreditni i poslovi leasinga	486.425	54,1	468.473	53,8	96
3.	Ostali prihodi od kamata	58.788	6,5	53.038	6,1	90
	Ukupno I.	549.288	61,1	523.680	60,1	95
II. Operativni prihodi						
4.	Naknade za izvršene usluge	264.846	29,5	250.951	28,8	95
5.	Prihodi iz posl. s devizama	47.758	5,3	40.427	4,7	85
6.	Ostali operativni prihodi	36.992	4,1	55.700	6,4	151
	Ukupno II.	349.596	38,9	347.078	39,9	99
	Ukupni prihodi (I.+II.)	898.884	100	870.758	100	97

U strukturi ukupnih prihoda, prihodi od kamata i slični prihodi sudjeluju sa 60,1%, dok operativni prihodi sudjeluju sa 39,9%. U odnosu na isto razdoblje prethodne godine, došlo je do smanjenja udjela prihoda od kamata i sličnih prihoda za jedan postotni bod, koliko iznosi povećanje udjela operativnih prihoda.

Ukupni kamatni i slični prihodi su u promatranom razdoblju zabilježili smanjenje od 25,6 milijuna KM ili 4,7%. Dominantna stavka u ovim prihodima su kamatni prihodi po kreditima i poslovima leasinga, čiji je udjel u ukupnim prihodima smanjen za 0,3 postotna boda. U istom razdoblju povećan je udjel kredita i potraživanja po poslovima leasinga u ukupnoj aktivni za 0,7 postotnih bodova (sa 62,8% na 63,5%), a smanjene su prosječne aktivne kamatne stope na kredite sa 3,32% na 3,10% (za 0,22 postotna boda).

U prvih devet mjeseci 2020. godine kamatni prihodi po kamatonosnim računima depozita kod depozitnih institucija smanjeni su za 46,8% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. U okviru ostalih prihoda od kamata zabilježeno je smanjenje na svim pozicijama kamatnih prihoda (vrijednosni papiri koji se drže do dospijeca za 6,4%, plasmani drugim bankama za 34,1% i ostali prihodi od kamata za 8,5%).

Ukoliko se promatra sektorska struktura ostvarenih kamatnih prihoda, najveći dio odnosi se na prihode od stanovništva (62,4%), iako krediti stanovništvu čine 48,6% ukupnog kreditnog portfelja bankarskog sektora FBiH, zbog većih prosječnih NKS, koje za stanovništvo iznose 5,50%, a za gospodarstvo 2,51%, kao i manjeg udjela NPL-a kod kredita stanovništvu. Od ukupnih kamatnih prihoda, na prihode od privatnih poduzeća odnosi se 29,2%, od vladinih institucija 4,2%, a od javnih poduzeća 1,6%.

Ukupni operativni prihodi su u promatranom razdoblju zabilježili smanjenje od 2,5 milijuna KM ili 0,7%. U strukturi ukupnih operativnih prihoda, najveća stavka su prihodi po naknadama za izvršene usluge koji su zabilježili smanjenje za 13,9 milijuna KM ili 5,2%. Smanjeni su i prihodi iz poslovanja s devizama za 7,3 milijuna KM ili 15,4%, dok su ostali operativni prihodi povećani za 18,7 milijuna KM ili 50,6%, pri čemu se najveće povećanje odnosi na tri banke. Jedna banka ostvarila je izvanredni prihod po naplati štete od osiguravajućeg društva po štetnom događaju, kod jedne banke je ostvaren prihod od prodaje poslovne zgrade, a jedna banka je u značajnom iznosu naplatila obustavljene i zatezne kamate, kao i otpisana potraživanja.

Ukupni rashodi bankarskog sektora u FBiH

Prema izvještajnim podacima banaka sa 30. 9. 2020., ukupni rashodi na razini bankarskog sektora u FBiH iznose 719,2 milijuna KM i u odnosu na 30. 9. 2019. povećani su za iznos od 72,9 milijuna KM ili 11,3%. Struktura ukupnih rashoda bankarskog sektora u FBiH u promatranom razdoblju daje se u sljedećoj tablici:

- 000 KM -

<i>Tablica 27: Struktura ukupnih rashoda</i>						
R. br.	Struktura ukupnih rashoda	30. 9. 2019.		30. 9. 2020.		Indeks (5/3)
		Iznos	%	Iznos	%	
1	2	3	4	5	6	7
I. Rashodi od kamata i slični rashodi						
1.	Depoziti	70.777	10,9	68.728	9,6	97
2.	Obveze po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama	6.878	1,1	6.092	0,8	89
3.	Ostali rashodi od kamata	18.267	2,8	23.587	3,3	129
Ukupno I.		95.922	14,8	98.407	13,7	103
II. Nekamatni rashodi						
4.	Troškovi IV, rezerv. po pot. obav. i ost. vrijed.usklađenja	58.147	9,0	133.504	18,6	230
5.	Troškovi plaća i doprinosa	194.329	30,1	192.141	26,7	99
6.	Troškovi poslovnog prostora i amortizacija	114.495	17,7	118.273	16,5	103
7.	Ostali poslovni i direktni troškovi	103.937	16,1	100.312	13,9	97
8.	Ostali operativni troškovi	79.412	12,3	76.533	10,6	96
Ukupno II.		550.320	85,2	620.763	86,3	113
Ukupni rashodi (I.+II.)		646.242	100	719.170	100	111

U strukturi ukupnih rashoda, dominiraju nekamatni rashodi s udjelom od 86,3%, dok rashodi od kamata i slični rashodi sudjeluju sa 13,7%. U odnosu na isto razdoblje prethodne godine, smanjen je udjel rashoda od kamata za 1,1 postotni bod, za koliko je povećan udjel nekamatnih rashoda.

U promatranom razdoblju kamatni i slični rashodi povećani su za 2,5 milijuna KM ili za 2,6%, pri čemu su kamatni rashodi po depozitima, koji predstavljaju dominantan izvor financiranja bankarskog sektora u FBiH, smanjeni za dva milijuna KM ili 2,9% i pored veće razine depozita u odnosu na 30. 9. 2019. Depozitni potencijal na kraju rujna 2020. godine iznosi 19,2 milijarde KM i veći je za 212,3 milijuna KM u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Kamatonosni depoziti u ukupnom depozitnom potencijalu sa 30. 9. 2020. sudjeluju sa 70,3%, i smanjen im je udjel, s obzirom da su na kraju rujna 2019. godine sudjelovali sa 72,7%. Smanjenje kamatnih rashoda po depozitima posljedica je, pored smanjenja udjela kamatonosnih depozita, i smanjenja prosječne NKS sa 0,79%, koliko je iznosila 30. 9. 2019. na 0,67% koliko iznosi na kraju rujna 2020. godine.

Ostali rashodi po kamatama povećani su u promatranom razdoblju za 5,3 milijuna KM ili 29,1%, i to najvećim dijelom po osnovi negativne kamatne stope na depozite kod ino-banaka i negativne naknade na sredstva banaka iznad obavezne rezerve kod CBBiH.

Kamatni rashodi po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama u promatranom razdoblju smanjeni su za 11,4%, dok je u isto vrijeme razina zaduženja bankarskog sektora u FBiH po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama povećana za 5,5 milijuna KM ili 0,7%.

Na razini bankarskog sektora u FBiH, u promatranom razdoblju, ukupni nekamatni rashodi su povećani za 70,4 milijuna KM ili 12,8%, pri čemu se najznačajnija strukturalna promjena odnosi na povećanje troškova ispravaka vrijednosti rizične aktive i rezerviranja za potencijalne obveze i ostala vrijednosna usklađenja za 75,4 milijuna KM. Povećanje troškova ispravaka vrijednosti posljedica je negativnog utjecaja pandemije na ekonomiju FBiH.

Koeficijenti profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti poslovanja bankarskog sektora u FBiH

U sljedećoj tablici dan je pregled najznačajnijih veličina i koeficijenata koji se koriste kao mjere za ocjenu profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti poslovanja banaka u FBiH:

- 000 KM ili % -

<i>Tablica 28: Pokazatelji profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti</i>				
R. br.	Opis	30. 9. 2018.	30. 9. 2019.	30. 9. 2020.
1	2	3	4	5
1.	Neto dobit	246.671	250.924	151.192
2.	Prosječna neto aktiva	20.862.740	22.947.679	23.725.550
3.	Prosječni ukupni kapital	2.898.374	3.092.301	2.975.110
4.	Ukupan prihod	785.718	802.962	772.351
5.	Neto kamatni prihod	456.236	453.366	425.273
6.	Operativni prihodi	329.482	349.596	347.078
7.	Operativni rashodi	383.777	388.236	386.947
8.	Poslovni i direktni rashodi	155.270	162.084	233.816
9.	Ostali poslovni i direktni troškovi	91.893	103.937	100.312
10.	Dobit na prosječnu aktivu (ROAA)	1,2	1,1	0,6
11.	Dobit na prosječni ukupni kapital (ROAE)	8,5	8,1	5,1
12.	Ukupan prihod/prosječna aktiva	3,8	3,5	3,3
13.	Neto kamatni prihod/prosječna aktiva (NIM)*	2,2	2,0	1,8
14.	Neto kamatna marža (kamatni prihod/prosječna kamatonosna aktiva-kamatni rashod/prosječna kamatonosna pasiva)	2,2	2,0	1,9
15.	Operativni rashodi/ukupan prihod umanjen za ostale poslov. i dir. troš. (CIR)**	55,3	55,5	57,6

* NIM eng. Net Income Margin
 ** CIR eng. Cost-income Ratio

Svi pokazatelji profitabilnosti pokazuju trend pogoršanja u prvih devet mjeseci 2020. godine u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, što je najvećim dijelom posljedica utjecaja pandemije.

Ukoliko se promatra neto kamatni prihod, zabilježen je pad istog u odnosu na isto razdoblje 2019. godine za 28,1 milijun KM ili 6,2% i isti čini 55,1% ukupnog prihoda, dok je u istom razdoblju 2019. godine činio 56,5% ukupnog prihoda.

1.2.6. Ponderirane NKS i EKS

S ciljem veće transparentnosti i lakše usporedivosti uvjeta banaka za odobravanje kredita i primanje depozita i zaštite klijenata kroz uvođenje transparentnog prikaza troškova kredita, odnosno prihoda depozita, a sukladno međunarodnim standardima, kriterijima i praksama u drugim zemljama, FBA je propisala jedinstven način obračuna i iskazivanja EKS za sve banke sa sjedištem u FBiH, kao i za organizacijske dijelove banaka sa sjedištem u RS-u, a koji posluju u FBiH, te obavezno mjesečno izvješćivanje FBA o ponderiranim NKS i EKS na odobrene kredite i primljene depozite u izvještajnom mjesecu, u skladu s propisanom metodologijom¹⁵.

Za potrebe korisnika kredita, prilikom analize trenda kamatnih stopa relevantno je pratiti kretanje ponderirane EKS, s obzirom da uključuje sve troškove koje korisnik plaća, a koji su direktno povezani s kreditom, tj. uvjetima korištenja kredita i koji ulaze u obračun cijene kredita (na primjer: troškovi za obradu kredita, troškovi premije osiguranja kod fizičkih osoba ako je osiguranje uvjet za odobravanje kredita, zatim drugi troškovi u vezi sa sporednim uslugama koje plaća klijent, a uvjet su za korištenje kredita).

U Prilogu 6. daju se prosječne ponderirane NKS i EKS na kredite i depozite po razdobljima.

Ukupne prosječne ponderirane EKS na kredite u bankarskom sektoru FBiH sa 30. 9. 2020. iznose 3,65% i u odnosu na isto razdoblje 2019. godine, kada su iznosile 3,93%, smanjene su za 0,28 postotnih bodova. Smanjenje prosječnih ponderiranih EKS na razini bankarskog sektora u FBiH u promatranom razdoblju prisutno je kod dugoročnih kredita za 0,13 postotnih bodova (sa 5,59% smanjenje na 5,46%), a kod kratkoročnih kredita za 0,2 postotna boda (sa 2,71% na 2,51%). U navedenom razdoblju, promatrano prema sektorskoj strukturi, EKS na ukupne kredite odobrene gospodarstvu smanjene su za 0,12 postotnih bodova (sa 2,85% na 2,73%), a EKS na ukupne kredite odobrene stanovništvu povećane su za 0,14 postotnih bodova (sa 6,91% na 7,05%).

Ukupne prosječne ponderirane EKS na depozite u bankarskom sektoru FBiH sa 30. 9. 2020. iznose 0,67% i u odnosu na isto razdoblje 2019. godine, kada su iznosile 0,76%, smanjene su za 0,09 postotnih bodova.

Promatrano prema ročnosti depozita, prosječne ponderirane EKS na kratkoročne depozite zabilježile su povećanje za 0,02 postotna boda (sa 0,32% na 0,34%), dok su na dugoročne depozite smanjene za 0,2 postotna boda (sa 1,20% na 1,00%).

Na ukupnoj razini u promatranom razdoblju smanjenje EKS na kredite (za 0,28 postotnih bodova) bilo je izraženije u odnosu na smanjenje EKS na depozite (za 0,09 postotnih bodova).

1.2.7. Likvidnost

Upravljanje rizikom likvidnosti je, uz upravljanje kreditnim rizikom, jedan od najvažnijih i najsloženijih segmenata bankarskog poslovanja. Održavanje likvidnosti u tržišnoj ekonomiji je

¹⁵ Odluka o jedinstvenom načinu obračuna iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite ("Službene novine Federacije BiH", br. 81/17) i Uputa za izračunavanje ponderirane nominalne i efektivne kamatne stope

permanentna obveza banke i osnovna pretpostavka za njenu održivost na financijskom tržištu, te jedan od ključnih preduvjeta za uspostavljanje i očuvanje povjerenja u bankarski sektor, njegovu stabilnost i sigurnost.

Odlukom o upravljanju rizikom likvidnosti banke¹⁶ propisani su minimalni kvalitativni zahtjevi za upravljanje rizikom likvidnosti u bankama, polazeći od propisanih standarda za upravljanje rizicima u bankama, kvantitativni zahtjevi za banke u pogledu LCR-a (minimalno 100%) i osiguranja stabilnih izvora financiranja, te korištenje dodatnih mehanizama za praćenje i procjenu rizika likvidnosti.

U sljedećoj tablici daje se pregled ispunjenja LCR-a u bankarskom sektoru u FBiH:

- 000 KM -

Tablica 29: LCR

R. br.	Opis				Indeks	
		31. 12. 2018.	31. 12. 2019.	30. 9. 2020.	(4/3)	(5/4)
1	2	3	4	5	6	7
1.	Zaštitni sloj likvidnosti	4.325.281	4.727.454	5.358.843	109	113
2.	Neto likvidnosni odljevi	1.392.629	1.628.421	1.952.632	117	120
LCR		311%	290%	274%	93	95

Sa 30. 9. 2020. LCR na razini bankarskog sektora FBiH iznosi 274%. Sve banke u bankarskom sektoru FBiH sa stanjem na dan 30. 9. 2020. ispunjavaju zahtjeve u pogledu LCR-a.

Ročna struktura depozita po preostalom dospijeću prikazana je u sljedećoj tablici:

- 000 KM -

Tablica 30: Ročna struktura depozita po preostalom dospijeću

R. br.	Depoziti	31. 12. 2018.		31. 12. 2019.		30. 9. 2020.		Indeks	
		Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	(5/3)	(7/5)
		3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Štednja i dep. po vid. (do 7 dana)	10.562.608	60,0	11.196.133	57,7	12.417.386	64,7	106	111
2.	7-90 dana	1.058.414	6,0	855.191	4,4	816.010	4,3	81	95
3.	91 dan do jedne godine	2.616.873	14,9	3.175.998	16,4	2.438.817	12,7	121	77
I. Ukupno kratkoročni		14.237.895	80,9	15.227.322	78,5	15.672.213	81,7	107	103
4.	Do 5 godina	3.193.809	18,1	3.983.643	20,5	3.336.013	17,4	125	84
5.	Preko 5 godina	172.783	1,0	203.329	1,0	169.245	0,9	118	83
II. Ukupno dugoročni		3.366.592	19,1	4.186.972	21,5	3.505.258	18,3	124	84
Ukupno (I + II)		17.604.487	100	19.414.294	100	19.177.471	100	110	99

Sa 30. 9. 2020. kratkoročni depoziti imali su udjel od 81,7%, a dugoročni 18,3%, pri čemu je došlo do povećanja udjela kratkoročnih, odnosno smanjenja udjela dugoročnih depozita za 3,2 postotna boda u odnosu na kraj 2019. godine.

U promatranom razdoblju zabilježeno je povećanje kratkoročnih depozita za 444,9 milijuna KM ili 2,9%, dok su dugoročni depoziti smanjeni za 681,7 milijuna KM ili 16,3%. Smanjenje dugoročnih depozita ostvareno je i kod depozita ročnosti do pet godina (za 647,6 milijuna KM ili 16,3%) i kod depozita preko pet godina (za 34,1 milijun KM ili 16,8%). Ako se analizira struktura dugoročnih depozita po preostalom dospijeću, vidljivo je da dominiraju depoziti s preostalom ročnošću do pet godina (95,2%).

Pregled osnovnih pokazatelja likvidnosti prikazan je u sljedećoj tablici:

¹⁶ („Službene novine Federacije BiH“, br. 81/17 i 37/20)

<i>Tablica 31: Koeficijenti likvidnosti</i>				
R. br.	Koeficijenti	31. 12. 2018.	31. 12. 2019.	30. 9. 2020.
1	2	3	4	5
1.	Likvidna sredstva ¹⁷ /neto aktiva	30,8	31,9	30,4
2.	Likvidna sredstva/kratkoročne fin. obveze	46,3	49,2	44,7
3.	Kratkoročne fin. obveze/ukupne fin. obveze	77,7	75,4	78,7
4.	Kredit/depoziti i uzeti krediti ¹⁸	77,6	75,1	75,6
5.	Kredit/depoziti, uzeti krediti i subord. dugovi ¹⁹	77,1	74,4	74,9

Pokazatelj - krediti u odnosu na depozite i uzete kredite na dan 30. 9. 2020. je 75,6%, što je za 0,5 postotnih bodova više u odnosu na kraj 2019. godine i još uvijek je u zoni „zadovoljavajućeg“. Kod tri banke ovaj pokazatelj je viši od 85%.

Sa krajem rujna 2020. godine, svi pokazatelji likvidnosti su izmijenjeni u odnosu na kraj 2019. godine, što se može ocijeniti djelomično kao posljedica ekonomske krize uzrokovane pandemijom i izmjene u strukturi financiranja kod depozita bankarskih grupa. Udjel kratkoročnih financijskih obveza u ukupnim financijskim obvezama je i dalje visok, ali je odnos likvidnih sredstava u neto aktivi još uvijek zadovoljavajući. U funkciji planiranja potrebne razine likvidnih resursa, banke trebaju planirati izvore i strukturu adekvatnog likvidnog potencijala i u vezi s tim planirati i kreditnu politiku. Ročnost plasmana, odnosno kreditnog portfelja je determinirana upravo ročnošću izvora. Važan aspekt praćenja i analize pozicije likvidnosti je ročna usklađenost preostalih dospijea stavki financijske aktive i obveza prema vremenskoj skali, koja je propisanim minimalnim limitima kreirana na vremenski horizont od 180 dana²⁰. S obzirom da je ročna transformacija sredstava kod banaka inherentno povezana s funkcionalnim karakteristikama bankarskog poslovanja, banke kontinuirano kontroliraju ročnu neusklađenost između izvora i plasmana, održavajući je sukladno propisanim limitima.

S ciljem ublažavanja negativnih efekata izazvanih pandemijom, te nepovoljnih posljedica na ekonomsko stanje u zemlji, FBA je u svibnju 2020. godine izvršila izmjene i dopune Odluke o upravljanju rizikom likvidnosti banke, kako bi se stimulirale kreditne aktivnosti banaka na način da izmjene odredbi Odluke omogućavaju bankama da u novonastalim okolnostima poslovanja primijene mjere koje se odnose na smanjenje propisanih ograničenja ročne usklađenosti financijske aktive i financijskih obveza u razdobljima ročnosti do 180 dana, kako bi bile fleksibilnije u odgovoru na zahtjeve klijenata i upravljanju pozicijama likvidnosti. Predmetnom Odlukom propisano je da najmanje 65% izvora sredstava s rokom dospijea do 30 dana mora biti angažirano u plasmane s rokom dospijea do 30 dana, najmanje 60% izvora sredstava s rokom dospijea do 90 dana u plasmane s rokom dospijea do 90 dana i najmanje 55% izvora sredstava s rokom dospijea do 180 dana mora biti angažirano u plasmane s rokom dospijea do 180 dana.

U sljedećoj tablici i grafikonu daje se pregled ročne usklađenosti financijske aktive i obveza do 180 dana:

¹⁷ Likvidna sredstva u užem smislu: gotovina i depoziti i druga financijska sredstva s preostalim rokom dospijea manjim od tri mjeseca, isključujući međubankarske depozite

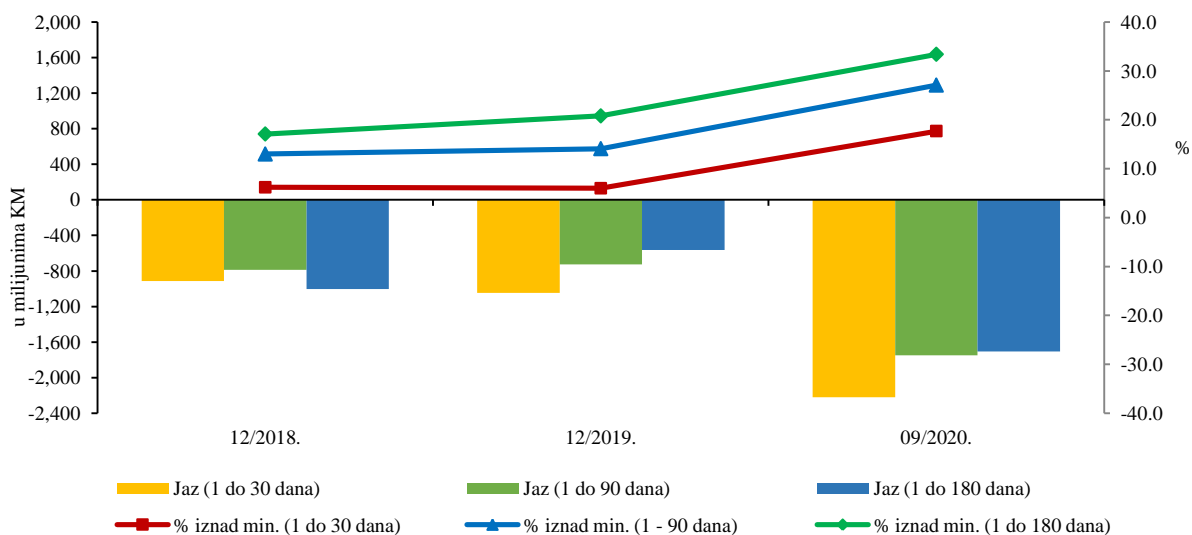
¹⁸ Iskustveni standardi su: manji od 70% - veoma solidan, 71%-75% - zadovoljavajući, 76%-80% - na granici zadovoljavajućeg, 81%-85% - nedovoljan, preko 85% - kritičan

¹⁹ Prethodni koeficijent je proširen, u izvore su uključeni i subordinirani dugovi, što je realniji pokazatelj

²⁰ Odluka o upravljanju rizikom likvidnosti banke

Tablica 32: Ročna usklađenost financijske aktive i obveza do 180 dana						
R. br.	O p i s	31. 12. 2018.	31. 12. 2019.	30. 9. 2020.	Indeks	
		Iznos	Iznos	Iznos	(4/3)	(5/4)
1	2	3	4	5	6	7
I. 1-30 dana						
1.	Iznos financijske aktive	9.513.412	10.579.834	10.621.854	111	100
2.	Iznos financijskih obveza	10.425.706	11.624.766	12.843.811	112	110
3.	Razlika (+ ili -) = 1-2	-912.294	-1.044.932	-2.221.957	-	-
<i>Obračun izvršenja propisane obveze u %</i>						
a)	Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	91,2%	91,0%	82,7%		
b)	Propisani minimum %	85,0%	85,0%	65%		
Više (+) ili manje (-) = a - b		6,2%	6,0%	17,7%		
II. 1-90 dana						
1.	Iznos financijske aktive	10.556.830	11.641.857	11.793.694	110	101
2.	Iznos financijskih obveza	11.345.741	12.367.913	13.541.963	109	109
3.	Razlika (+ ili -) = 1-2	-788.911	-726.056	-1.748.269	-	-
<i>Obračun izvršenja propisane obveze u %</i>						
a)	Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	93,0%	94,1%	87,1%		
b)	Propisani minimum %	80,0%	80,0%	60%		
Više (+) ili manje (-) = a - b		13,0%	14,1%	27,1%		
III. 1-180 dana						
1.	Iznos financijske aktive	11.640.075	12.985.569	12.964.355	112	100
2.	Iznos financijskih obveza	12.644.902	13.550.664	14.668.266	107	108
3.	Razlika (+ ili -) = 1-2	-1.004.827	-565.095	-1.703.911	-	-
<i>Obračun izvršenja propisane obveze u %</i>						
a)	Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	92,1%	95,8%	88,4%		
b)	Propisani minimum %	75,0%	75,0%	55,0%		
Više (+) ili manje (-) = a - b		17,1%	20,8%	33,4%		

Grafikon 11: Ročna usklađenost financijske aktive i obveza do 180 dana

Na dan 30. 9. 2020. financijska aktiva u sva tri intervala bila je manja od financijskih obveza, a ostvareni postotci ročne usklađenosti bili su iznad propisanog minimuma, i to u prvom intervalu za 17,7%, u drugom za 27,1% i u trećem intervalu za 33,4%.

Promatrajući osnovne pokazatelje likvidnosti, kvalitativne i kvantitativne zahtjeve, kao i druge faktore koji utječu na poziciju likvidnosti banaka, može se zaključiti da je likvidnost bankarskog sektora u FBiH sa 30. 9. 2020. zadovoljavajuća, i pored negativnih efekata na gospodarstvo uzrokovanih pandemijom.

1.2.8. Devizni (FX) rizik

U svom poslovanju banke su izložene rizicima proizašlim iz mogućih gubitaka po bilančnim i izvanbilančnim stavkama nastalim uslijed promjene cijena na tržištu. Jedan od tih rizika je i FX rizik, koji nastaje kao rezultat promjena valutnih tečajeva i/ili neusklađenosti razine aktive, pasive i izvanbilančnih stavki u istoj valuti - individualna devizna pozicija ili svih valuta zajedno s kojima banka posluje - ukupna devizna pozicija banke.

Odlukom o upravljanju deviznim rizikom banke²¹, propisan je način izračunavanja devizne pozicije i najveća dopuštena izloženost FX riziku, tj. ograničenja za otvorenu individualnu i ukupnu deviznu poziciju (duga ili kratka), obračunata u odnosu na priznati kapital banke²². I kod ove Odluke, a u cilju ublažavanja posljedica pandemije, FBA je izvršila izmjene u smislu povećanja limita za individualnu deviznu poziciju za EUR i ukupnu deviznu poziciju banke. Kako bi FBA pratila usklađenost banaka s propisanim ograničenjima i razinu izloženosti FX riziku, banke su dužne dnevno izvješćivati FBA. Na temelju kontrole, praćenja i analize dostavljenih izvješća, može se zaključiti da se banke pridržavaju propisanih limita i da obavljaju svoje devizne aktivnosti u okvirima istih. Prema stanju na dan 30. 9. 2020. na razini bankarskog sektora u valutnoj strukturi aktive banaka stavke u stranim valutama iznosile su 3,6 milijardi KM, s udjelom od 15% (na kraju 2019. godine 3,8 milijardi KM ili 15,7%). Valutna struktura pasive bitno je drugačija, jer je udjel obveza u stranoj valuti znatno veći i iznosi 7,9 milijardi KM ili 33,1% (na kraju 2019. godine 8,6 milijardi KM, uz udjel od 35,5%).

U sljedećoj tablici daje se struktura financijske aktive i financijskih obveza i devizna pozicija za EUR, kao najznačajnije valute i ukupna devizna pozicija na razini bankarskog sektora:

- milijuni KM -

R. br.	O p i s	31. 12. 2019.				30. 9. 2020.				Indeks	
		EUR		Ukupno		EUR		Ukupno		EUR	Ukupno
		Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	(7/3)	(9/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
I. Financijska aktiva											
1.	Novčana sredstva	2.065	20,6	2.543	23,8	1.559	16,5	2.102	20,7	75	83
2.	Kreditni	336	3,4	337	3,2	623	6,6	623	6,1	185	185
3.	Kreditni sa val. kl.	6.651	66,3	6.655	62,2	6.333	67,1	6.334	62,5	95	95
4.	Ostalo	727	7,2	911	8,5	704	7,5	856	8,4	97	94
5.	Ostala fin.akt. sa val. kl.	251	2,5	251	2,3	226	2,4	226	2,2	90	90
Ukupno I (1+2+3+4+5)		10.030	100	10.697	100	9.445	100	10.141	100	94	95
II. Financijske obveze											
6.	Depoziti	6.841	73,8	7.529	75,6	6.130	72,0	6.850	74,1	90	91
7.	Uzeti krediti	850	9,2	850	8,5	800	9,4	800	8,7	94	94
8.	Dep. i kred. s val. kl.	1.363	14,7	1.364	13,7	1.363	16,0	1.363	14,7	100	100
9.	Ostalo	213	2,3	221	2,2	225	2,6	235	2,5	106	106
Ukupno II (1+2+3+4)		9.268	100	9.964	100	8.518	100	9.248	100	92	93
III. Izvanbilanca											
10.	Aktiva	37		79		95		137		257	173
11.	Pasiva	764		771		989		991		129	129
IV. Pozicija											
Duga (iznos)		35		41		33		39			
%		1,3%		1,5%		1,3%		1,5%			
Kratka											
%											
Dopuštena		30,0%		30,0%		40,0%		40,0%			
Manja od dopuštene		28,7%		28,5%		38,7%		38,5%			

²¹ "Službene novine Federacije BiH", br. 81/17 i 37/20

²² Člankom 3. Odluke o upravljanju deviznim rizikom banke propisana su ograničenja: za individualnu deviznu poziciju za EUR najviše do 40%, za ostale valute do 20% i deviznu poziciju banke najviše do 40% priznatog kapitala banke

Promatrano po bankama i ukupno na razini bankarskog sektora FBiH može se konstatirati da se izloženost banaka i sektora FX riziku sa 30. 9. 2020. kretala u okviru propisanih ograničenja. Sa 30. 9. 2020. dugu deviznu poziciju imalo je devet banaka, a šest banaka kratku poziciju. Na razini sektora iskazana je duga devizna pozicija od 1,5% ukupnog priznatog kapitala banaka, što je za 38,5 postotnih bodova manje od dopuštene. Individualna devizna pozicija za EUR, iznosila je 1,3%, što je za 38,7 postotnih bodova manje od dopuštene, pri čemu su stavke financijske aktive bile veće od financijskih obveza (duga pozicija).

Ako se analizira struktura stranih valuta, u financijskoj aktivi²³ dominantan je udjel EUR od 80,6% (31. 12. 2019. godine 82,5%), uz smanjenje nominalnog iznosa za 241,5 milijuna KM ili 7,7% u odnosu na kraj 2019. godine. Udjel EUR-a u financijskim obvezama je 90,7% i u odnosu na kraj 2019. godine je smanjen za 749,2 milijuna KM ili 9,5%. Osnovica za izračun udjela EUR-a u financijskoj aktivi i financijskim obvezama ne uključuje stavke s valutnom klauzulom.

1.3. PREPORUKE ZA BANKARSKI SEKTOR

FBA će, sukladno propisanim nadležnostima za nadzor poslovanja banaka u FBiH, nastaviti s poduzimanjem mjera i aktivnosti na očuvanju i jačanju stabilnosti bankarskog sektora i zaštite deponenata, te unapređenja sigurnog, kvalitetnog i zakonitog poslovanja banaka u FBiH. Navedene mjere i aktivnosti će naročito biti usmjerene na nastavak kontinuiranog nadzora banaka, s težištem na:

- praćenju posljedica pandemije i poduzetih mjera kriznih stožera na poslovanje gospodarskih subjekata i financijsku sposobnost stanovništva i blagovremeno interveniranje u regulatornom okviru s ciljem omogućavanja podrške bankarskom sektoru, gospodarskim subjektima i stanovništvu (klijentima), uz očuvanje stabilnosti bankarskog sektora;
- praćenju efekata posebnih mjera FBA na oporavku od negativnih posljedica uzrokovanih pandemijom i postupanju banaka po istima;
- provođenju SREP-a za sve banke u skladu s usvojenom Metodologijom;
- kontrolama dominantnih rizičnih segmenata poslovanja, kontrolama banaka od sistemskog značaja za razvoj kreditnih aktivnosti i banaka kod kojih su koncentrirani veliki iznosi štednje i drugih depozita, te kontrolama primijenjenih praksi u bankama u segmentu zaštite korisnika financijskih usluga i žiranata i dr.;
- realizaciji planova kapitala banaka, a posebno onih sa značajnim udjelom NPL-a;
- praćenju primjene Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanje očekivanih kreditnih gubitaka;
- nastavku kontinuirane suradnje s nadležnim supervizorskim tijelima za nadzor bankarskih grupa iz EU i trećih zemalja čije članice imaju sjedište u FBiH, u cilju efikasnije supervizije i unapređenja supervizorskih praksi, te suradnje i razmjene informacija sa ECB-om i EBA-om po pitanjima supervizije i bankarske regulative, kao i s međunarodnim financijskim institucijama;
- unapređenju suradnje kroz potpisivanje novih sporazuma o suradnji s relevantnim institucijama u BiH, koje su uključene u institucionalni okvir za obavljanje supervizije, upravljanje kriznim situacijama i sistemskim rizikom, zaštite korisnika financijskih usluga;
- nastavku suradnje s UBBiH s ciljem unapređenja poslovanja banaka, usklađenosti njihovog poslovanja s propisima, međunarodnim standardima i pravilima struke, zahtjevima tržišta i dr.

Polazeći od propisanih nadležnosti, FBA će nastaviti poduzimati mjere i aktivnosti s ciljem realizacije preporuka posljednje FSAP misije, projekte jačanja bankarske supervizije u okviru

²³ Izvor: Izvješće o deviznoj poziciji banke: dio financijske aktive (u stranim valutama denominirana u KM). Stavke bilančne aktive i izvanbilance se iskazuju po neto načelu, odnosno umanjuju se za iznos očekivanih kreditnih gubitaka

tehničke pomoći koju pružaju međunarodne finansijske institucije SB i MMF, te u okviru USAID FINRA Projekta i dr.

Zbog posebne uloge i odgovornosti banaka u finansijskom sustavu i ukupnom gospodarskom sustavu, dostignute razine razvijenosti bankarskog sektora u FBiH, te činjenice da depoziti građana predstavljaju dominantan izvor financiranja banaka, a imajući u vidu negativne posljedice izazvane pandemijom, od banaka se očekuje da u narednom razdoblju svoje aktivnosti usmjere na:

- dosljednu primjenu posebnih mjera koje je FBA usvojila u cilju oporavka od negativnih posljedica pandemije virusnog oboljenja COVID-19;
- kreditnu podršku gospodarstvu i stanovništvu, uz primjenu propisanih zahtjeva u pogledu upravljanja kreditnim rizicima i održavanja adekvatne kapitaliziranosti u odnosu na profil rizičnosti banke;
- efikasnost integralnog sustava upravljanja rizicima i unapređenje sustava ranog prepoznavanja povećanih kreditnih rizika, odnosno pogoršanja kvalitete kreditnog portfelja, kao i efikasnijim mjerama upravljanja NPL-ovima;
- usklađivanje poslovanja s novim regulatornim zahtjevima za poslovanje i nadzor banaka, što uključuje i zahtjeve koji se odnose na planiranje oporavka i restrukturiranja banaka;
- konzistentnu i potpunu primjenu MRS/MSFI;
- ažuriranje planova kontinuiteta poslovanja u cilju adekvatne pripreme za poslovanje u izvanrednim situacijama;
- ažuriranje planova oporavka s posebnom pažnjom u ključnim segmentima: proces eskalacije, pokazatelji i opcije oporavka;
- unapređenje ICAAP-a i ILAAP-a u skladu s novim regulatornim zahtjevima;
- dosljednu primjenu propisa u segmentu platnog prometa, SPNiFTA, zaštite korisnika finansijskih usluga i žiranata, sigurnosti i zaštiti novca u banci i u transportu;
- dodatno praćenje pojačanih rizika koji su vezani za sigurnost informacijskih sustava i primjene novih tehnologija, a naročito sa stanovišta poslovanja klijenata i dr.

2. SEKTOR NEDEPOZITNIH FINANCIJSKIH INSTITUCIJA

U ovom dijelu Informacije daje se pregled strukture i finansijskih pokazatelja poslovanja nedepozitnih finansijskih institucija u FBiH (MKO, leasing društva i faktoring poslovanje) za treći kvartal 2020. godine čije je osnivanje, poslovanje, upravljanje, nadzor i prestanak rada uređeno posebnim zakonskim i podzakonskim propisima. Podaci MKO za 2019. godinu usklađeni su sa novom metodologijom izrade izvješća²⁴ po obrascima propisanim Odlukom o izvješćima koje mikrokreditna organizacija dostavlja Agenciji za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine i rokovima izvješćivanja²⁵.

2.1. MIKROKREDITNI SEKTOR

2.1.1. STRUKTURA MIKROKREDITNOG SEKTORA U FBiH

2.1.1.1. Status, broj i poslovna mreža

U FBiH sa 30. 9. 2020., dozvolu za rad FBA ima 14 MKO koje čine mikrokreditni sektor u FBiH, od toga 11 MKF (neprofitne organizacije) i tri MKD (profitne organizacije). U odnosu na 31. 12. 2019., nije bilo promjena u broju MKO.

Mikrokreditni sektor u FBiH sa 30. 9. 2020. posluje putem 392 organizacijska dijela MKO sa sjedištem u FBiH, što u odnosu na podatke sa 31. 12. 2019. predstavlja povećanje za 18 organizacijskih dijelova ili 4,8%. MKO sa izvještajnim datumom imaju i 40 terenskih ureda, odnosno najnižih organizacijskih dijelova. Sa 30. 9. 2020. četiri MKD koja imaju sjedište u RS-u posluju u FBiH putem 50 organizacijskih dijelova, što predstavlja povećanje za dva organizacijska dijela ili 4,1% u odnosu na 31. 12. 2019.

U Prilogu 7. dani su osnovni podaci o MKF i MKD, koji sa 30. 9. 2020. imaju dozvolu FBA za obavljanje djelatnosti mikrokreditiranja.

2.1.1.2. Struktura vlasništva

MKO je pravna osoba koja se, sukladno propisima, može osnovati i poslovati kao MKF ili MKD. MKF u FBiH su osnovane od strane nevladinih, većinom humanitarnih organizacija, udruga građana i fizičkih osoba koji su registrirani osnivači MKF, ali bez prava vlasništva nad kapitalom. Od tri MKD, jedno MKD je u 100%-tnom vlasništvu jedne MKF, jedno MKD je u 100%-tnom vlasništvu nerezidentne pravne osobe, dok je jedno MKD u 100%-tnom vlasništvu rezidentne pravne osobe.

2.1.1.3. Kadrovska struktura

U mikrokreditnom sektoru u FBiH sa 30. 9. 2020. zaposleno je ukupno 1.376 osoba, što je za 33 zaposlene osobe ili 2,4% više u odnosu na stanje sa 31. 12. 2019. Analitički promatrano, povećanje broja zaposlenih prisutno je kod pet MKF i dva MKD, dok je kod četiri MKF i jednog MKD došlo do smanjenja broja zaposlenih, te je kod dvije MKF broj zaposlenih ostao nepromijenjen. Od ukupnog broja zaposlenih u mikrokreditnom sektoru u FBiH, u MKF je zaposleno 1.111 osoba ili 80,7%, a u MKD ukupno 265 osoba ili 19,3%.

²⁴ Način i metodologija izrade izvješća MKO propisani su Uputom za izradu izvješća mikrokreditnih organizacija broj: 01-56/20 od 15. 1. 2020.

²⁵ "Službene novine Federacije BiH", broj: 87/19

Pregled kvalifikacijske strukture zaposlenih na razini mikrokreditnog sektora u FBiH, daje se u sljedećoj tablici:

R. br.	Stupanj stručne spreme	31. 12. 2019.		30. 9. 2020.		Indeks (5/3)
		Broj zaposlenih	Udjel %	Broj zaposlenih	Udjel %	
1	2	3	4	5	6	7
1.	Visoka stručna sprema – VSS	702	52,3	727	52,8	104
2.	Viša stručna sprema – VŠS	102	7,6	102	7,4	100
3.	Srednja stručna sprema - SSS	529	39,4	536	39,0	101
4.	Ostali	10	0,7	11	0,8	110
Ukupno		1.343²⁶	100	1.376	100	102

Analizom podataka o efikasnosti osoblja na razini mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30. 9. 2020., zaključuje se da aktiva po zaposlenom u MKO iznosi 470 tisuća KM, što je za 0,3% više u odnosu na 31. 12. 2019.

2.1.2. FINANCIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA

2.1.2.1. Bilanca stanja

Ukupna aktiva mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30. 9. 2020. iznosi 647,3 milijuna KM i za 17,7 milijuna KM ili 2,8% je veća u odnosu na stanje sa 31. 12. 2019. Najveći udjel u ukupnoj bilanci MKO ima pet MKF i jedno MKD s aktivom u iznosu od 592,3 milijuna KM ili 91,5% ukupne aktive mikrokreditnog sektora.

U prilogima 8. i 9. dan je zbirni prikaz bilance stanja MKF i MKD, dok je u Prilogu 10. dan pregled osnovnih financijskih pokazatelja MKO prema izvještajnim podacima na dan 30. 9. 2020.

Zbirna bilanca stanja mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30. 9. 2020. i usporednim podacima sa 31. 12. 2019. prikazan je u sljedećoj tablici:

- 000 KM -

R. br.	Opis	31. 12. 2019.				30. 9. 2020.				Indeks (9/5)
		Stanje za MKF	Stanje za MKD	Ukupno	%	Stanje za MKF	Stanje za MKD	Ukupno	%	
1	2	3	4	5=3+4	6	7	8	9=7+8	10	11
AKTIVA										
1.	Novčana sredstva	35.594	13.281	48.875	7,8	36.649	9.512	46.161	7,1	94
2.	Plasmani bankama	2.150	0	2.150	0,3	1.640	0	1.640	0,2	76
3.	Mikrokrediti	370.298	140.707	511.005	81,2	386.420	149.937	536.357	82,9	105
4.	RKG	2.759	1.411	4.170	0,7	4.038	3.105	7.143	1,1	171
5.	Neto mikrokrediti	367.539	139.296	506.835	80,5	382.382	146.832	529.214	81,8	104
6.	Materijalna i nematerijalna imovina	28.231	5.747	33.978	5,4	27.602	4.749	32.351	5,0	95
7.	Dugoročne investicije	33.061	0	33.061	5,3	33.061	0	33.061	5,1	100
8.	Ostala aktiva	3.415	1.304	4.719	0,7	3.497	1.406	4.903	0,8	104
9.	Rezerve na ostale stavke aktive, osim kredita	3	0	3	0,0	3	0	3	0,0	100
Ukupno aktiva		469.987	159.628	629.615	100	484.828	162.499	647.327	100	103
PASIVA										
10.	Obv. po uzetim kred.	196.769	106.797	303.566	48,2	203.456	106.196	309.652	47,8	102
11.	Ostale obveze	24.218	7.517	31.735	5,0	22.555	7.397	29.952	4,6	94
12.	Kapital	249.000	45.314	294.314	46,8	258.817	48.906	307.723	47,6	105
Ukupno pasiva		469.987	159.628	629.615	100	484.828	162.499	647.327	100	103
13.	Izvanbilančna evidencija	357.812	62.655	420.467		196.546	35.864	232.410		55

²⁶ Broj zaposlenih je sa 31.12.2019. godine korigovan kod jedne MKF i jednog MKD

U strukturi aktive mikrokreditnog sektora FBiH sa 30. 9. 2020., smanjena je razina novčanih sredstava, plasmani bankama, te neto materijalna i nematerijalna imovina. Neto krediti i ostala aktiva su zabilježili rast u odnosu na kraj prethodne godine, dok su dugoročne investicije i rezerve za ostale stavke aktive, osim kredita, na istoj razini.

Stopa fiksne aktive u odnosu na ukupnu aktivu umanjenu za donirani kapital na razini mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30. 9. 2020. iznosi 5,4%, što je u okviru propisanog standarda poslovanja (do 10%).

Neto mikrokreditni portfelj, kao dominantna stavka aktive mikrokreditnog sektora iznosi 529,2 milijuna KM s udjelom od 81,8% u ukupnoj aktivu, te je zabilježio porast u apsolutnom iznosu od 22,4 milijuna KM ili 4,4%, od čega su neto mikrokrediti u MKF porasli za iznos od 14,8 milijuna KM sa stopom rasta od 4%, dok su neto krediti u MKD porasli za iznos od 7,5 milijuna KM, odnosno 5,4% u odnosu na 31. 12. 2019. Razina RKG na ukupan mikrokreditni portfelj je u promatranom razdoblju veća za 2,9 milijuna KM ili 71,3%, što je najvećim dijelom posljedica utjecaja negativnih efekata pandemije. RKG kod MKF povećane su za 1,3 milijuna KM, sa stopom rasta od 46,3%, a kod MKD za iznos od 1,7 milijuna KM, sa stopom rasta od 120%. Jedna MKD ima udjel od 61,8% u ukupnim RKG MKD, odnosno 26,8% ukupnih RKG mikrokreditnog sektora.

Od ukupnog iznosa izvanbilančne evidencije koja sa 30. 9. 2020. iznosi 232,4 milijuna KM, na otpisane kredite odnosi se 149,7 milijuna KM ili 64,4% (otpisi po glavnici i redovnoj kamati - 100,3 milijuna KM ili 67%, otpisi po zateznoj kamati - 42,9 milijuna KM ili 28,7% i otpisi po sudskim troškovima - 6,5 milijuna KM ili 4,3%), a isti su manji za 2,8 milijuna KM ili 1,8% u odnosu na kraj prethodne godine. Ukupan broj otpisanih mikrokreditnih partija sa 30. 9. 2020. je 36.942, što u odnosu na 31. 12. 2019. predstavlja smanjenje za ukupno 330 mikrokreditnih partija (1%), kao neto efekt novih otpisa, izvršenih trajnih otpisa i u potpunosti naplaćenih mikrokreditnih partija.

2.1.2.2. Kapital i obveze

Najveće stavke pasive mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30. 9. 2020. odnose se na: obveze po uzetim kreditima koje iznose 309,6 milijuna KM ili 47,8% ukupne pasive i kapital koji iznosi 307,7 milijuna KM i čini 47,6% ukupne pasive. Preostali iznos od 30 milijuna KM ili 4,6% odnosi se na ostale obveze. U odnosu na 31. 12. 2019., obveze po uzetim kreditima su povećane za iznos od 6,1 milijun KM ili 2%.

Ročna struktura obveza po uzetim kreditima prikazana je u sljedećoj tablici:

- 000 KM -

Tablica 36: Ročna struktura uzetih kredita

R. br.	Opis	31. 12. 2019.				30. 9. 2020.				Indeks (9/5)
		MKF	MKD	Ukupno	%	MKF	MKD	Ukupno	%	
1	2	3	4	5=3+4	6	7	8	9=7+8	10	11
1.	Obv. po uzetim kratk. kred.	45.676	56.995	102.671	33,8	21.652	450	22.102	7,1	22
2.	Obv. po uzetim dug. kred.	150.186	48.888	199.074	65,6	180.514	104.827	285.341	92,2	143
3.	Obveze po dosp. kamatama	907	914	1.821	0,6	1.290	919	2.209	0,7	121
	Ukupno	196.769	106.797	303.566	100	203.456	106.196	309.652	100	102

U strukturi ukupnih obveza po uzetim kreditima sa 30. 9. 2020., kreditne obveze MKF čine 65,7%, a MKD 34,3%. U pogledu ročne strukture obveza po uzetim kreditima, u odnosu na 31. 12. 2019., kratkoročne obveze su sa 30. 9. 2020. značajno smanjene za 78,5%, dok su dugoročne obveze povećane za 43,3%, s obzirom da jedna MKD koja ima udjel od 96% u ukupnim

obvezama po uzetim kreditima MKD, na izvještajni datum ne iskazuje vrijednosti na poziciji obveza po uzetim kratkoročnim kreditima. Obveze po dospjelim kamata povećane su za 21,3%. Najveći kreditori mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30. 9. 2020., prema njihovom udjelu u ukupnom kreditnom zaduženju MKO su EFSE - Luksemburg sa 10,7%, Hansainvest Finance - Njemačka sa 5% i Europska banka za obnovu i razvoj - Ujedinjeno Kraljevstvo sa 4,5%.

U promatranom razdoblju ukupno povećanje kapitala na razini mikrokreditnog sektora u FBiH je iznosilo 13,4 milijuna KM ili 4,5%, od čega je kapital MKF povećan za 9,8 milijuna KM ili 3,9%, dok je kapital MKD u promatranom razdoblju povećan za iznos od 3,6 milijuna KM ili 7,9%.

Struktura kapitala mikrokreditnog sektora u FBiH prikazana je u sljedećoj tabli:

- 000 KM -

Tablica 37: Struktura kapitala mikrokreditnog sektora

R. br.	Opis	31. 12. 2019.				30. 9. 2020.				Indeks (9/5)
		Stanje za MKF	Stanje za MKD	Ukupno	%	Stanje za MKF	Stanje za MKD	Ukupno	%	
1	2	3	4	5=3+4	6	7	8	9=7+8	10	11
1.	Donirani kapital	48.076	0	48.076	16,3	48.076	0	48.076	15,6	100
2.	Temeljni kapital	3.868	31.600	35.468	12,1	3.868	33.100	36.968	12,0	104
3.	Višak/manjak prih. nad rash.	196.938	0	196.938	66,9	206.766	0	206.766	67,2	105
4.	Emisioni ažio	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0	0
5.	Neraspor. dobit	0	9.191	9.191	3,1	0	8.896	8.896	2,9	97
6.	Zakonske rezerve	0	2.528	2.528	0,9	0	3.568	3.568	1,2	141
7.	Ostale rezerve	118	2.000	2.118	0,7	107	3.342	3.449	1,1	163
	Ukupno kapital	249.000	45.319	294.319	100	258.817	48.906	307.723	100	105

Od ukupnog kapitala mikrokreditnog sektora FBiH koji sa 30. 9. 2020. iznosi 307,7 milijuna KM, ukupan kapital MKF iznosi 258,8 milijuna KM ili 84,1%, a najveće stavke su višak prihoda nad rashodima, koji iznosi 206,8 milijuna KM i čini 79,9% ukupnog kapitala MKF i donirani kapital koji iznosi 48,1 milijun KM ili 18,6%. Od ukupnog iznosa doniranog kapitala, donacije za kreditni fond iskazuje devet MKF, pri čemu se na tri MKF odnosi 64,5%, od čega na jednu MKF 39,1% ukupnog iznosa donacija za kreditni fond. Pet najvećih pojedinačnih donatora u MKF u FBiH sudjeluju sa 69,1% (33,2 milijuna KM), pri čemu najveći donator samo jedne MKF sudjeluje sa 10,1 milijun KM ili 21% u ukupnom doniranom kapitalu.

Ukupan kapital MKD iznosi 48,9 milijuna KM, što čini 15,9% ukupnog kapitala mikrokreditnog sektora, a u strukturi istog najveće stavke su temeljni kapital, u iznosu od 33,1 milijun KM ili 67,7% i neraspoređena dobit u iznosu od 8,9 milijuna KM ili 18,2%, a preostalih 6,9 milijuna KM ili 14,1% kapitala MKD odnosi se na zakonske i ostale rezerve. Promatrajući pokazatelj stope kapitala umanjenog za donirani kapital u odnosu na aktivu, koji sa 30. 9. 2020. na razini mikrokreditnog sektora iznosi 40,1%, može se konstatirati da je isti u skladu s propisanim ograničenjem (više od 10%).

Ostale obveze na razini mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30. 9. 2020. iznose 30 milijuna KM ili 4,6% ukupne pasive i u usporedbi sa 31. 12. 2019. smanjene su za iznos od 1,8 milijuna KM ili 5,6%.

2.1.2.3. Aktiva i kvaliteta aktive

Mikrokreditni portfelj iskazan u bruto iznosu u ukupnoj bilančnoj sumi mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30. 9. 2020. iznosi 536,3 milijuna KM ili 82,9% ukupne aktive mikrokreditnog sektora. Ukoliko se isti umanjuje za pripadajuće RKG u ukupnom iznosu od 7,1 milijun KM, neto mikrokreditni portfelj iznosi 529,2 milijuna KM što čini 81,8% ukupne aktive mikrokreditnog sektora u FBiH. U usporedbi sa 31. 12. 2019. bruto mikrokreditni portfelj je povećan za iznos od

25,4 milijuna KM ili 5%, dok je neto mikrokreditni portfelj povećan za iznos od 22,4 milijuna KM ili 4,4%.

U istom razdoblju razina RKG je povećana za 2,9 milijuna KM ili 71,3% zbog pogoršanja kvalitete portfelja uslijed otežanih uvjeta poslovanja u razdoblju pandemije. Omjer RKG u odnosu na ukupan bruto mikrokreditni portfelj sa 30. 9. 2020. iznosi 1,3%, što u usporedbi s istim omjerom 31. 12. 2019., kada je iznosio 0,8%, predstavlja povećanje za 0,5 postotnih bodova. U strukturi ukupnog neto mikrokreditnog portfelja sektora u FBiH sa 30. 9. 2020., neto mikrokrediti MKF iznose 382,4 milijuna KM i čine 72,3% ukupnih neto mikrokredita na razini sektora, dok se na MKD odnosi iznos od 146,8 milijuna KM ili 27,7% ukupnih neto mikrokredita na razini sektora. U usporedbi sa 31. 12. 2019. neto mikrokrediti MKF su povećani za iznos od 14,8 milijuna KM ili 4%, dok su neto mikrokrediti MKD povećani za iznos od 7,5 milijuna KM ili 5,4%.

Neto mikrokrediti sa 30. 9. 2020. su prikazani u sljedećoj tablici:

- 000 KM -

Tablica 38: Neto mikrokrediti

R. br.	Opis	31. 12. 2019.			30. 9. 2020.			Indeks (8/5)
		MKF	MKD	Ukupno	MKF	MKD	Ukupno	
1	2	3	4	5=3+4	6	7	8=6+7	9
1.	Mikrokrediti (bruto)	370.298	140.707	511.005	386.420	149.937	536.357	105
2.	RKG	2.759	1.411	4.170	4.038	3.105	7.143	171
3.	Neto mikrokrediti (1.-2.)	367.539	139.296	506.835	382.382	146.832	529.214	104

Detaljni podaci o sektorskoj i ročnoj strukturi mikrokreditnog portfelja (umanjenog za odgođeni prihod po osnovi naknada) na dan 30. 9. 2020. prikazani su u sljedećoj tablici:

- 000 KM -

Tablica 39: Sektorska i ročna struktura mikrokredita

R. br.	Mikrokrediti	Kratkoročni mikrokrediti	Dugoročni Mikrokrediti	Dospjela potraživanja	Ukupno	%
1	2	3	4	5	6=3+4+5	7
1.	Pravnim osobama					
a)	Uslužne djelatnosti	277	8.009	24	8.310	57,2
b)	Trgovina	118	2.645	12	2.775	19,1
c)	Poljoprivreda	30	1.008	0	1.038	7,2
d)	Proizvodnja	119	2.132	4	2.255	15,5
e)	Ostalo	27	116	0	143	1,0
	Ukupno 1	571	13.910	40	14.521	100
2.	Fizičkim osobama					
a)	Uslužne djelatnosti	3.283	93.775	236	97.294	18,9
b)	Trgovina	792	12.952	43	13.787	2,7
c)	Poljoprivreda	5.254	163.177	278	168.709	32,7
d)	Proizvodnja	379	12.175	27	12.581	2,4
e)	Stambene potrebe	2.536	113.857	272	116.665	22,6
f)	Ostalo	19.282	86.672	1.134	107.088	20,7
	Ukupno 2	31.526	482.608	1.990	516.124	100
	Ukupno (1+2)	32.097	496.518	2.030	530.645	

U ročnoj strukturi mikrokreditnog portfelja sa 30. 9. 2020., iskazanog u prethodnoj tablici, najveći udjel imaju dugoročni mikrokrediti sa 93,6%, kratkoročni mikrokrediti sudjeluju sa 6% i dospjela potraživanja po mikrokreditima sa 0,4%.

Promatrajući sektorsku strukturu, dominantan je udjel mikrokredita odobrenih fizičkim osobama od 97,3%, a preostalih 2,7% se odnosi na mikrokredite odobrene pravnim osobama. U okviru

mikrokreditnog portfelja fizičkih osoba, najveći je udjel mikrokredita odobrenih za poljoprivredu koje je iznosilo 32,7% i za stambene potrebe 22,6%. Prema visini udjela slijede ostali sektori sa 20,7% i uslužne djelatnosti sa 18,9%. Udjel mikrokredita za trgovinu je 2,7%, a za proizvodnju 2,4%. U strukturi mikrokredita pravnim osobama, dominantan je udjel mikrokredita za uslužne djelatnosti sa 57,2%.

U sljedećoj tablici daje se pregled potraživanja s pripadajućim rezerviranjima po grupama prema broju dana kašnjenja, kao i podatak o nenaplaćenim dospjelim potraživanjima preko 180 dana, koja su isknižena iz bilance stanja, na dan 30. 9. 2020.:

- 000 KM -

Tablica 40: RKG

R. br.	Dani kašnjenja	Stope rezerv.	Iznos kredita	Udjel (%)	Dospjela kamata		Iznos ost. stavki aktive	Rezerviranja				Ukupna rezerviranja
					Stopa rezer.	Iznos kamate		Po mikrokr.	Po dosp. kam.	Po ost. stavkama aktive	Više izdv. rezerve	
1	2	3	4	5	6	7	8	9=4x3	10=7x6	11=8x3	12	13=9+10+11+12
1.	0	0%	512.904	96,7	0%	219	379	0	0	0	212	212
2.	1-15	2%	5.379	1,0	2%	72	0	108	2	0	2	112
3.	16-30	15%	5.014	1,0	100%	61	0	752	61	0	36	849
4.	31-60	50%	2.763	0,5	100%	73	0	1.382	73	0	23	1.478
5.	61-90	80%	1.750	0,3	100%	70	0	1.400	70	0	0	1.470
6.	91-180	100%	2.835	0,5	100%	171	0	2.835	171	0	16	3.022
Ukupno			530.645	100		666	379	6.477	377	0	289	7.143
7.	preko 180	Otpis	1.939	-	100%	370	0	0	0	0	0	0

U mikrokreditnom portfelju na razini sektora, 96,7% se odnosi na mikrokredite u čijoj otplati nema kašnjenja, dok kod preostalih 3,3% mikrokredita ima kašnjenja, od čega se na kašnjenja do 30 dana odnosi 2% mikrokredita, a na kašnjenja u otplati od 31 do 180 dana 1,3% mikrokredita. Od ukupnog iznosa dospjele kamate (0,6 milijuna KM), kašnjenja u otplati do 30 dana čine 20%, a kašnjenja od 31 do 180 dana čine 47,1%. Za dospjele kamate koje nisu naplaćene u roku do 15 dana MKO je dužna u 100%-tnom iznosu potraživanja formirati RKG. U trećem kvartalu 2020. godine, MKO su otpisale 2,3 milijuna KM glavnice i kamate.

Ukupan iznos rezerviranja po osnovi mikrokredita, kamata i ostalih stavki aktive sa 30. 9. 2020. je 7,1 milijun KM, a najveću stavku čine rezerviranja izvršena po mikrokreditima u kašnjenju od 91 do 180 dana, koja iznose tri milijuna KM i čine 42,3% ukupnog iznosa rezerviranja.

S ciljem ublažavanja negativnih ekonomskih posljedica uzrokovanih pandemijom i očuvanja stabilnosti financijskog sektora FBiH, u ožujku 2020. godine, FBA je donijela Odluku o privremenim mjerama koje leasing društva i mikrokreditne organizacije primjenjuju za ublažavanje nepovoljnih ekonomskih posljedica uzrokovanih virusnim oboljenjem „COVID-19“²⁷. FBA je u nastaloj situaciji produženja krize kontinuirano djelovala u cilju izbjegavanja dodatnih negativnih posljedica i omogućavanja oporavka gospodarstva. S tim u vezi, prepoznata je potreba za produženjem mjera koje se, između ostalog, odnose na odobravanje olakšica fizičkim i pravnim osobama čiji su prihodi, odnosno izvori za otplatu i dalje smanjeni kao posljedica utjecaja pandemije, čime je otežano, onemogućeno ili će biti onemogućeno izmirivanje obveza prema MKO. U kolovozu 2020. godine FBA je donijela Odluku o privremenim mjerama koje leasing društva i mikrokreditne organizacije primjenjuju za oporavak od negativnih ekonomskih posljedica uzrokovanih virusnim oboljenjem „COVID-19“²⁸. Navedenom Odlukom utvrđene su privremene mjere, koje se odnose na odobravanje olakšica klijentima MKO s ciljem prevladavanja poteškoća s kojima se suočavaju i olakšavanja klijentima MKO da u narednom razdoblju uredno izmiruju svoje obveze prema ovoj nedepozitnoj financijskoj instituciji. Također, predmetnom

²⁷ „Službene novine Federacije BiH“, br. 22/20 i 37/20

²⁸ „Službene novine Federacije BiH“, broj 60/20

Odlukom definirana su posebna pravila za upravljanje kreditnim rizikom koja MKO primjenjuju u slučaju odobravanja posebnih mjera klijentu.

Zaključno sa 30. 9. 2020. 47 milijuna KM ili 8,8% od iznosa ukupnih kredita je obuhvaćeno nekom od aktivnih posebnih mjera. Ukupan iznos kreditnog portfelja fizičkih osoba po kojem su aktivne posebne mjere je 42,2 milijuna KM ili 8,2% kreditnog portfelja fizičkih osoba, dok su kod pravnih osoba aktivne posebne mjere na portfelju u iznosu od 4,8 milijuna KM ili 33% kreditnog portfelja pravnih osoba.

Ključni pokazatelji kvalitete mikrokreditnog portfelja

Pokazatelj portfelja u riziku preko 30 dana kašnjenja (PAR>30 dana) sa 30. 9. 2020. na razini mikrokreditnog sektora iznosi 1,38% i povećan je za 0,52 postotna boda u odnosu na 31. 12. 2019., a najvećim dijelom uzrok je kriza izazvana pandemijom. Ovaj pokazatelj rizičnosti mikrokreditnog portfelja na razini sektora je u okviru propisanog standarda (ispod 5%).

Na razini mikrokreditnog sektora stopa otpisa mikrokredita sa 30. 9. 2020. iznosi 1,25%, što je u okviru propisanog standarda (ispod 3%), a u odnosu na 31. 12. 2019. stopa otpisa je povećana za 0,38 postotnih bodova.

Ponderirane NKS i EKS na mikrokredite

U razdoblju od 1.1. do 30.9.2020., MKO sa sjedištem u FBiH ukupno su isplatile 337 milijuna KM mikrokredita, što je za 20,2 milijuna KM ili 5,6% manje u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Kod MKO sa sjedištem u FBiH, u promatranom razdoblju, prosječne ponderirane NKS na ukupne mikrokredite su iznosile 19,30%, a EKS 24,15%, pri čemu su NKS na kratkoročne mikrokredite iznosile 20,41%, a na dugoročne 19,13%, te EKS na kratkoročne mikrokredite 30,61%, odnosno 23,15% na dugoročne mikrokredite. Prosječne ponderirane EKS na ukupne mikrokredite koje su isplatile MKO sa sjedištem u FBiH u razdoblju 1.1.-30.9.2020., bilježe blago smanjenje za 0,12 postotnih bodova u odnosu na isto razdoblje 2019. godine, pri čemu su prosječne ponderirane EKS na kratkoročne mikrokredite zabilježile pad za 0,61 postotni bod, dok su na dugoročne mikrokredite zabilježile neznatno povećanje za 0,09 postotnih bodova.

U Prilogu 11. daje se pregled prosječnih ponderiranih NKS i EKS, prema ročnosti i namjeni, za mikrokredite koje su u razdoblju 1.1.-30.9.2020. isplatile MKO sa sjedištem u FBiH. Na poziciji kratkoročni nenamjenski krediti - osnovne potrebe za MKO u FBiH značajna je razlika između NKS (20,83%) i EKS (36,47%), koja proizlazi iz mikrokreditnog proizvoda jednog MKD kod kojeg se ne ugovara NKS, već se značajna jednokratna naknada reflektira na izračun EKS.

U Prilogu 11a. daje se usporedan pregled prosječnih ponderiranih NKS i EKS na isplaćene mikrokredite (kratkoročne, dugoročne i ukupne) u razdoblju 2016-2020. godina.

2.1.2.4. Financijski rezultat mikrokreditnog sektora FBiH

Prema izvještajnim podacima MKO, na razini mikrokreditnog sektora u FBiH za razdoblje 1.1.-30.9.2020. iskazan je pozitivan financijski rezultat u iznosu od 9,6 milijuna KM (prije oporezivanja), što je za 6,9 milijuna KM ili 42,1% manje u odnosu na isto razdoblje 2019. godine, uslijed značajnog povećanja troškova rezerviranja za kreditne i ostale gubitke i ostalih poslovnih rashoda.

Struktura zbirnog računa dobiti i gubitka na razini mikrokreditnog sektora FBiH je prikazana u sljedećoj lici

<i>Tablica 41: Zbirni račun dobiti i gubitka mikrokreditnog sektora</i>										
R. br.	Opis	Za razdoblje 1.1. - 30.9.2019.				Za razdoblje 1.1. - 30.9.2020.				Indeks (9/5)
		MKF	MKD	Ukupno	%	MKF	MKD	Ukupno	%	
1	2	3	4	5=(3+4)	6	7	8	9=(7+8)	10	11
1. PRIHODI										
1.1.	Prihodi od kamata i slični prihodi	54.627	19.476	74.103	90,3	56.570	19.364	75.934	92,6	102
1.2.	Operativni prihodi	7.702	214	7.916	9,7	5.188	214	5.402	6,6	68
1.3.	Ostali poslovni prihodi	0	0	0	0,0	581	57	638	0,8	-
2.	Ukupni prihodi (1.1.+1.2.+1.3.)	62.329	19.690	82.019	100	62.339	19.635	81.974	100	100
3. RASHODI										
3.1.	Rashodi po kamatama i slični rashodi	6.104	3.091	9.195	14,0	5.865	4.289	10.154	14,0	110
3.2.	Operativni rashodi	40.900	11.038	51.938	79,3	41.139	11.823	52.962	73,2	102
3.3.	Ostali poslovni rashodi	307	45	352	0,6	504	311	815	1,1	232
3.4.	Trošk. rezer. za kred. i dr. gubitke	2.836	1.151	3.987	6,1	4.213	4.245	8.458	11,7	212
4.	Ukupni rashodi (3.1.+3.2.+3.3.+3.4.)	50.147	15.325	65.472	100	51.721	20.668	72.389	100	111
5.	Dobit/gubitak i Višak/manjak prihoda nad rashodima prije oporezivanja (2.-4.)	12.182	4.365	16.547	-	10.618	-1.033	9.585	-	58
6.	Porez na dobit i višak prihoda nad rashodima	0	533	533	-	1.069	201	1.270	-	238
7.	Neto dobit/gub. i Neto višak/manjak prihoda nad rashodima (5.-6.)	12.182	3.832	16.014	-	9.549	-1.234	8.315	-	52

U razdoblju od 1.1. do 30. 9.2020., MKF su iskazale višak prihoda nad rashodima (prije oporezivanja), koji je za 1,5 milijuna KM ili 12,8% manji u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Analitički promatrano, četiri MKF su sa 30. 9. 2020. iskazale manjak prihoda nad rashodima, dok su ostale MKF iskazale višak prihoda nad rashodima. U promatranom razdoblju ukupni prihodi MKF iznose 62,3 milijuna KM i na istoj su razini u odnosu na isto razdoblje prethodne godine pri čemu su kamatni i slični prihodi, kao dominantna stavka ukupnih prihoda MKF, veći za 1,9 milijuna KM ili 3,5%. U razdoblju 1.1.-30.9.2020., ukupni rashodi MKF iznose 51,7 milijuna KM i veći su za 1,6 milijuna ili 3,1% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Operativni rashodi MKF, kao dominantna stavka ukupnih rashoda, neznatno su povećani za 0,6%, dok su troškovi rezerviranja za kreditne i druge gubitke u MKF povećani za 1,4 milijuna KM ili 48,5% uslijed otežanih uvjeta poslovanja u razdoblju pandemije.

MKD su u razdoblju 1.1.-30.9.2020. iskazale gubitak. U promatranom razdoblju, dva MKD su iskazala dobit, dok je jedno MKD iskazalo gubitak. U razdoblju 1.1.-30.9.2020., MKD su ostvarila 19,6 milijuna KM ukupnih prihoda koji su ostvarili neznatan pad od 0,3% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. U promatranom razdoblju, prihodi od kamata i slični prihodi MKD, kao dominantna stavka ukupnih prihoda MKD neznatno su smanjeni za 0,6% u odnosu na isto razdoblje 2019. godine. Ukupni rashodi MKD u razdoblju 1.1.-30.9.2020. iznose 20,6 milijuna KM i veći su za 5,3 milijuna KM ili 34,8% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Operativni rashodi MKD, kao dominantna stavka ukupnih rashoda MKD zabilježili su rast za 0,8 milijuna KM ili 7,1%, dok su troškovi rezerviranja za kreditne i druge gubitke u MKD povećani za 3,1 milijun KM ili 268,8%, na šta je utjecalo značajno povećanje troškova rezerviranja, kao posljedica nastale situacije uzrokovane pandemijom, kod dva MKD koja imaju 98,4% udjela u ukupnoj aktivi MKD.

U prilogima 12. i 13. dani su zbirni računi dobiti i gubitka za MKF i MKD.

Pokazatelji efikasnosti i održivosti mikrokreditnog sektora FBiH

Operativna efikasnost poslovanja mikrokreditnog sektora FBiH sa 30. 9. 2020. iznosi 18,39%, što je u okviru propisanog pokazatelja do 45%.

Prema izvještajnim podacima na razini mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30. 9. 2020. prilagođeni povrat na aktivu za inflaciju, tržišnu cijenu kapitala i donacije (AROA), je pozitivan i iznosi 2,09%. Pokazatelj operativne održivosti mikrokreditnog sektora FBiH, koji se koristi kao uobičajeni standard i iskazuje odnosom ukupnih prihoda (umanjenih za naplatu otpisanih potraživanja i ostalih poslovnih prihoda) i ukupnih rashoda, iznosi 113,24%.

2.1.3. PREPORUKE ZA MIKROKREDITNI SEKTOR

FBA će u okviru propisanih nadležnosti za nadzor mikrokreditnog sektora u FBiH nastaviti s planiranim supervizorskim aktivnostima, koje će biti usmjerene na nadzor:

- usklađenosti poslovanja MKO sa zakonskim propisima, s ciljem pune primjene odredaba ZoMKO i podzakonskih propisa u pogledu ostvarenja propisanih ciljeva mikrokreditiranja, u smislu poboljšanja materijalnog položaja korisnika mikrokredita, doprinosa povećanju zaposlenosti i podrške razvoju poduzetništva, povećanju transparentnosti poslovanja, zaštite prava korisnika finansijskih usluga, a naročito u kontekstu odobravanja privremenih mjera korisnicima mikrokredita čija je kreditna sposobnost pogoršana uslijed pandemije;
- pravodobnog i adekvatnog poduzimanja aktivnosti u MKO prema izrečenim korektivnim mjerama na otklanjanju nepravilnosti i slabosti u poslovanju.

Mikrokreditni sektor u FBiH ima obvezu da u svom poslovanju, a polazeći od propisanih regulatornih zahtjeva i ciljeva mikrokreditiranja, primjenjuje propisane standarde i ograničenja u obavljanju poslova mikrokreditiranja, izvješćivanja i revizije. U vezi s navedenim, potrebno je da nadležna upravljačka tijela MKO osiguraju usklađenost poslovanja s propisanim standardima, a posebno u pogledu:

- obavljanja djelatnosti mikrokreditiranja radi poboljšanja materijalnog položaja korisnika, povećanja zaposlenosti i pružanja podrške razvoju poduzetništva, polazeći od zakonom propisanih ciljeva mikrokreditiranja uz dosljednu primjenu zakonskih odredaba o zaštiti korisnika finansijskih usluga, uključujući i usklađivanje politika kamatnih stopa na mikrokredite s propisanim ciljevima mikrokreditiranja, dajući na taj način doprinos stabilnosti i održivosti mikrokreditnog sektora u FBiH;
- omogućavanja odgode plaćanja obveza, restrukturiranje obveza ili drugih olakšica klijentima pogođenim pandemijom s ciljem oporavka od posljedica pandemije, uz poduzimanje svih ostalih mjera za upravljanje kreditnim rizikom;
- održavanja i unapređenja zdrave prakse upravljanja rizicima kojima su ili kojima bi mogle biti izložene MKO, efikasnosti sustava unutarnjih kontrola i neovisne funkcije unutarnje revizije;
- optimiziranja resursa i primjene načela odgovornog mikrokreditiranja, odnosno pozitivnih praksi u poslovanju sa sredstvima MKF-a;
- usklađivanja, odnosno unapređenja pokazatelja operativne efikasnosti i operativne održivosti;
- redovnog, ažurnog i točnog dostavljanja podataka CBBiH za potrebe vođenja CRK-a;
- poboljšanja transparentnosti poslovanja i dr.

MKO koje su manje kapitalizirane i/ili imaju materijalno značajan iznos otpisanih mikrokredita trebaju uspostaviti i realizirati jasna i konzistentna strateška opredjeljenja u pogledu održivosti poslovanja, mogućeg iznalaženja prihvatljivih partnera za konsolidaciju, odnosno pripajanja većim i snažnijim MKF, kako bi se optimizirali resursi, očuvala donirana sredstva, osigurala podrška stranih kreditora, te osigurala održivost radnih mjesta u MKO, što će biti predmet supervizorske pažnje s ciljem očuvanja stabilnosti mikrokreditnog sektora i ostvarenja zakonom propisanih ciljeva i djelatnosti mikrokreditiranja u FBiH.

2.2. LEASING SEKTOR

2.2.1. STRUKTURA LEASING SEKTORA U FBiH

2.2.1.1. Broj leasing društava

Dozvolu FBA za obavljanje poslova leasinga na dan 30. 9. 2020. ima pet leasing društava u FBiH, i nije bilo promjena u odnosu na 31. 12. 2019. U Prilogu 14. daju se osnovni podaci o leasing društvima koja sa 30. 9. 2020. čine leasing sektor u FBiH.

2.2.1.2. Struktura vlasništva

Struktura vlasništva leasing društava u FBiH, prema podacima sa 30. 9. 2020. je sljedeća: dva leasing društva su u 100%-tnom vlasništvu nerezidentnih pravnih osoba, jedno leasing društvo je u većinskom vlasništvu nerezidentne pravne osobe, dok su dva leasing društva u 100%-tnom vlasništvu rezidentnih pravnih osoba.

2.2.1.3. Kadrovska struktura

Na dan 30. 9. 2020. u leasing sektoru u FBiH je zaposleno 111 osoba, što je za 1% manje u odnosu na kraj prethodne godine.

Pregled kvalifikacijske strukture zaposlenih na razini leasing sektora u FBiH, daje se u sljedećoj tablici:

<i>Tablica 42: Kvalifikacijska struktura zaposlenih u leasing društvima FBiH</i>						
R. br.	Stupanj stručne spreme	31. 12. 2019.		30. 9. 2020.		Indeks (5/3)
		Broj zaposlenih	Udjel %	Broj zaposlenih	Udjel %	
1	2	3	4	5	6	7
1.	Visoka stručna sprema – VSS	78	69,6	83	74,8	106
2.	Viša stručna sprema – VŠS	5	4,5	4	3,6	80
3.	Srednja stručna sprema – SSS	20	17,9	14	12,6	70
4.	Ostali	9	8,0	10	9,0	111
Ukupno		112	100	111	100	99

Efikasnost zaposlenih prilikom ocjene performansi leasing društva zasniva se na omjeru aktive i broja zaposlenih. Prema pokazateljima na dan 30. 9. 2020. na razini leasing sektora u FBiH na svakog zaposlenog odnosilo se 3,1 milijun KM aktive, što je za 0,2 milijuna KM ili 6,3% više u odnosu na 31. 12. 2019.

2.2.2. FINANCIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA

2.2.2.1. Bilanca stanja

Ukupna aktiva leasing sektora u FBiH na dan 30. 9. 2020. iznosi 340,6 milijuna KM i veća je za 17,4 milijuna KM ili 5,4% u odnosu na 31. 12. 2019. Na dva leasing društva, promatrano po veličini aktive, odnosi se 74% ukupne aktive leasing sektora u FBiH.

U Prilogu 15. dana je Zbirna bilanca stanja leasing društava u FBiH, prema izvještajnim podacima sa stanjem na dan 30. 9. 2020., dok je u Prilogu 16. dan pregled osnovnih pokazatelja leasing društava u FBiH sa 30. 9. 2020.

U strukturi ukupne aktive leasing sektora u FBiH najznačajniji je udjel neto potraživanja po osnovi financijskog leasinga, koja iznose 255,7 milijuna KM ili 75% ukupne aktive. U usporedbi sa 31. 12. 2019., neto potraživanja po osnovi financijskog leasinga su veća za 14,6 milijuna KM ili 6%, dok su bruto potraživanja po osnovi financijskog leasinga veća za iznos od 11,4 milijuna KM ili 4,2%. Jedna banka koja obavlja poslove financijskog leasinga, na 30. 9. 2020. iskazuje neto potraživanja po osnovi ugovora financijskog leasinga u ukupnom iznosu od 54,6 milijuna KM, što ukazuje da neto potraživanja na razini leasing sustava iznose 310,3 milijuna KM i ista su za 5,2 milijuna KM ili 1,7% veća u odnosu na kraj prethodne godine. U istom razdoblju rezerve za gubitke za potraživanja po financijskom leasingu su smanjene za 0,2 milijuna KM ili 6,6%.

U strukturi potraživanja po osnovi financijskog leasinga na razini leasing sektora u FBiH, promatrano prema predmetu leasinga, ugovori koji su odobreni po osnovi financiranja putničkih vozila i vozila za obavljanje djelatnosti sudjeluju sa 84,4%, ugovori po osnovi financiranja opreme sudjeluju sa 14,8%, dok se na ugovore putem kojih su financirane nekretnine odnosi 0,8%. Prema korisniku leasinga, 88% se odnosi na ugovore odobrene pravnim osobama, dok je porast potraživanja po financijskom leasingu iskazan u segmentu pravnih osoba i poduzetnika za 6,8%, odnosno za 22,3%.

U sljedećim tablicama iskazana je struktura potraživanja po financijskom leasingu na razini leasing sektora u FBiH (potraživanja prije umanjena po osnovi rezervi za gubitke) na dan 30. 9. 2020. i usporedni pregled strukture potraživanja sa 31. 12. 2019. i 30. 9. 2020.:

- 000 KM -

Tablica 43: Struktura potraživanja po financijskom leasingu						
R. br.	Opis	Kratkoročna potraživanja	Dugoročna potraživanja	Dospjela potraživanja	Ukupna potraživanja	Udjel %
1	2	3	4	5	6	7
1.	Prema predmetu leasinga					
1.1.	Putnička vozila	39.474	82.604	2.369	124.447	48,2
1.2.	Vozila za obavljanje djelatnosti (terenska i putnička)	34.390	56.640	2.384	93.414	36,2
1.3.	Strojevi i oprema	12.547	25.330	424	38.301	14,8
1.4.	Nekretnine	253	1.704	17	1.974	0,8
1.5.	Ostalo	12	16	0	28	0,0
	Ukupno	86.676	166.294	5.194	258.164	100
2.	Prema korisniku leasinga					
2.1.	Pravne osobe	77.265	145.942	3.991	227.198	88,0
2.2.	Poduzetnici	2.664	4.769	133	7.566	2,9
2.3.	Fizičke osobe	4.963	13.644	1.053	19.660	7,6
2.4.	Ostalo	1.784	1.939	17	3.740	1,5
	Ukupno	86.676	166.294	5.194	258.164	100

- 000 KM -

Tablica 44: Struktura potraživanja po financijskom leasingu - usporedni pregled				
R. br.	Opis	31. 12. 2019.	30. 9. 2020.	Indeks (4/3)
1	2	3	4	5
1.	Prema predmetu leasinga			
1.1.	Putnička vozila	111.444	124.447	112
1.2.	Vozila za obavljanje djelatnosti (terenska i putnička)	93.450	93.414	100
1.3.	Strojevi i oprema	36.588	38.301	105
1.4.	Nekretnine	2.240	1.974	88
1.5.	Ostalo	21	28	133
	Ukupno	243.743	258.164	106
2.	Prema korisniku leasinga			
2.1.	Pravne osobe	212.667	227.198	107
2.2.	Poduzetnici	6.184	7.566	122
2.3.	Fizičke osobe	20.057	19.660	98
2.4.	Ostalo	4.835	3.740	77
	Ukupno	243.743	258.164	106

Neto potraživanja po osnovi zajma na dan 30. 9. 2020. iznose 5,3 milijuna KM ili 1,6% iznosa ukupne aktive leasing sektora u FBiH. U odnosu na 31. 12. 2019., neto potraživanja po osnovi zajma su smanjena za iznos od 47 tisuća KM ili 0,9%. Potraživanja po osnovi zajmova u strukturi ukupne aktive leasing društava su smanjena zbog kontinuiranog smanjenja potraživanja po osnovi zajma, jer je odredbama ZoL-a leasing društvima zabranjeno zaključivanje novih ugovora o zajmu, pri čemu će ostati evidentirani u bilancama leasing društava u FBiH dok ne isteknu ugovoreni rokovi na koje su odobreni. Iskazani iznos neto potraživanja po osnovi zajma se odnosi na potraživanja jednog leasing društva, koje u svom portfelju ima značajne iznose potraživanja po zajmu supsidijarnim osobama, putem kojih su prije stupanja na snagu ZoL-a financirani projekti izgradnje nekretnina.

Bilančna pozicija novac i novčani ekvivalenti na dan 30. 9. 2020. iznose 3,8 milijuna KM, što čini 1,1% ukupne aktive, a ista je za 1,7 milijuna KM ili 31,7% manja u odnosu na 31. 12. 2019. Plasmani bankama, koje iskazuju dva leasing društva, na dan 30. 9. 2020. iznose 11,7 milijuna KM, što čini 3,5% ukupne aktive leasing sektora u FBiH, a što je za 1,8 milijuna KM ili 13,3% manje u odnosu na 31. 12. 2019. Od ukupnog iznosa ovih plasmana, 83% se odnosi na oročena sredstva jednog leasing društva kod komercijalnih banaka.

Neto vrijednost osnovnih sredstava financiranih putem operativnog leasinga na dan 30. 9. 2020. iznosi 55,6 milijuna KM i za 6,4 milijuna KM ili 13% je povećana u odnosu na 31. 12. 2019. Pojedinačno promatrano, kod dva leasing društva je iskazan porast neto vrijednosti osnovnih sredstava financiranih putem operativnog leasinga u iznosu od 7,6 milijuna KM, dok je kod jednog leasing društva iskazano smanjenje u iznosu od 1,2 milijuna KM. Dva leasing društva ne iskazuju vrijednosti na ovoj bilančnoj poziciji.

Struktura neto bilančnih pozicija aktive sektora leasinga u FBiH iskazana je u sljedećoj tablici:

- 000 KM -

Tablica 45: Struktura neto bilančnih pozicija aktive

R. br.	Opis	31. 12. 2019.	Udjel %	30. 9. 2020.	Udjel %	Indeks (5/3)
1	2	3	4	5	6	7
1.	Financijski leasing	241.078	74,5	255.674	75,0	106
2.	Operativni leasing	49.166	15,2	55.583	16,3	113
3.	Zajam	5.331	1,6	5.284	1,6	99
4.	Ostala imovina	27.712	8,7	24.126	7,1	87
	Ukupno	323.287	100	340.667	100	105

2.2.2.2. Kapital i obveze

Ukupni kapital leasing društava na 30. 9. 2020. iznosi 29,1 milijun KM, što čini 8,6% ukupne pasive leasing sektora u FBiH, a u usporedbi sa 31. 12. 2019., navedena pozicija neznatno je povećana za 0,1 milijun KM ili 0,3%. Promatrano pojedinačno, kod dva leasing društva je došlo do povećanja ukupnog kapitala u odnosu na 31. 12. 2019. u iznosu od 1,4 milijuna KM, dok je kod tri leasing društva došlo do smanjenja ukupnog kapitala za 1,3 milijuna KM.

Ukupne obveze leasing sektora na dan 30. 9. 2020. iznose 311,5 milijuna KM, što čini 91,4% ukupne pasive leasing društava u FBiH. U usporedbi sa stanjem na 31. 12. 2019. ukupne obveze na razini sektora su povećane za iznos od 17,3 milijuna KM ili 5,8%.

Obveze leasing društava u FBiH po uzetim kreditima na dan 30. 9. 2020. iznose 302,7 milijuna KM, te predstavljaju dominantan izvor u strukturi ukupne pasive leasing sektora u FBiH s obzirom da čine 88,9% ukupne pasive. U usporedbi sa 31. 12. 2019., pozicija obveza po kreditima

je veća za iznos od 16,5 milijuna KM ili 5,7%. Promatrano prema ugovorenoj ročnosti, dominantan je udjel dugoročnih kredita u obvezama po uzetim kreditima.

2.2.2.3. Aktiva i kvaliteta aktive

Prema izvještajnim podacima na razini leasing sektora u FBiH, rezerve za gubitke po financijskom leasingu na dan 30. 9. 2020. iskazane su u iznosu od 2,5 milijuna KM i manje su u odnosu na 31. 12. 2019. godine za 0,2 milijuna KM ili 6,6%. Od ukupnog iznosa iskazanih rezervi za gubitke, 68,7% odnosi se na dva leasing društva, dok su promatrano pojedinačno, dva leasing društva iskazala smanjenje rezervi za kreditne gubitke u ukupnom iznosu od 1,2 milijuna KM u odnosu na kraj prethodne godine, a tri leasing društva povećanje rezervi za kreditne gubitke u ukupnom iznosu od jedan milijun KM.

U strukturi potraživanja po financijskom leasingu na dan 30. 9. 2020. iskazano je ukupno 5,2 milijuna KM dospjelih neizmirenih potraživanja, koja su veća za 2,1 milijun KM ili 70,8% u odnosu na 31. 12. 2019. na šta je najvećim dijelom utjecalo povećanje ove stavke kod jednog leasing društva.

U sljedećoj tablici daje se detaljan pregled rezervi za financijski leasing na dan 30. 9. 2020.:

- 000 KM -

Tablica 46: Pregled rezervi za financijski leasing

R. br.	Dani kašnjenja	Stopa rezerv. za financ. leasing (pokretne stvari)	Stopa rezerv. za financ. leasing (nepokr. stvari)	Iznos potraž. za pokretne stvari	Iznos potraž. za nepokr. stvari	Iznos osnovice za pokretne stvari	Iznos osnovice za nepokr. stvari	Rezerve			
								Za pokretne stvari	Za nepokr. stvari	Više obrač. i izdvojene rezerve	Ukupne rezerve
1	2	3	4	5	6	7	8	9=7*3	10=8*4	11	12=9+10+11
1.	0-60	0,50%	0,50%	246.554	1.870	42.453	732	212	4	378	594
2.	60-90	10%	10%	6.431	132	1.114	98	111	10	16	137
3.	90-180	50%	50%	1.475	0	384	0	192	0	94	286
4.	preko 180	100%	75%	1.702	0	1.473	0	1.473	0	0	1.473
5.	preko 360	100%	100%	0	0	0	0	0	0	0	0
Ukupno				256.162	2.002	45.424	830	1.988	14	488	2.490

Ukupan iznos otpisanih potraživanja po financijskom leasingu i zajmu na dan 30. 9. 2020. iznosi 24,3 milijuna KM, te ova pozicija iskazuje povećanje u odnosu na 31. 12. 2019. za 0,8 milijuna KM ili 3,4%.

Procijenjena tržišna vrijednost izuzetih predmeta leasinga, uslijed raskida leasing ugovora s korisnikom leasinga na dan 30. 9. 2020. na razini leasing sektora FBiH iznosi 1,4 milijuna KM i smanjena je u odnosu na 31. 12. 2019. za 59 tisuća KM ili 4%, dok je ukupno 81 izuzeti predmet, uz zabilježeno povećanje broja izuzetih predmeta za tri jedinice ili 3,8%. Od ukupno iskazanog iznosa procijenjene tržišne vrijednosti izuzetih predmeta leasing sektora u FBiH na dan 30. 9. 2020., na putnička vozila i vozila za obavljanje djelatnosti odnosi se 59,7%, dok se na strojeve i opremu odnosi 1,3%. Na nekretnine (poslovne objekte), odnosi se 39% ukupno iskazanog iznosa procijenjene vrijednosti izuzetih predmeta, po kojima su leasing društva ušla u posjed iz razloga nepoštivanja ugovornih obveza od strane korisnika leasinga, a cjelokupan iznos navedene pozicije odnosi se na jedno leasing društvo.

Promatrano na razini leasing sustava FBiH na dan 30. 9. 2020. tržišna vrijednost izuzetih predmeta leasinga iznosi 6,6 milijuna KM i ista je smanjena za iznos od 1,2 milijuna KM ili 15,3% u odnosu na 31. 12. 2019. Od naprijed navedenog iznosa izuzetih predmeta leasinga, na

predmete izuzete od strane banke koja obavlja poslove leasinga odnosi se iznos od 5,2 milijuna KM ili 78,6% ukupne tržišne vrijednosti izuzetih predmeta iskazanih na razini leasing sustava.

Zaključno sa 30. 9. 2020., 42,5 milijuna KM ili 16,5% od iznosa ukupnog financiranja je obuhvaćeno nekom od aktivnih posebnih mjera. Ukupan iznos financiranja pravnih osoba po kojem su aktivne posebne mjere je 41,9 milijuna KM ili 18,4% od iznosa financiranja pravnih osoba, dok su kod fizičkih osoba aktivne posebne mjere u iznosu od 0,6 milijuna KM ili 3,2% od iznosa financiranja fizičkih osoba.

2.2.2.4. Profitabilnost

Prema izvještajnim podacima leasing društava, na razini sektora leasinga u FBiH u razdoblju od 1.1. do 30.9.2020. iskazan je pozitivan financijski rezultat u iznosu od 1,7 milijuna KM, što predstavlja povećanje za 0,3 milijuna KM ili 20,2% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Povećanje poslovnog rezultata leasing sektora najvećim dijelom posljedica je poboljšanja poslovnog rezultata kod dva leasing društva u iznosu od 2,4 milijuna KM, koja su u istom razdoblju prethodne godine iskazala značajan gubitak u poslovanju. I pored značajnog poboljšanja poslovnog rezultata, ova dva leasing društva i dalje posluju s gubitkom, a ostala tri leasing društva su iskazala pozitivan financijski rezultat, iako su zabilježila pad dobiti u odnosu na isto razdoblje prethodne godine za 2,1 milijun KM.

U prilogu 17. dan je zbirni račun dobiti i gubitka leasing društava u FBiH za razdoblje 1.1.-30.9.2020.

Ukupni prihodi leasing sektora u FBiH ostvareni u razdoblju 1.1.-30.9.2020. iznose 25,9 milijuna KM i isti su veći za 1,8 milijuna KM ili 7,3% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine.

Razina i struktura ukupnih prihoda s usporednim podacima za isto razdoblje prethodne poslovne godine predstavljani su u sljedećoj tablici:

- 000 KM -

R. br.	Struktura ukupnih prihoda	1.1.-30.9.2019.		1.1.-30.9.2020.		Indeks (5/3)
		Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	
1	2	3	4	5	6	7
1.	Prihod od kamata i slični prihodi					
1.1.	Kamate na plasmane bankama	299	1,2	291	1,1	97
1.2.	Kamate po financijskom leasingu	8.740	36,1	7.682	29,6	88
1.3.	Ostali prihodi od kamate	1.184	4,9	1.482	5,7	125
	Ukupno	10.223	42,2	9.455	36,4	92
2.	Operativni prihodi					
2.1.	Naknade za operativni najam	10.866	44,9	12.859	49,5	118
2.2.	Naknada za izvršene usluge	1	0,0	1	0,0	100
2.3.	Ostali operativni prihodi	3.126	12,9	3.678	14,1	118
	Ukupno	13.993	57,8	16.538	63,6	118
3.	Prihod po osnovi otpuštanja rez. za gubitke	0	0,0	0	0,0	-
	Ukupni prihodi (1+2+3)	24.216	100	25.993	100	107

Kamatni prihodi leasing sektora FBiH u razdoblju od 1.1. do 30.9.2020. iznose 9,4 milijuna KM, koji čine 36,4% ukupnih prihoda leasing sektora, i isti su manji za 0,8 milijuna KM ili 7,5% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Najznačajnija pozicija prihoda od kamata su prihodi po osnovi kamata iz financijskog leasinga u ukupnom iznosu od 7,7 milijuna KM i isti su za jedan milijun KM ili 12,1% manji u odnosu na isto razdoblje prethodne poslovne godine.

Operativni prihodi iznose 16,5 milijuna KM s udjelom od 63,6% u ukupnim prihodima leasing sektora, i u usporedbi s istim razdobljem prethodne godine povećani su za iznos od 2,5 milijuna KM ili 18,2%, što je najvećim dijelom rezultat povećanja naknade za operativni najam, kao dominantne stavke operativnih prihoda, za dva milijuna KM ili 18,3% i ista iznosi 12,8 milijuna KM.

Ukupni rashodi za razdoblje 1.1.-30.9.2020. iznose 24,2 milijuna KM, a isti su veći za 1,5 milijuna KM ili 6,5% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Razina i struktura ukupnih rashoda sa usporednim podacima u odnosu na isto razdoblje prethodne poslovne godine predstavljani su u sljedećoj tablici:

- 000 KM -

Tablica 48: Struktura ukupnih rashoda

R. br.	Struktura ukupnih rashoda	1.1.-30.9.2019.		1.1.-30.9.2020.		Indeks (5/3)
		Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	
1	2	3	4	5	6	7
1.	Rashod od kamata i slični rashodi					
1.1.	Kamate na pozajmljena sredstva	3.162	14,0	3.114	12,9	98
1.2.	Naknade za obradu kredita	75	0,3	77	0,3	103
1.3.	Ostali rashod po kamati	9	0,0	2	0,0	22
	Ukupno	3.246	14,3	3.193	13,2	98
2.	Operativni rashodi					
2.1.	Troškovi plaća i doprinosa	3.955	17,4	3.724	15,3	94
2.2.	Troškovi poslovnog prostora	7.217	31,7	8.651	35,7	120
2.3.	Ostali troškovi	6.697	29,4	7.219	29,8	108
	Ukupno	17.869	78,5	19.594	80,8	110
3.	Troškovi rezervi	1.641	7,2	1.451	6,0	88
4.	Porez na dobit	0	0,0	0	0,0	-
	Ukupni rashodi (1+2+3)	22.756	100	24.238	100	107

U razdoblju 1.1.-30.9.2020., rashodi po osnovi kamata u leasing sektoru iznose 3,2 milijuna KM, s udjelom od 13,2% u ukupnim rashodima leasing sektora, te su manji u odnosu na isto razdoblje prethodne poslovne godine za 53 tisuće KM ili 1,6%. Kamatni rashodi na uzete kredite, kao dominantna stavka rashoda od kamata, zabilježili su blagi pad za 48 tisuća KM ili 1,5%.

U promatranom razdoblju ukupni operativni rashodi leasing sektora iznose 19,6 milijuna KM s udjelom od 80,8% u ukupnim rashodima leasing sektora, i isti su veći za 1,7 milijuna KM ili 9,6% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, pri čemu su u njihovoj strukturi smanjeni troškovi plaća i doprinosa za 5,8%, dok su povećanje zabilježili troškovi poslovnog prostora za 19,9%, te ostali troškovi za 7,8%. Ukupni troškovi rezervi za gubitke iznose 1,4 milijuna KM i isti čine 6% ukupnih rashoda leasing sektora, a isti su zabilježili smanjenje za iznos od 0,2 milijuna KM, odnosno za 11,6%.

2.2.2.5. Struktura plasmana prema predmetu i vrsti leasinga

Vrijednost novozaključenih ugovora financijskog i operativnog leasinga ostvarenih na razini leasing sustava u razdoblju od 1.1. do 30.9.2020. iznosi 127,9 milijuna KM i manja je za 27,2 milijuna KM ili 17,5% u odnosu na isto razdoblje prethodne poslovne godine, od čega se na leasing sektor, kojeg čini pet leasing društava, odnosi 117,2 milijuna KM, odnosno 91,6% od ukupne vrijednosti novozaključenih ugovora na razini leasing sustava.

Broj novozaključenih ugovora na razini leasing sustava, u istom razdoblju iznosi 2.721, što je za 1.489 ugovora ili 35,4% manje u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Od toga se na leasing

sektor odnosi 2.626 ugovora ili 96,5% od ukupnog broja zaključenih ugovora na razini leasing sustava. Prosječna vrijednost ugovora na razini leasing sustava zaključenih u prvih devet mjeseci 2020. godine iznosi 47 tisuća KM i ista je veća za 27,7% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, kada je iznosila 36,8 tisuća KM, dok prosječna vrijednost ugovora na razini leasing sustava iznosi 44,6 tisuća KM što je za 27,1% više u odnosu na isto razdoblje 2019. godine kada je iznosila 35,1 tisuću KM.

Od ukupno ostvarene vrijednosti novozaključenih ugovora u prvih devet mjeseci 2020. godine, na ugovore financijskog leasinga odnosi se 101,5 milijuna KM ili 79,4%, dok se na ugovore operativnog leasinga odnosi 26,4 milijuna KM ili 20,6%.

U sljedećoj tablici prikazan je usporedni pregled broja zaključenih ugovora u razdoblju 1.1.-30.9.2020. i u istom razdoblju prethodne poslovne godine, kao i usporedni pregled ostvarenog opsega novozaključenih ugovora u istim razdobljima.

- 000 KM -

Tablica 49: Struktura broja zaključenih ugovora i iznosa financiranja leasing sustava

R. br.	O p i s	1.1.-30.9.2019.						1.1.-30.9.2020.					
		Financijski leasing		Operativni leasing		Ukupno		Financijski leasing		Operativni leasing		Ukupno	
		Broj	Iznos	Broj	Iznos	Broj	Iznos	Broj	Iznos	Broj	Iznos	Broj	Iznos
1	2	3	4	5	6	7=3+5	8=4+6	9	10	11	12	13=9+11	14=10+12
1.	Vozila	3.362	108.334	608	22.802	3.970	131.136	1.927	83.887	681	26.266	2.608	110.153
2.	Oprema	240	24.050	0	0	240	24.050	110	17.635	3	148	113	17.783
3.	Nekretnine	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.	Ostalo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Ukupno	3.602	132.384	608	22.802	4.210	155.186	2.037	101.522	684	26.414	2.721	127.936

Ukupan iznos novih financiranja u prvih devet mjeseci 2020. godine ostvarila su tri leasing društva i jedna banka, koja se bavi poslovima financijskog leasinga kao pravni sljednik leasing društva koje se pripojilo istoj.

U strukturi novih plasmana, prema vrsti korisnika leasinga, dominiraju plasmani prema pravnim osobama, koji čine 91% ukupnog iznosa financiranja u prvih devet mjeseci 2020. godine. Jedan od bitnih razloga je činjenica da je financiranje putem leasinga za fizičke osobe nepovoljnije u odnosu na kreditne plasmane zbog obveze plaćanja PDV-a na kamatu, što predstavlja dodatni trošak klijentima koji nisu PDV obveznici.

Ponderirane NKS i EKS

Ukupna prosječna ponderirana NKS za ugovore financijskog leasinga zaključene u razdoblju 1.1.-30.9.2020. iznosi 4,12% za kratkoročne ugovore i 3,95% za dugoročne ugovore, dok EKS za kratkoročne ugovore iznosi 8,06%, a za dugoročne 7,01% u istom razdoblju. Ukupna prosječna ponderirana NKS iznosi 3,95%, a EKS 7,02%. U usporedbi s istim razdobljem 2019. godine, kada je iskazana ukupna prosječna ponderirana NKS od 5,87% i EKS od 9,24%, evidentan je pad NKS za 1,92 postotna boda i EKS za 2,22 postotna boda.

U Prilogu 18. dan je pregled prosječnih ponderiranih NKS i EKS po ugovorima o financijskom leasingu zaključenim u razdoblju 1.1.-30.9.2020., prema ročnosti, predmetu i korisniku leasinga.

Razlike u visini prosječnih ponderiranih EKS prema korisnicima leasinga su uzrokovane činjenicom da izračun EKS na ugovore zaključene s fizičkim osobama nije istovjetan izračunu iste u ugovorima zaključenim s pravnim osobama, s obzirom da se u iste ne uključuje premija kasko osiguranja, a što je za ugovore s fizičkim osobama zakonska obveza.

U Prilogu 18a. dan je usporedni pregled prosječnih ponderiranih NKS i EKS za ugovore o financijskom leasingu, koji su zaključeni u posljednjih pet godina, prema ročnosti i korisniku leasinga. Razlike između iskazanih NKS i EKS je posljedica PDV-a na kamatu, koji je obavezan dio ugovora o financijskom leasingu i koji se plaća unaprijed od strane korisnika leasinga, kao i kreiranje ugovora financijskog leasinga s otkupnom vrijednošću, te dodatni troškovi leasing aranžmana koji se uključuju u izračun EKS.

2.2.3. PREPORUKE ZA LEASING SEKTOR

FBA će u okviru propisanih nadležnosti za nadzor poslovanja leasing društava u FBiH nastaviti s planiranim aktivnostima koje će u narednom razdoblju biti usmjerene na:

- nastavak kontinuiranog nadzora poslovanja leasing sektora, odnosno sustava u FBiH, putem izvješća i kontrola na licu mjesta, kao i praćenje posljedica pandemije i privremenih mjera FBA;
- očuvanje kapitalne adekvatnosti leasing sektora u FBiH i jačanje internih procesa definiranja parametara zaštite kapitala u subjektima leasing sektora u FBiH;
- praćenje i ocjenu efikasnosti uspostavljenih sustava upravljanja rizicima u leasing sektoru, odnosno sustavu u FBiH i kvalitete sveukupnog upravljanja;
- daljnju suradnju s Udruгом društava za leasing u Bosni i Hercegovini, u smislu pružanja stručne pomoći u primjeni zakonske i podzakonske regulative za leasing društva, kao i suradnje s drugim nadzornim i kontrolnim institucijama, te sa CBBiH u pogledu strukture i kvalitete podataka koji se odnose na izloženosti po osnovi financijskog leasinga u CRK-u;
- podršku unapređenju poslovnog ambijenta za poslovanje leasing sektora u FBiH i dr.

U okviru nadležnosti za nadzor poslovanja leasing društava, FBA očekuje od subjekata leasing sustava u FBiH da unaprijede aktivnosti i mjere s primarnim ciljem zakonitog, stabilnog, efikasnog i transparentnog pružanja usluga financiranja putem leasinga, a koje su usmjerene na:

- usklađenost poslovanja s propisanim regulatornim zahtjevima, a naročito u kontekstu odobravanja privremenih mjera korisnicima leasinga čija je kreditna sposobnost pogoršana uslijed pandemije virusnog oboljenja COVID-19;
- unapređenje sigurnog, stabilnog i održivog leasing poslovanja;
- kapitalno jačanje i definiranje parametara zaštite kapitala i kapitalne adekvatnosti, jačanje sustava unutarnjih kontrola i funkcije unutarnje revizije;
- unapređenje sustava upravljanja rizicima koji proizlaze iz leasing poslovanja i okruženja, pravovremeno identificiranje rizika i poduzimanje mjera na kontroli i ublažavanju tih rizika;
- osiguranje pouzdanosti i integriteta podataka i informacija koji se dostavljaju FBA, CBBiH i drugim nadzornim institucijama i organima, osiguranja točnosti, valjanosti i sveobuhvatnosti računovodstvenih i drugih evidencija, usklađenosti s poslovnim politikama, planovima i programima rada, zakonskim i drugim propisima i aktima, kao i zaštita imovine društva i preventivno djelovanje i sprječavanje prevara i pogrešaka;
- dosljednu provedbu propisa kojima se definira zaštita korisnika financijskih usluga i dr.

2.3. FAKTORING POSLOVI

2.3.1. Sudionici na tržištu faktoringa u FBiH

Sukladno odredbama ZoF-a, poslove faktoringa u FBiH može obavljati gospodarsko društvo organizirano kao dioničko društvo ili društvo s ograničenom odgovornošću sa sjedištem u FBiH, koje mora imati odobrenje FBA i banka čije je poslovanje uređeno po propisima koji reguliraju poslovanje banaka u FBiH, na koje se primjenjuju relevantna poglavlja ZoF-a.

Poslove faktoringa sa 30. 9. 2020. obavljale su četiri komercijalne banke, od kojih su tri članice međunarodnih bankarskih grupa sa sjedištem u zemljama članicama EU i jedna u pretežno domaćem vlasništvu.

2.3.2. Opseg, struktura i trend faktoring poslovanja u FBiH

Subjekti koji pružaju usluge faktoringa u FBiH su u razdoblju od 1.1.-30.9.2020. zaključili 311 ugovora o faktoringu, a svi ugovori se odnose na domaći faktoring. Uspoređujući izvještajne podatke s istim razdobljem prethodne godine, vidljivo je da je broj zaključenih ugovora o faktoringu povećan za 67 ugovora ili 27,4%.

U razdoblju od 1.1. do 30.9.2020. zaključena su tri ugovora o faktoringu bez prava regresa i 308 ugovora o faktoringu s pravom regresa, dok ugovori o obrnutom (dobavljačkom) faktoringu i ugovori o inozemnom faktoringu nisu zaključeni u promatranom razdoblju.

Ukupna vrijednost otkupljenih novčanih potraživanja i isplaćenih kupčevih obveza prema dobavljačima u razdoblju 1.1.-30.9.2020. iznosi 83,8 milijuna KM. U odnosu na isto razdoblje prethodne godine navedeno predstavlja smanjenje za iznos od 55,3 milijuna KM ili 39,8%.

Vrijednosti otkupljenih novčanih potraživanja i isplaćenih kupčevih obaveza prema dobavljačima u FBiH prema vrsti faktoringa i domicilnosti, s usporednim podacima i trendom u naznačenim razdobljima, prikazane su u sljedećoj tablici:

- 000 KM -

Tablica 50: Nominalni iznos otkupljenih novčanih potraživanja i isplaćenih kupčevih obveza prema dobavljačima u FBiH, prema vrsti faktoringa i domicilnosti

Vrsta faktoringa/ domicilnost	Volumen otkupljenih novčanih potraživanja i isplaćenih kupčevih obveza prema dobavljačima												Indeks (12/10)
	Društva za faktoring				Banke				Ukupno				
	1.1. - 30.9.2019.		1.1. - 30.9.2020.		1.1. - 30.9.2019.		1.1. - 30.9.2020.		1.1. - 30.9.2019.		1.1. - 30.9.2020.		
	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Faktoring s pravom regresa	0	0,0	0	0	63.383	45,8	34.984	41,8	63.383	45,5	34.984	41,8	55
Faktoring bez prava regresa	659	100,0	0	0	73.039	52,7	48.785	58,2	73.698	53,0	48.785	58,2	66
Obrnuti (dobavljački) faktoring	0	0,0	0	0	2.057	1,5	0	0,0	2.057	1,5	0	0,0	-
	659	100	0	0	138.479	100	83.769	100	139.138	100	83.769	100	60
Domaći faktoring	659	100,0	0	0	138.479	100,0	83.769	100,0	139.138	100,0	83.769	100,0	60
Inozemni faktoring	0	0	0	0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	-
U k u p n o	659	100	0	0	138.479	100	83.769	100	139.138	100	83.769	100	60

Ukupna vrijednost otkupljenih novčanih potraživanja i isplaćenih kupčevih obveza prema dobavljačima u cijelosti se odnosila na domaći faktoring, dok se prema vrsti faktoringa, 48,8

milijuna KM ili 58,2% odnosilo na faktoring bez prava regresa, a 35 milijuna KM ili 41,8% na faktoring s pravom regresa.

Prema ugovorenom roku dospijeaća, udjel u ukupnoj vrijednosti otkupljenih novčanih potraživanja i isplaćenih kupčevih obveza prema dobavljaču u razdoblju od 1.1. do 30.9.2020., u iznosu od 64 milijuna KM, odnosno 76,3%, imaju otkupljena novčana potraživanja ugovorene ročnosti do 60 dana, u iznosu od 8 milijuna KM ili 9,6% ugovorene ročnosti od 61 do 90 dana, te u iznosu od 11,8 milijuna KM ili 14,1% ugovorene ročnosti od 91 do 180 dana. Promatrajući sektorsku strukturu kupaca, u prvih devet mjeseci 2020. godine, od javnih poduzeća otkupljeno je ukupno 50,8 milijuna KM novčanih potraživanja, odnosno 60,6% ukupnog prometa faktoring posla, dok je od privatnih poduzeća i društava otkupljeno 31,4 milijuna KM ili 37,5%, te od vladinih institucija 1,6 milijuna KM novčanih potraživanja ili 1,9%. U istom razdoblju nijedna banka nije pružala usluge obrnutog (dobavljačkog) faktoringa, dok je u istom razdoblju prethodne godine, promet po ovoj osnovi iznosio dva milijuna KM.

U razdoblju od 1.1. do 30.9.2020. dobavljačima je isplaćeno predujmova u ukupnom iznosu od 82 milijuna KM, od čega se iznos od 48,8 milijuna KM ili 59,5% odnosio na faktoring bez prava regresa, a iznos od 33,2 milijuna KM ili 40,5% na faktoring s pravom regresa. U segmentu privatna poduzeća i društva (prodavatelji potraživanja), dobavljačima je isplaćen iznos od 81,3 milijuna KM, što čini 99,2% ukupno isplaćenih predujmova.

Po osnovi otkupljenih novčanih potraživanja na dan 30. 9. 2020., banke su potraživale ukupno 15,5 milijuna KM, prema rezidentnosti subjekta u cijelosti u domaćem faktoringu, od čega se iznos od 8,7 milijuna KM ili 55,8% odnosi na faktoring bez prava regresa, dok se iznos od 6,8 milijuna KM ili 44,2% odnosi na faktoring s pravom regresa. Za obrnuti (dobavljački) faktoring nije bilo potraživanja. Struktura navedenog iznosa otkupljenih potraživanja prema ugovorenim dospijecima je sljedeća: s ugovorenim dospijecom do 60 dana - 57,3%, od 61 do 90 dana - 19,4%, od 91 do 180 dana - 23,3%, dok na izvještajni datum nije bilo otkupljenih potraživanja s ugovorenim dospijecom preko 180 dana.

U razdoblju 1.1.-30.9.2020., pružatelji usluga faktoringa u FBiH ostvarili su 0,8 milijuna KM ukupnih prihoda iz faktoring poslovanja (prihodi od kamata, naknada i administrativnih naknada), a isti su za 0,9 milijuna KM ili 54,4% manji od prihoda ostvarenih u istom razdoblju prethodne godine. U strukturi iskazanih ukupnih prihoda od kamata, naknada i administrativnih naknada, 53,7% se odnosi na faktoring bez prava regresa, dok se 46,3% odnosi na faktoring s pravom regresa.

Prema izvještajnim podacima sa 30. 9. 2020., najveća kamatna stopa na isplaćeni predujam na tržištu faktoringa u FBiH, koja je vrijedila na zadnji dan izvještajnog razdoblja za treći kvartal 2020. godine iznosi 6,00%, dok diskontna kamatna stopa iznosi 4,00% i obje su obračunate u domaćem faktoringu. Banke koje su obavljale faktoring poslove su obračunavale naknadu za faktoring, dok je samo jedna banka naplaćivala administrativnu naknadu u pružanju faktoring usluge.

2.3.3. PREPORUKE ZA FAKTORING POSLOVANJE

Factoring poslovanje u prvih devet mjeseci 2020. godine odvijalo se isključivo kroz obavljanje funkcije financiranja. Nije zabilježeno obavljanje obrnutog (dobavljačkog), niti inozemnog faktoringa, niti je zabilježeno obavljanje usluge osiguranja naplate i upravljanja potraživanjima, kao ni obavljanje poslova srodnih faktoringu, što potvrđuje da je ova djelatnost i dalje u počecima razvoja na tržištu FBiH unutar zakonodavnih i institucionalnih okvira definiranih ZoF-om i

podzakonskim aktima FBA kojima se detaljnije uređuje faktoring poslovanje. S obzirom da je potreba za kratkoročnim financiranjem i upravljanjem novčanim potraživanjima, kao i osiguranjem naplate potraživanja sve značajnije izražena u realnom sektoru, u narednom razdoblju može se očekivati da će, kao jedan od pouzdanih alata za rješavanje problema likvidnosti u FBiH, svakako biti i korištenje faktoringa kao efikasnog instrumenta za ubrzanje novčanih tokova u znatno većem opsegu nego do sada.

Kako bi se efikasnije otklanjali problemi likvidnosti, a time i opseg kratkoročnog financiranja tekućeg poslovanja malih i srednjih poduzeća podigao na višu razinu, u narednom razdoblju će biti neophodno značajnije afirmiranje faktoringa, kao instrumenta ne samo financiranja, nego i upravljanja novčanim tokovima, kako od strane pružatelja usluga, tako i od ostalih sudionika na financijskom tržištu FBiH.

FBA će u okviru propisanih nadležnosti za nadzor poslovanja društava za faktoring u FBiH i banaka koje se bave poslovima faktoring, nastaviti s planiranim aktivnostima koje će u narednom razdoblju biti usmjerene na sljedeće aspekte:

- nastavak kontinuiranog nadzora poslovanja faktoring sustava u FBiH putem izvješća i kontrolom na licu mjesta u cilju očuvanja financijske stabilnosti u FBiH;
- pružanje stručne pomoći u primjeni zakonske i podzakonske regulative za društva za faktoring i banke koje se bave poslovima faktoringa, kao i suradnje s drugim nadzornim i kontrolnim institucijama, te s CBBiH u pogledu strukture i kvalitete podataka koji se odnose na izloženosti po osnovi faktoringa u CRK-u;
- podršku unapređenju poslovnog ambijenta za poslovanje faktoring sustava u FBiH, izgradnji povjerenja pružatelja usluga faktoringa i dr.

U okviru nadležnosti za nadzor poslovanja društava za faktoring, FBA očekuje od subjekata faktoring sustava da unaprijede aktivnosti i mjere s primarnim ciljem zakonitog, stabilnog, efikasnog i transparentnog pružanja faktoring usluga, a koje su usmjerena na:

- usklađenost poslovanja s propisanim regulatornim zahtjevima;
- unapređenje sigurnog, stabilnog i održivog faktoring poslovanja;
- unapređenje sustava upravljanja rizicima, jačanje sustava unutarnjih kontrola i funkcije unutarnje revizije;
- osiguranje pouzdanosti i integriteta podataka i informacija koji se dostavljaju FBA, CBBiH i drugim nadzornim institucijama i tijelima;
- osiguranje točnosti, valjanosti i sveobuhvatnosti računovodstvenih i neračunovodstvenih evidencija, preventivno djelovanje i sprječavanje prevara i pogrešaka;
- transparentno, razumljivo i potpuno informiranje klijenata o uslugama faktoringa koje pružaju i dr.

ZAKLJUČAK

S ciljem očuvanja i jačanja stabilnosti bankovnog sustava i zaštite deponenata, te zakonitog, sigurnog i kvalitetnog poslovanja svih SBS u FBiH za čiji nadzor je nadležna FBA, kontinuirano se nadzire poslovanje SBS, izvršavajući planirane aktivnosti i poduzimajući mjere sukladno zakonskim ovlastima. Navedeno podrazumijeva donošenje općih i pojedinačnih akata kojima se uređuje rad SBS, u skladu sa zakonskim propisima, bazelskim načelima i standardima za efikasnu superviziju banaka i primjenjivim direktivama EU zasnovanim na navedenim načelima i standardima.

U prvih devet mjeseci 2020. godine zabilježeni su efekti prve primjene Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka, koji su usmjereni na jačanje kvalitete upravljanja rizicima i standardizaciju upravljanja kreditnim rizikom u skladu sa MSFI 9. S tim u vezi evidentno je smanjenje bilančne izloženosti bankarskog sektora FBiH i povećanje stope pokrivenosti očekivanih kreditnih gubitaka. Također, evidentirani su i prvi efekti utjecaja pandemije kroz smanjenje kreditne aktivnosti banaka i kreditnog portfelja.

Usprkos neizvjesnosti posljedica pandemije, na temelju iskazanih osnovnih pokazatelja poslovanja bankarskog sektora FBiH sa 30. 9. 2020., može se zaključiti da je isti stabilan, što je osigurano visokom razinom likvidnosti i kapitala, te visokom pokrivenošću nekvalitetnih kredita rezervama za očekivane kreditne gubitke. Od ključnog je značaja kvaliteta sveukupnog sustava upravljanja u bankama, adekvatno i efikasno funkcioniranje sustava upravljanja rizicima i adekvatno kapitalno pokriće rizika u poslovanju kroz ispunjenje propisanih zahtjeva za izračun regulatornog kapitala. Daljnje mjere koje će poduzimati regulator, biće usmjerene na efikasno upravljanje kapitalom, likvidnošću i podršku upravljanja rizicima.

Analizirajući izvještajne podatke mikrokreditnih organizacija u FBiH sa 30. 9. 2020. i usporedne trendove pokazatelja poslovanja, može se zaključiti da poslovanje mikrokreditnog sektora u FBiH, u odnosu na kraj prethodne godine, karakterizira rast ukupne aktive, bruto mikrokreditnog portfelja, obaveza po uzetim kreditima, te ukupnog kapitala. U usporedbi s istim razdobljem prethodne godine, plasmani mikrokredita u razdoblju 1.1.-30.9.2020. zabilježili su pad. Nastavljeno je poslovanje s pozitivnim financijskim rezultatom, koji je niži od iskazanog u istom razdoblju prethodne godine.

Na razini leasing sustava u FBiH sa 30. 9. 2020. iskazano je povećanje aktive, neto potraživanja po osnovi financijskog leasinga, obveza po uzetim kreditima i kapitala leasing društava u odnosu na 31. 12. 2019., dok su broj i vrijednost novozaključenih leasing ugovora zabilježili pad u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. U promatranom razdoblju na razini leasing sektora u FBiH iskazana je dobit u poslovanju koja je povećana u odnosu na isto razdoblje prethodne godine.

Factoring poslovanje, kao mogući instrument kratkoročnog financiranja i upravljanja novčanim tokovima, u prvih devet mjeseci 2020. godine se odvijalo isključivo kroz obavljanje funkcije financiranja, dok nije zabilježeno obavljanje usluge osiguranja naplate i upravljanja potraživanjima ili poslova srodnih faktoringu. Ova oblast je i dalje u počecima razvoja na tržištu FBiH, te bi se za njezin brži razvoj trebala izvršiti reforma zakonskog okvira, koji je u određenim elementima ograničavajući faktor.

PRILOZI ZA BANKARSKI SEKTOR - podaci sa 30. 9. 2020.

Prilog 1 - Osnovni podaci o bankama u FBiH

R. br.	Banka	Internet adresa	Broj zaposlenih	Predsjednik uprave
1.	ADDIKO BANK DD SARAJEVO	www.addiko.ba	368	Sanela Pašić
2.	ASA BANKA DD SARAJEVO	www.asabanka.ba	212	Samir Mustafić
3.	BOSNA BANK INTERNATIONAL DD SARAJEVO	www.bbi.ba	458	Amer Bukvić
4.	INTESA SANPAOLO BANKA DD BOSNA I HERCEGOVINA SARAJEVO	www.intesasanpaolobanka.ba	548	Almir Krkalić
5.	KOMERCIJALNO-INVESTICIONA BANKA DD V. KLADUŠA	www.kib-banka.com.ba	80	Hasan Porčić
6.	NLB BANKA DD SARAJEVO	www.nlb.ba	443	Lidija Žigić
7.	PRIVREDNA BANKA SARAJEVO DD SARAJEVO	www.pbs.ba	174	Hamid Pršeš
8.	PROCREDIT BANK DD SARAJEVO	www.procreditbank.ba	153	Amir Salkanović
9.	RAIFFEISEN BANK DD BiH SARAJEVO	www.raiffeisenbank.ba	1.297	Karlheinz Dohnigg
10.	SBERBANK BH DD SARAJEVO	www.sberbank.ba	442	Jasmin Spahić
11.	SPARKASSE BANK DD BOSNA I HERCEGOVINA SARAJEVO	www.sparkasse.ba	517	Sanel Kusturica
12.	UNICREDIT BANK DD MOSTAR	www.unicreditbank.ba	1.227	Amina Mahmutović
13.	UNION BANKA DD SARAJEVO	www.unionbank.ba	188	Vedran Hadžiahmetović
14.	VAKUFСКА BANKA DD SARAJEVO	www.vakuba.ba	122	Edina Vuk
15.	ZIRAATBANK BH DD SARAJEVO	www.ziraatbosnia.com	305	Yusuf Dilaver
UKUPNO			6.534	

Prilog 2 - Bilanca stanja banaka u FBiH po shemi FBA (aktivna podbilanca)

- 000 KM -

R. br.	Opis	Iznos na dan 31. 12. 2019.	%	Iznos na dan 30. 9. 2020.	%	Indeks (5/3)
1	2	3	4	5	6	7
AKTIVA						
1.	Novčana sredstva i računi depozita kod depozitnih	7.641.570	31,6	7.194.881	30,2	94
	1.a. Gotov novac i nekamatonski računi depozita	3.321.750	13,7	3.489.665	14,7	105
	1.b. Kamatonosni računi depozita	4.319.820	17,9	3.705.216	15,5	86
2.	Vrijednosni papiri po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak i po fer vrijednosti u ostaloj sveobuhvatnoj dobiti	1.297.075	5,4	1.608.748	6,8	124
3.	Plasmani drugim bankama	149.197	0,6	101.482	0,4	68
4.	Kreditni, potraživanja po poslovima leasinga i dospjela potraživanja	15.220.759	62,8	15.113.127	63,5	99
	4.a. Krediti	14.198.216	58,6	14.235.162	59,8	100
	4.b. Potraživanja po poslovima leasinga	68.407	0,3	59.130	0,3	86
	4.c. Dospjela potraživanja po kreditima i poslovima leasinga	954.136	3,9	818.835	3,4	86
5.	Vrijednosni papiri po amortiziranom trošku	159.246	0,7	172.961	0,7	109
6.	Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	550.887	2,3	506.940	2,1	92
7.	Ostale nekretnine	49.797	0,2	45.981	0,2	92
8.	Investicije u ovisna i pridružena društva	15.944	0,1	15.944	0,1	100
9.	Ostala aktiva	321.220	1,3	283.541	1,2	88
10.	MINUS: Ispravci vrijednosti	1.195.128	4,9	1.236.846	5,2	103
	10.a. Ispravci vrijednosti za stavke pozicije 4. Aktive	1.120.940	4,6	1.182.082	5,0	105
	10.b. Ispravci vrijednosti pozicije Aktive osim pozicije 4. Aktive	74.188	0,3	54.764	0,2	74
11.	UKUPNA AKTIVA	24.210.567	100	23.806.759	100	98
OBVEZE						
12.	Depoziti	19.414.294	80,2	19.177.471	80,6	99
	12.a. Kamatonosni depoziti	14.181.299	58,6	13.477.149	56,6	95
	12.b. Nekamatonski depoziti	5.232.995	21,6	5.700.322	24,0	109
13.	Uzete pozajmice - dospjele obveze	150	0,0	150	0,0	100
	13.a. Stanje dospjelih, a neisplaćenih obveza	0	0,0	0	0,0	-
	13.b. Stanje neizmirenih-pozvanih za plaćanje izvanbilančnih obveza	150	0,0	150	0,0	100
14.	Uzete pozajmice od drugih banaka	0	0,0	0	0,0	-
15.	Obveze prema vladi	0	0,0	0	0,0	-
16.	Obveze po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama	856.626	3,5	802.677	3,4	94
	16.a. s preostalim rokom dospijeaća do jedne godine	199.989	0,8	213.658	0,9	107
	16.b. s preostalim rokom dospijeaća preko jedne godine	656.637	2,7	589.019	2,5	90
17.	Subordinirani dugovi i subordinirane obveznice	189.055	0,8	191.276	0,8	101
18.	Ostale obveze	619.088	2,6	602.730	2,5	97
19.	UKUPNE OBVEZE	21.079.213	87,1	20.774.304	87,3	99
KAPITAL						
20.	Trajne prioritetne dionice	365	0,0	365	0,0	100
21.	Obične dionice	1.299.335	5,4	1.299.335	5,4	100
22.	Emisioni ažio	137.290	0,6	137.290	0,6	100
	22.a. na trajne prioritetne dionice	88	0,0	88	0,0	100
	22.b. na obične dionice	137.202	0,6	137.202	0,6	100
23.	Neraspodijeljena dobit i rezerve kapitala	1.393.271	5,8	1.444.273	6,1	104
24.	Tečajne razlike	0	0,0	0	0,0	-
25.	Ostali kapital	262.125	1,1	151.192	0,6	58
26.	Rezerve za kreditne gubitke formirane iz dobiti	38.968	0,2	0	0	-
27.	UKUPAN KAPITAL: (20. do 25.)	3.131.354	12,9	3.032.455	12,7	97
28.	UKUPNE OBVEZE I KAPITAL: (19. + 27.)	24.210.567	100	23.806.759	100	98
PASIVNA I NEUTRALNA PODBILANCA		712.764		708.440		99
UKUPNO		24.923.331		24.515.199		98

Prilog 3 - Pregled aktive, kredita i depozita banaka u FBiH

- 000 KM -

R. br.	Banka	Aktiva		Kredit		Depoziti	
		Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%
1.	ADDIKO BANK DD SARAJEVO	992.679	4,2	597.000	4,0	766.038	4,0
2.	ASA BANKA DD SARAJEVO	644.300	2,7	402.337	2,7	570.352	3,0
3.	BOSNA BANK INTERNATIONAL DD SARAJEVO	1.244.590	5,2	817.611	5,4	977.225	5,1
4.	INTESA SANPAOLO BANKA DD BOSNA I HERCEGOVINA SARAJEVO	2.254.989	9,5	1.594.939	10,6	1.703.151	8,9
5.	KOMERCIJALNO-INVESTICIONA BANKA DD V. KLADUŠA	102.380	0,4	52.664	0,4	71.037	0,4
6.	NLB BANKA DD SARAJEVO	1.255.758	5,3	823.382	5,4	1.030.462	5,4
7.	PRIVREDNA BANKA SARAJEVO DD SARAJEVO	560.233	2,3	306.677	2,0	469.415	2,5
8.	PROCREDIT BANK DD SARAJEVO	571.863	2,4	454.508	3,0	286.936	1,5
9.	RAIFFEISEN BANK DD BiH SARAJEVO	4.703.236	19,8	2.667.060	17,6	3.850.133	20,1
10.	SBERBANK BH DD SARAJEVO	1.549.549	6,5	1.035.800	6,9	1.328.744	6,9
11.	SPARKASSE BANK DD BOSNA I HERCEGOVINA SARAJEVO	1.667.935	7,0	1.155.727	7,6	1.387.479	7,2
12.	UNICREDIT BANK DD MOSTAR	6.069.453	25,5	3.861.108	25,5	4.937.867	25,7
13.	UNION BANKA DD SARAJEVO	884.476	3,7	289.032	1,9	773.880	4,0
14.	VAKUFСКА BANKA DD SARAJEVO	282.926	1,2	185.957	1,2	249.722	1,3
15.	ZIRAATBANK BH DD SARAJEVO	1.022.392	4,3	869.325	5,8	775.030	4,0
UKUPNO		23.806.759	100	15.113.127	100	19.177.471	100

Prilog 4 - Sektorska struktura kredita u FBiH i ECL

- 000 KM -

Opis	Razina kreditnog rizika 1	Razina kreditnog rizika 2	Razina kreditnog rizika 3	Ukupna bruto izloženost po svim razinama kreditnog rizika	ECL za Razina 1 kreditnog rizika	ECL za Razina 2 kreditnog rizika	ECL za Razina 3 kreditnog rizika
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Ukupni krediti pravne osobe (1.1. do 1.21.)	6.209.837	954.993	609.676	7.774.506	87.613	109.049	475.541
1.1. A Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	84.580	17.511	28.522	130.613	1.187	1.752	21.998
1.2. B Vađenje ruda i kamena	81.953	24.729	244	106.926	1.019	1.452	391
1.3. C Prerađivačka industrija	1.397.415	290.602	194.368	1.882.385	21.832	33.245	157.678
1.4. D Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	219.634	11.317	3.475	234.426	3.377	1.971	2.933
1.5. E Opskrba vodom, uklanjanje otpada, otpadom, te djelatnosti sanacije okoliša	31.420	2.718	886	35.024	552	1.039	818
1.6. F Građevinarstvo	364.986	42.487	45.915	453.388	5.147	4.087	38.219
1.7. G Trg. na veliko i malo; popravak motornih vozila i motoc.	2.256.898	288.242	214.118	2.759.258	27.717	17.723	158.768
1.8. H Prijevoz i skladištenje	220.163	48.160	19.761	288.084	2.626	3.199	15.339
1.9. I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	150.767	71.706	34.237	256.710	6.798	12.955	21.588
1.10. J Informacije i komunikacije	119.841	9.097	15.021	143.959	1.680	871	8.843
1.11. K Financ. djelatnosti i djelatnosti osiguranja	629.324	7.126	160	636.610	3.766	390	145
1.12. L Poslovanje nekretninama	102.820	50.448	25.956	179.224	1.087	3.347	22.846
1.13. M Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	135.489	55.392	14.338	205.219	2.217	20.014	12.443
1.14. N Administrat. i pomoćne uslužne djelatnosti	35.014	10.637	2.696	48.347	1.390	1.860	3.150
1.15. O Javna uprava i obrana; obv. soc. osiguranje	249.984	5.600	0	255.584	4.234	445	0
1.16. P Obrazovanje	9.712	490	4.125	14.327	164	35	559
1.17. Q Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	66.734	16.793	584	84.111	811	1.825	565
1.18. R Umjetnost, zabava i rekreacija	7.199	728	1.321	9.248	1.520	2.593	5.744
1.19. S Ostale uslužne djelatnosti	45.903	1.210	2.765	49.878	426	246	2.331
1.20. T Djelatnosti kućanstva kao poslodavca; djelatnosti kućanstva koja proizvode različita dobra i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe	0	0	1.184	1.184	63	0	1.183
1.21. U Djelatnosti izvanteritorijal. organizacija i tijela	1	0	0	1	0	0	0
2. Ukupno stanovništvo (2.1 + 2.2 + 2.3)	6.506.257	379.475	452.889	7.338.621	76.595	58.562	374.722
2.1. Opća potrošnja	5.163.094	321.781	391.366	5.876.241	66.696	51.319	325.402
2.2. Stambena izgradnja	1.267.386	44.927	53.376	1.365.689	8.875	5.898	42.066
2.3. Obavljanje djelatnosti (obrtnici)	75.777	12.767	8.147	96.691	1.024	1.345	7.254
3. Ukupni krediti (1. + 2.)	12.716.094	1.334.468	1.062.565	15.113.127	164.208	167.611	850.263

Prilog 5 – Račun dobiti i gubitka banaka u FBiH po shemi FBA

- 000 KM -

R. br.	Opis	30. 9. 2019.	%	30. 9. 2020.	%	Indeks (5/3)
1	2	3	4	5	6	7
1.	PRIHODI I RASHODI PO KAMATAMA					
a)	Prihodi od kamata i slični prihodi					
1)	Kamatonosni računi depozita kod depozitnih institucija	4.075	0,5	2.169	0,3	53
2)	Plasmani drugim bankama	3.160	0,4	2.082	0,3	66
3)	Kredit i poslovi leasinga	486.425	60,6	468.473	60,6	96
4)	Vrijednosni papiri koji se drže do dospeljeća	3.234	0,4	3.026	0,4	94
5)	Vlasnički vrijednosni papiri	0	0,0	0	0,0	-
6)	Potraživanja po plaćenim izvanbilančnim obavezama	1	0,4	1	0,0	100
7)	Ostali prihodi od kamata i slični prihodi	52.393	6,5	47.929	6,2	91
8)	UKUPNI PRIHODI OD KAMATA I SLIČNI PRIHODI	549.288	68,4	523.680	67,8	95
b)	Rashodi po kamatama i slični rashodi					
1)	Depoziti	70.777	8,8	68.728	8,9	97
2)	Uzete pozajmice od drugih banaka	0	0,0	0	0,0	-
3)	Uzete pozajmice - dospjele obveze	0	0,0	0	0,0	-
4)	Obveze po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama	6.878	0,9	6.092	0,8	89
5)	Subordinirani dugovi i subordinirane obveznice	5.581	0,7	5.519	0,7	99
6)	Ostali rashodi po kamatama i slični rashodi	12.686	1,5	18.068	2,3	142
7)	UKUPNI RASHODI PO KAMATAMA I SLIČNI RASHODI	95.922	11,9	98.407	12,7	103
c)	NETO KAMATA I SLIČNI PRIHODI	453.366	56,5	425.273	55,1	94
2.	OPERATIVNI PRIHODI					
a)	Prihodi iz poslovanja s devizama	47.758	5,9	40.427	5,2	85
b)	Naknade po kreditima	7.928	1,0	7.372	1,0	93
c)	Naknade po izvanbilančnim poslovima	16.961	2,1	17.363	2,2	102
d)	Naknade za izvršene usluge	239.957	29,9	226.216	29,3	94
e)	Prihod iz poslova trgovanja	1.319	0,2	1.434	0,2	109
f)	Ostali operativni prihodi	35.673	4,4	54.266	7,0	152
g)	UKUPNI OPERATIVNI PRIHODI a) do f)	349.596	43,5	347.078	44,9	99
	UKUPAN PRIHOD (1c + 2g)	802.962	100	772.351	100	96
3.	NEKAMATNI RASHODI					
a)	Poslovni i direktni rashodi					
1)	Trošk.ispr.vrijed. riz.aktive, rezerviranja za potenc.obveze i ost. vrijed. usklađenja	58.147	7,3	133.504	17,3	230
2)	Ostali poslovni i direktni troškovi	103.937	12,9	100.312	13,0	97
3)	UKUPNI POSLOVNI I DIREKTNI RASHODI 1) + 2)	162.084	20,2	233.816	30,3	144
b)	Operativni rashodi					
1)	Troškovi plaća i doprinosa	194.329	24,2	192.141	24,9	99
2)	Troškovi poslovnog prostora, ostale fiksne aktive i režija	114.495	14,3	118.273	15,3	103
3)	Ostali operativni troškovi	79.412	9,9	76.533	9,9	96
4)	UKUPNI OPERATIVNI RASHODI 1) do 3)	388.236	48,4	386.947	50,1	100
c)	UKUPNI NEKAMATNI RASHODI	550.320	68,6	620.763	80,4	113
	UKUPAN RASHOD (1b7+3c)	646.242		719.170		111
4.	DOBIT PRIJE OPOREZIVANJA	253.289	31,5	167.046	21,6	66
5.	GUBITAK	647	0,1	15.458	2,0	2389
6.	POREZI	1.896	0,2	1.059	0,1	56
7.	DOBIT PO OSNOVI POVEĆANJA ODLOŽENIH POREZNIH SREDSTAVA I SMANJENJE ODLOŽENIH POREZNIH OBVEZA	208	0,0	724	0,1	348
8.	GUBITAK PO OSNOVI SMANJENJA ODLOŽENIH POREZNIH SREDSTAVA I POVEĆANJE ODLOŽENIH POREZNIH OBVEZA	30	0,0	61	0,0	203
9.	NETO-DOBIT	251.571	31,3	166.670	21,6	66
10.	NETO-GUBITAK	647	0,1	15.478	2,0	2392
11.	FINANCIJSKI REZULTAT (9.-10.)	250.924		151.192		60

Prilog 6 - Prosječne ponderirane NKS i EKS na kredite i depozite po razdobljima

Prosječne ponderirane NKS i EKS na kredite po razdobljima

- % -

R. br.	Opis	30. 9. 2016.		30. 9. 2017.		30. 9. 2018.		30. 9. 2019.		30. 9. 2020.	
		NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Pon. kamatne stope na kr. kredite	4,14	4,58	3,25	3,53	2,71	3,00	2,35	2,71	2,24	2,51
1.1.	Gospodarstvu	4,10	4,45	3,19	3,39	2,64	2,87	2,30	2,60	2,19	2,40
1.2.	Stanovništvu	7,89	13,61	8,32	15,35	7,62	14,85	7,22	13,53	8,37	15,36
2.	Pon. kamatne stope na dug. kredite	6,23	7,33	5,49	6,56	4,74	5,73	4,64	5,59	4,57	5,46
2.1.	Gospodarstvu	4,98	5,29	4,16	4,46	3,69	4,00	3,47	3,74	3,62	3,88
2.2.	Stanovništvu	7,25	8,99	6,42	8,02	5,59	7,15	5,40	6,77	5,44	6,89
3.	Ukupno pon. kamatne stope	5,07	5,81	4,22	4,84	3,61	4,22	3,32	3,93	3,14	3,65
3.1.	Gospodarstvu	4,33	4,68	3,42	3,65	2,92	3,17	2,56	2,85	2,51	2,73
3.2.	Stanovništvu	7,28	9,14	6,46	8,18	5,64	7,31	5,43	6,91	5,50	7,05

Prosječne ponderirane NKS i EKS na depozite po razdobljima

- % -

R. br.	Opis	30. 9. 2016.		30. 9. 2017.		30. 9. 2018.		30. 9. 2019.		30. 9. 2020.	
		NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Pon. kamatne stope na kr. depozite	0,36	0,37	0,39	0,39	0,33	0,32	0,33	0,32	0,35	0,34
1.1.	Do tri mjeseca	0,28	0,28	0,36	0,36	0,37	0,34	0,33	0,32	0,16	0,15
1.2.	Do jedne godine	0,71	0,73	0,53	0,54	0,28	0,28	0,33	0,32	0,47	0,47
2.	Pon. kamatne stope na dug. depozite	1,80	1,82	1,36	1,38	1,10	1,12	1,26	1,20	0,99	1,00
2.1.	Do tri godine	1,60	1,63	1,24	1,26	0,93	0,95	1,13	1,04	0,81	0,81
2.2.	Preko tri godine	2,36	2,37	1,79	1,83	1,38	1,39	1,59	1,60	1,32	1,34
3.	Ukupno pon. kamatne stope na depozite	0,94	0,95	0,72	0,72	0,59	0,59	0,79	0,76	0,67	0,67

PRILOZI ZA MIKROKREDITNI SEKTOR - podaci sa 30. 9. 2020.

Prilog 7 - Osnovni podaci o MKO u FBiH

R. br.	Naziv MKO	Internet adresa	Direktor	Datum izdavanja dozvole za rad	Broj zaposlenih
1.	MKD „CREDO CENTAR“ d.o.o. Mostar	-	Mirko Ljubić	12.09.2019.	9
2.	MKD "EKI" d.o.o. Sarajevo	www.eki.ba	Almir Sultanović	04.02.2008.	221
3.	MKF "EKI" Sarajevo	www.eki.ba	Esad Uzunić	20.08.2007.	113
4.	MKD „IUTECREDIT BH“ d.o.o. Sarajevo	www.iutecredit.ba	Vilma Tunjić Juzbašić	28.02.2019.	35
5.	MKF "LIDER" Sarajevo	www.lider.ba	Džavid Sejfović	04.02.2008.	72
6.	"LOK MKF" Sarajevo	www.lok.ba	Elma Čardaklija - Bašić	04.02.2008.	69
7.	MKF "MELAHA" Sarajevo	www.melaha.ba	Jakob Finci	09.10.2007.	6
8.	MKF "MI-BOSPO" Tuzla	www.mi-bospo.org	Safet Husić	09.07.2007.	190
9.	MKF "MIKRA" Sarajevo	www.mikra.ba	Sanin Čampara	19.03.2008.	154
10.	MKF "MIKRO ALDI" Gorazde	www.mikroaldi.org	Omar Softić	20.08.2007.	35
11.	"PARTNER MKF" Tuzla	www.partner.ba	Senad Sinanović	20.08.2007.	285
12.	"PRVA ISLAMSKA MKF" Sarajevo	www.mfi.ba	Edina Hadžimurtezić	10.12.2007.	8
13.	MKF "SANI" Zenica	-	Sulejman Haračić	09.10.2007.	3
14.	MKF "SUNRISE" Sarajevo	www.microsunrise.ba	Samir Bajrović	20.08.2007.	176
UKUPNO					1.376

Prilog 8 - Zbirna bilanca stanja MKF

- 000 KM -

R. br.	Opis	Iznos na dan 31. 12. 2019.	%	Iznos na dan 30. 9. 2020.	%	Indeks (5/3)
1	2	3	4	5	6	7
AKTIVA						
1.	Novčana sredstva (1a+1b)	35.594	7,6	36.649	7,6	103
1a)	Gotov novac i nekamatonosni računi depozita	22.842	4,9	24.739	5,1	108
1b)	Kamatonosni računi depozita	12.752	2,7	11.910	2,5	93
2.	Plasmani bankama	2.150	0,5	1.640	0,3	76
3.	Kreditni	370.298		386.420		104
3a)	Rezerve za kreditne gubitke	2.759		4.038		146
3b)	Neto krediti (3-3a)	367.539	78,2	382.382	78,9	104
4.	Materijalna i nematerijalna imovina, neto	28.231	6,0	27.602	5,7	98
5.	Dugoročne investicije	33.061	7,0	33.061	6,8	100
6.	Ostala aktiva	3.415	0,7	3.497	0,7	102
7.	Minus: rezerv. na ost. stavke aktive, osim kredita	3		3		100
8.	UKUPNO AKTIVA	469.987	100	484.828	100	103
PASIVA						
9a)	Obveze po uzetim kratkoročnim kreditima	45.676	9,7	21.652	4,4	47
9b)	Obveze po uzetim dugoročnim kreditima	150.186	32,0	180.514	37,2	120
9c)	Obveze po dospjelim kamatama	907	0,2	1.290	0,3	142
10.	Ostale obveze	24.218	5,1	22.555	4,7	93
11.	UKUPNO OBVEZE	220.987	47,0	226.011	46,6	102
12.	Donirani kapital	48.076		48.076		100
13.	Temeljni kapital	3.868		3.868		100
14.	Višak prihoda nad rashodima	252.273		262.238		104
14a)	za prethodne godine	237.483		252.282		106
14b)	za tekuću godinu	14.790		9.956		67
15.	Manjak prihoda nad rashodima	55.335		55.472		100
15a)	za prethodne godine	55.236		55.250		100
15b)	za tekuću godinu	99		222		224
16.	Ostale rezerve	118		107		91
17.	UKUPNO KAPITAL	249.000	53,0	258.817	53,4	104
18.	UKUPNO PASIVA	469.987	100	484.828	100	103
IZANBILANČNA EVIDENCIJA						
19.	Otpisani krediti	149.854		144.400		96
20.	Odobrena nepovučena kreditna sredstva od strane vjerovnika	11.649		14.944		128
21.	Komisioni poslovi	222		219		99
22.	Sudske tužbe, rješenja nadležnih organa koja su potencijalna obveza MKO, a koja još nisu evidentirana u bilančnim evidencijama i sl.	396		394		99
23.	Ostalo (sve ostale izvanbilančne stavke koje nisu obuhvaćene naprijed navedenim)	195.691		36.589		19

Prilog 9 - Zbirna bilanca stanja MKD

- 000 KM -

R. br.	Opis	Iznos na dan 31. 12. 2019.	%	Iznos na dan 30. 9. 2020.	%	Indeks (5/3)
1	2	3	4	5	6	7
AKTIVA						
1.	Novčana sredstva (1a+1b)	13.281	8,3	9.512	5,9	72
1a)	Gotov novac i nekamatonosni računi depozita	12.781	8,0	9.262	5,7	72
1b)	Kamatonosni računi depozita	500	0,3	250	0,2	50
2.	Plasmani bankama	0	0,0	0	0,0	-
3.	Kreditni	140.707		149.937		107
3a)	Rezerve za kreditne gubitke	1.411		3.105		220
3b)	Neto krediti (3-3a)	139.296	87,3	146.832	90,3	105
4.	Materijalna i nematerijalna imovina	5.747	3,6	4.749	2,9	83
5.	Dugoročne investicije	0	0,0	0	0,0	-
6.	Ostala aktiva	1.304	0,8	1.406	0,9	108
7.	Minus: rezervir. na ost. stavke aktive, osim kredita	0		0		-
8.	UKUPNO AKTIVA	159.628	100	162.499	100	102
PASIVA						
9a)	Obveze po uzetim kratkoročnim kreditima	56.995	35,7	450	0,3	1
9b)	Obveze po uzetim dugoročnim kreditima	48.888	30,6	104.827	64,5	214
9c)	Obveze po dospjelim kamatama	914	0,6	919	0,5	101
10.	Ostale obveze	7.517	4,7	7.397	4,6	98
11.	UKUPNO OBVEZE	114.314	71,6	113.593	69,9	99
12.	Donirani kapital	0		0		-
13.	Temeljni kapital	31.600		33.100		105
14.	Emisioni ažio	0		0		-
15.	Neraspoređena dobit (15a+15b)	9.186		8.896		97
15a)	prethodnih godina	5.976		10.124		169
15b)	tekuće godine	3.210		-1.228		-38
16.	Zakonske rezerve	2.528		3.568		141
17.	Ostale rezerve	2.000		3.342		167
18.	UKUPNO KAPITAL	45.314	28,4	48.906	30,1	108
19.	UKUPNO PASIVA	159.628	100	162.499	100	102
IZVANBILANČNA EVIDENCIJA						
20.	Otpisani krediti	2.738		5.343		195
21.	Odobrena nepovučena kreditna sredstva od strane vjerovnika	38.649		14.248		37
22.	Komisioni poslovi	0		0		-
23.	Sudske tužbe, rješenja nadležnih organa koja su potencijalna obveza MKO, a koja još nisu evidentirana u bilančnim evidencijama i sl.	0		0		-
24.	Ostalo (sve ostale izvanbilančne stavke koje nisu obuhvaćene naprijed navedenim)	21.268		16.273		77

Prilog 10 - Pregled osnovnih pokazatelja MKO u FBiH

R. br.	Naziv MKO	- 000 KM -			
		Iznos aktive	Iznos bruto portfelja	Iznos kapitala	Plasmani u razdoblju 1.1.-30.9.2020.
1.	MKD „CREDO CENTAR“ d.o.o. Mostar	2.592	2.580	2.585	2.585
2.	MKD "EKI" d.o.o. Sarajevo	154.475	141.031	72.073	72.073
3.	MKF "EKI" Sarajevo	92.603	46.866	35.063	35.063
4.	MKD „IUTECREDIT BH“ d.o.o. Sarajevo	5.432	4.838	6.061	6.061
5.	MKF "LIDER" Sarajevo	24.772	22.938	14.441	14.441
6.	"LOK MKF" Sarajevo	9.505	7.047	4.849	4.849
7.	MKF "MELAHA" Sarajevo	1.168	801	468	468
8.	MKF "MI-BOSPO" Tuzla	77.421	69.282	48.861	48.861
9.	MKF "MIKRA" Sarajevo	49.067	38.682	28.509	28.509
10.	MKF "MIKRO ALDI" Goražde	8.981	7.906	4.780	4.780
11.	"PARTNER MKF" Tuzla	161.781	142.330	80.228	80.228
12.	"PRVA ISLAMSKA MKF" Sarajevo	2.338	1.563	1.541	1.541
13.	MKF "SANI" Zenica	189	171	100	100
14.	MKF "SUNRISE" Sarajevo	57.003	44.610	37.449	37.449
UKUPNO		647.327	530.645	307.723	337.008

Prilog 11 - Pregled prosječnih ponderiranih NKS i EKS za MKO

R. br.	Opis	MKO sa sjedištem u FBiH - razdoblje 1.1.-30.9.2020. -			
		Broj zaključenih ugovora	Isplate mikro kredita (u 000 KM)	Ponderirana NKS (prosječna) %	Ponderirana EKS (prosječna) %
1	2	3		4	5
1.	Kratkoročni mikro krediti za:	33.577	45.351	20,41	30,61
1.1.	Uslužne djelatnosti	2.407	4.726	20,67	27,11
1.2.	Trgovinu	557	1.365	20,46	27,34
1.3.	Poljoprivredu	5.017	7.948	20,13	26,06
1.4.	Proizvodnju	300	661	19,21	25,29
1.5.	Stambene potrebe	1.898	3.537	20,31	26,11
1.6.	Nenamjenski - osnovne potrebe	18.210	21.014	20,83	36,47
1.7.	Ostalo	5.188	6.100	19,13	22,81
2.	Dugoročni mikro krediti za:	63.639	291.658	19,13	23,15
2.1.	Uslužne djelatnosti	11.444	57.221	18,66	21,34
2.2.	Trgovinu	1.841	8.791	18,72	21,78
2.3.	Poljoprivredu	17.781	92.071	17,97	20,68
2.4.	Proizvodnju	1.792	9.837	18,05	20,42
2.5.	Stambene potrebe	10.228	59.927	19,24	22,35
2.6.	Nenamjenski - osnovne potrebe	12.700	41.097	22,53	27,38
2.7.	Ostalo	7.853	22.714	18,93	33,60
3.	Ukupni mikro krediti	97.216	337.009	19,30	24,15

Prilog 11a - Usporedni pregled prosječnih ponderiranih NKS i EKS za MKO

- % -

Prosječne ponderirane NKS na:	1.1.-30.9.2016.	1.1.-30.9.2017.	1.1.-30.9.2018.	1.1.-30.9.2019.	1.1.-30.9.2020.
Kratkoročne mikro kredite	17,27	19,74	20,94	21,00	20,41
Dugoročne mikro kredite	20,75	20,43	19,70	19,31	19,13
Ukupne mikro kredite	20,08	20,31	19,88	19,56	19,30
Prosječne ponderirane EKS na:	1.1.-30.9.2016.	1.1.-30.9.2017.	1.1.-30.9.2018.	1.1.-30.9.2019.	1.1.-30.9.2020.
Kratkoročne mikro kredite	26,16	28,37	28,20	31,22	30,61
Dugoročne mikro kredite	24,66	24,25	23,39	23,06	23,15
Ukupne mikro kredite	24,94	24,91	24,12	24,27	24,15

Prilog 12 - Zbirni račun dobiti i gubitka MKF

- 000 KM -

R. br.	Opis	Za razdoblje 1.1. - 30.9.2019.	Udjel	Za razdoblje 1.1. - 30.9.2020.	Udjel	Indeks (5/3)
1	2	3	4	5	6	7
	PRIHODI I RASHODI PO KAMATAMA					
1.	Prihodi od kamata i slični prihodi	54.627	87,6	56.570	90,8	104
2.	Rashodi po kamatama i slični rashodi	6.104	12,2	5.865	11,3	96
3.	Neto prihodi od kamata i sličnih prihoda (1. - 2.)	48.523		50.705		104
	OPERATIVNI PRIHODI I RASHODI					
4.	Operativni prihodi	7.702	12,4	5.188	8,3	67
5.	Operativni rashodi	40.900	81,5	41.139	79,5	101
	OSTALI POSLOVNI PRIHODI I RASHODI					
6.	Ostali poslovni prihodi	0	0,0	581	0,9	-
7.	Ostali poslovni rashodi	307	0,6	504	1,0	164
8.	Troškovi rezerviranja za kreditne i druge gubitke	2.836	5,7	4.213	8,2	149
9.	Višak/manjak prihoda nad rashodima prije oporezivanja (3.+4.-5.+6.-7.-8.)	12.182		10.618		87
10.	Porez na višak prihoda nad rashodima	0		1.069		-
11.	Neto višak/manjak prihoda nad rashodima (9.-10.)	12.182		9.549		78

Prilog 13 - Zbirni račun dobiti i gubitka MKD

- 000 KM -

R. br.	Opis	Za razdoblje 1.1. - 30.9.2019.	%	Za razdoblje 1.1. - 30.9.2020.	%	Indeks (5/3)
1	2	3	4	5	6	7
	PRIHODI I RASHODI PO KAMATAMA					
1.	Prihodi od kamata i slični prihodi	19.476	98,9	19.364	98,6	99
2.	Rashodi po kamatama i slični rashodi	3.091	20,2	4.289	20,8	139
3.	Neto prihodi od kamata i sličnih prihoda (1. - 2.)	16.385		15.075		92
	OPERATIVNI PRIHODI I RASHODI					
4.	Operativni prihodi	214	1,1	214	1,1	100
5.	Operativni rashodi	11.038	72,0	11.823	57,2	107
	OSTALI POSLOVNI PRIHODI I RASHODI					
6.	Ostali poslovni prihodi	0	0,0	57	0,3	
7.	Ostali poslovni rashodi	45	0,3	311	1,5	691
8.	Troškovi rezerviranja za kreditne i druge gubitke	1.151	7,5	4.245	20,5	369
9.	Dobit/gubitak prije oporezivanja (3.+4.-5.+6.-7.-8.)	4.365		-1.033		-24
10.	Porez na dobit	533		201		38
11.	Neto dobit/gubitak (9.-10.)	3.832		-1.234		-32

PRILOZI ZA LEASING SEKTOR - podaci sa 30. 9. 2020.

Prilog 14 - Osnovni podaci o leasing društvima u FBiH

R. br.	Naziv leasing društva	Internet adresa	Direktor	Datum izdavanja dozvole za rad	Broj zaposlenih
1.	MOGO d.o.o. Sarajevo	www.mogo.ba	Sanja Štefatić Jovorić	01.06.2018.	13
2.	PORSCHE LEASING d.o.o.	www.porscheleasing.ba	Dejan Stupar	28.05.2015.	21
3.	RAIFFEISEN LEASING d.o.o. Sarajevo	www.rlhb.ba	Maja Jurčević	19.01.2010.	41
4.	SPARKASSE LEASING d.o.o. Sarajevo	www.s-leasing.ba	Elma Hošo	11.02.2010.	24
5.	VANTAGE BUSINESS LEASING d.o.o Sarajevo	www.vbleasing.ba	Aleksandar Milašinović	12.01.2010.	12
UKUPNO					111

Prilog 15 - Zbirna bilanca stanja leasing društava²⁹

- 000 KM -

R. br.	Opis	31. 12. 2019.	Udjel %	30. 9. 2020.	Udjel %	Indeks (5/3)
1	2	3	4	5	6	7
	AKTIVA					
1.	Novac i novčani ekvivalenti	5.530	1,7	3.777	1,1	68
2.	Plasmani bankama	13.572	4,2	11.766	3,5	87
3.	Potraživanja po finansijskom leasingu, neto (3a-3b-3c-3d)	241.078	74,5	255.674	75,0	106
3a)	Potraživanja po finansijskom leasingu, bruto	269.053	83,2	280.517	82,3	104
3b)	Rezerve za gubitke	2.665	0,8	2.490	0,7	93
3c)	Odgođeni prihodi po osnovi kamata	25.095	7,8	22.117	6,5	88
3d)	Odgođeni prihodi po osnovi naknada	215	0,1	236	0,1	110
4.	Potraživanja od supsidijarnih osoba	2	0,0	2	0,0	100
5.	Materijalna i nematerijalna imovina, neto (5a+5b-5c-5d)	50.371	15,6	57.289	16,8	114
5a)	Materijalna i nematerijalna imovina-vlastita sredstva	4.810	1,5	4.898	1,4	102
5b)	Materijalna i nematerijalna imovina -operativnog leasinga	65.083	20,1	73.083	21,4	112
5c)	Ispravak vrijednosti -vlastita sredstva	3.605	1,1	3.192	0,9	89
5d)	Ispravak vrijednosti-operativni leasing	15.917	4,9	17.500	5,1	110
6.	Dugoročne investicije	248	0,1	246	0,1	99
7.	Ostala aktiva (7a+7b+7c)	12.486	3,9	11.913	3,5	95
7a)	Zajmovi, neto (7a1-7a2)	5.331	1,6	5.284	1,6	99
7a1)	Zajmovi (dospjela potraž.+nedospjela glavnica)	5.334	1,6	5.287	1,6	99
7a2)	Rezerve za zajmove	3	0,0	3	0,0	100
7b)	Zalihe	1.474	0,5	1.415	0,4	96
7c)	Ostala aktiva	5.681	1,8	5.214	1,5	92
	UKUPNA AKTIVA	323.287	100	340.667	100	105
	PASIVA					
8.	Obveze po uzetim kreditima, neto (8a+8b-8c)	286.281	88,5	302.761	88,9	106
8a)	Obveze po kratkoročnim kreditima	0	0,0	1.956	0,6	-
8b)	Obveze po dugoročnim kreditima	286.526	88,6	301.004	88,4	105
8c)	Unaprijed plaćeni troškovi i naknada	245	0,1	199	0,1	81
9.	Ostale obveze	7.936	2,5	8.733	2,5	110
	UKUPNO OBVEZE	294.217	91,0	311.494	91,4	106
10.	Temeljni kapital	23.472	7,3	16.718	4,9	71
11.	Rezerve	7.950	2,4	10.213	3,0	128
12.	Akumulirana dobit/gubitak	-2.352	-0,7	2.242	0,7	-95
	UKUPNO KAPITAL	29.070	9,0	29.173	8,6	100
	UKUPNO PASIVA	323.287	100	340.667	100	105
	Otpisana potraživanja (početno stanje)	21.749		23.468		108
	Novi otpis (+)	6.471		1.585		24
	Naplata (-)	1.039		149		14
	Trajni otpis (-)	3.713		634		17
	Otpisana potraživanja (krajnje stanje)	23.468		24.270		103
	Ostala izvanbilančna evidencija	84.300		67.138		80

²⁹ Podaci o leasing sektoru za 2019. godinu korigirani su za iznos od 407 tisuća KM kod jednog leasing društva koje je, u skladu s nalogom vanjskog revizora, izvršilo izmjenu finansijskih izvještaja za 2019. godinu.

Prilog 16 - Pregled osnovnih pokazatelja leasing društava u FBiH

R. br.	Naziv leasing društva	Bilančna suma	Potraživanja po finansijskom leasingu	Neto stanje sredstava danih u operativni leasing	Ukupan kapital	Plasmani u razdoblju 1.1.-30.9.2020.
1.	MOGO d.o.o. Sarajevo	3.238	2.289	0	1.209	0
2.	PORSCHE LEASING d.o.o.	132.329	86.607	41.711	4.518	56.640
3.	RAIFFEISEN LEASING d.o.o. Sarajevo	119.827	89.896	10.552	13.137	29.367
4.	SPARKASSE LEASING d.o.o. Sarajevo	82.121	76.877	3.320	7.328	31.174
5.	VANTAGE BUSINESS LEASING d.o.o Sarajevo	3.152	5	0	2.981	0
UKUPNO		340.667	255.674	55.583	29.173	117.181

- 000 KM -

Prilog 17 - Zbirni račun dobiti i gubitka leasing društava

- 000 KM -

R. br.	Opis	1.1.- 30.9.2019.	Udjel %	1.1.- 30.9.2020.	Udjel %	Indeks (7/3)
1	2	3	4	5	6	7
	Financijski prihodi i rashodi					
1.	Prihodi od kamata	10.223	42,2	9.455	36,4	92
1a)	Kamate na plasmane bankama	299	1,2	291	1,1	97
1b)	Kamate po financijskom leasingu	8.740	36,1	7.682	29,6	88
1c)	Naknade (za obradu leasing zahtjeva itd.)	602	2,5	627	2,4	104
1d)	Ostali prihodi po kamatama	582	2,4	855	3,3	147
2.	Rashodi po kamatama	3.246	14,3	3.193	13,1	98
2a)	Kamate na pozajmljena sredstva	3.162	14,0	3.114	12,8	98
2b)	Naknade za obradu kredita	75	0,3	77	0,3	103
2c)	Ostali rashodi po kamatama	9	0,0	2	0,0	22
3.	Neto prihodi od kamata	6.977	28,8	6.262	24,1	90
	Operativni prihodi i rashodi					
4.	Operativni prihodi	13.993	57,8	16.538	63,6	118
4a)	Naknade za izvršene usluge	1	0,0	1	0,0	100
4b)	Naknada za operativni najam	10.866	44,9	12.859	49,5	118
4c)	Prihod od prodaje leasing objekta	131	0,5	0	0,0	0
4d)	Ostali operativni prihodi	2.995	12,4	3.678	14,1	123
4d)1	Prihodi od naplaćenih otpisanih potraživanja	718	3,0	281	1,1	39
4d)2	Prihodi od opomena	23	0,1	8	0,0	35
4d)3	Ostalo	2.254	9,3	3.389	13,0	150
5.	Operativni rashodi	17.869	78,5	19.594	80,9	110
5a)	Troškovi plaća i doprinosa	3.955	17,4	3.724	15,4	94
5b)	Troškovi poslovnog prostora	7.217	31,7	8.651	35,7	120
5c)	Ostali troškovi	6.697	29,4	7.219	29,8	108
6.	Troškovi rezervi za gubitke	1.641	7,2	1.451	6,0	88
7.	Dobit prije poreza	1.460		1.755		120
8.	Porez na dobit	0	0,0	0	0,0	-
9.	Neto dobit/gubitak	1.460		1.755		120

Prilog 18 - Pregled prosječnih ponderiranih NKS i EKS za ugovore o financijskom leasingu

R. br.	Opis	Za razdoblje 1.1.-30.9.2020.			
		Broj ugovora	Iznos financiranja (000 KM)	Pond. NKS %	Pond. EKS %
1	2	3	4	5	6
1.	Kratkoročni leasing ugovor prema predmetu leasinga:	20	485	4,12	8,06
a.	Putnička vozila	16	231	4,19	7,61
b.	Vozila za obavljanje djelatnosti (terenska i putnička)	4	254	4,05	8,47
c.	Strojevi i oprema	0	0	0,00	0,00
d.	Nekretnine	0	0	0,00	0,00
e.	Ostalo	0	0	0,00	0,00
1.1.	Kratkoročni leasing ugovor prema korisniku leasinga:	20	485	4,12	8,06
a.	Pravne osobe	20	485	4,12	8,06
b.	Poduzetnici	0	0	0,00	0,00
c.	Fizičke osobe	0	0	0,00	0,00
2.	Dugoročni leasing ugovor prema predmetu leasinga:	2.017	101.037	3,95	7,01
a.	Putnička vozila	1.161	50.878	4,09	7,81
b.	Vozila za obavljanje djelatnosti (terenska i putnička)	746	32.524	3,97	7,01
c.	Strojevi i oprema	110	17.635	3,52	4,74
d.	Nekretnine	0	0	0,00	0,00
e.	Ostalo	0	0	0,00	0,00
2.1.	Dugoročni leasing ugovor prema korisniku leasinga:	2.017	101.037	3,95	7,01
a.	Pravne osobe	1.729	91.374	3,86	6,16
b.	Poduzetnici	76	2.833	4,69	7,60
c.	Fizičke osobe	212	6.830	4,81	18,17
	Ukupno (1+2)	2.037	101.522	3,95	7,02

Prilog 18a - Usporedni pregled prosječnih ponderiranih NKS i EKS za ugovore o financijskom leasingu

R. br.	Opis	30. 9. 2016.		30. 9. 2017.		30. 9. 2018.		30. 9. 2019.		30. 9. 2020.	
		NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Kratkoročni leasing ugovori:	3,74	7,04	3,56	6,21	4,47	11,00	6,80	13,76	4,12	8,06
1.1.	Pravne osobe	3,59	5,56	3,51	5,79	4,26	7,83	3,22	6,12	4,12	8,06
1.2.	Poduzetnici	5,95	11,70	0	0	0	0	0	0	0	0
1.3.	Fizičke osobe	5,88	45,53	6,52	30,21	7,41	56,30	33,04	69,75	0	0
2.	Dugoročni leasing ugovori:	5,12	8,16	4,66	7,13	4,24	6,62	5,86	9,20	3,95	7,01
2.1.	Pravne osobe	5,11	7,37	4,61	6,62	4,16	5,94	4,06	5,95	3,86	6,16
2.2.	Poduzetnici	6,39	8,81	5,89	9,30	5,09	7,27	5,00	7,33	4,69	7,60
2.3.	Fizičke osobe	5,01	20,78	5,23	17,85	5,51	19,84	22,31	38,96	4,81	18,17
	Ukupno	5,10	8,15	4,65	7,12	4,24	6,67	5,87	9,24	3,95	7,02

- % -

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
AGENCIJA ZA BANKARSTVO
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

IZDAVAČ
AGENCIJA ZA BANKARSTVO
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Zmaja od Bosne 47b
71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Tel. +387 33 72 14 00
Faks +387 33 66 88 11
Internet stranica: www.fba.ba
e-mail: agencija@fba.ba